

Załącznik
do Uchwały Nr XXVI/219/17
Rady Gminy Aleksandrów Kujawski
z dnia 30 stycznia 2017r.

Lokalny Program Rewitalizacji

dla Gminy Aleksandrów Kujawski do roku 2025

Aleksandrów Kujawski 2016

Projekt pn. „Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski do roku 2025” współfinansowany jest przez Unię Europejską ze środków Funduszu Spójności w ramach Programu Operacyjnego Pomoc Techniczna 2014 - 2020

Spis treści

Wstęp	4
Rozdział 1. Opis powiązań Lokalnego Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi. .	5
Rozdział 2. Uproszczona diagnoza gminy z wnioskami	11
Rozdział 3. Obszar zdegradowany gminy	16
Rozdział 4. Obszar rewitalizacji gminy Aleksandrów Kujawski.....	40
Rozdział 5. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji	43
5.1 Służewo	44
5.2 Zduny	49
5.3 Plebanka	51
5.4 Wofuszewo	53
5.5 Słońsk Dolny.....	55
Rozdział 6. Wizja stanu obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu rewitalizacji	57
Rozdział 7. Cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służące eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk.....	57
Rozdział 8. Lista planowanych projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych.....	63
Rozdział 9. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym PR	80
Rozdział 10. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców oraz innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji.....	81
Rozdział 11. Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych	85
Rozdział 12. System zarządzania realizacją programu rewitalizacji	92
Rozdział 13. System monitoringu i oceny skuteczności działań oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu PR.....	94

Wstęp

Rewitalizacja stanowi proces wyprowadzania ze stanu kryzysowego obszarów zdegradowanych. Powinna być prowadzona w sposób kompleksowy poprzez zintegrowane działania na rzecz lokalnej społeczności, przestrzeni i gospodarki oraz w sposób skoncentrowany terytorialnie. Rewitalizacja powinna być prowadzona na rzecz interesariuszy rewitalizacji (w szczególności są to: mieszkańcy obszaru rewitalizacji, podmioty prowadzące działalność gospodarczą i społeczną, JST z tego terenu) na podstawie programu rewitalizacji.

Niniejszy program rewitalizacji został zainicjowany oraz uchwalony przez Radę Gminy Aleksandrów Kujawski, na podstawie art. 18 ust. 2 pkt 6 ustawy z dnia 8 marca 1990 r. o samorządzie gminnym (Dz. U. z 2016 r. poz. 446 ze zm.) i jest wieloletnim programem działań w sferze społecznej i gospodarczej, zmierzającym do wyprowadzenia wyznaczonego obszaru rewitalizacji ze stanu kryzysowego oraz do stworzenia warunków do jego zrównoważonego rozwoju. Ponadto stanowi narzędzie planowania, koordynowania i integrowania różnorodnych aktywności w ramach rewitalizacji.

Program rewitalizacji zorientowany jest na zdiagnozowanie obszarów gminy znajdujących się w sytuacji kryzysowej o najbardziej zdegradowanej strukturze, w tym społecznej, gospodarczej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej i środowiskowej oraz określenie działań służących poprawie sytuacji tych obszarów, głównie w sferze społecznej, ale i w pozostałych sferach spośród wyżej wymienionych. Skuteczność procesu rewitalizacji będzie zależała od partycypacji społecznej, stąd też Lokalny Program Rewitalizacji opracowany został przy udziale mieszkańców, środowisk społecznych i gospodarczych oraz dzięki szeroko prowadzonym konsultacjom społecznym.

Uwzględniając fakt, że program rewitalizacji jest jednym z narzędzi realizujących strategię rozwoju gminy, a rewitalizacja powinna być elementem całościowej wizji rozwoju gminy, w rozdziale pierwszym wskazano na powiązania Programu z dokumentami strategicznymi i planistycznymi, w tym m.in. ze „Strategią Rozwoju Gminy Aleksandrów Kujawski na lata 2008-2020” oraz „Lokalną Strategią Rozwoju Partnerstwo Dla Ziemi Kujawskiej”.

W oparciu o przeprowadzoną analizę sytuacji społeczno-gospodarczej gminy, w rozdziale drugim przedstawiono syntetyczną diagnozę gminy oraz zidentyfikowano jej główne problemy.

W rozdziale trzecim przedstawiono informacje na temat analizowanych wskaźników delimitacji dla poszczególnych miejscowości gminy oraz przedstawiono graficznie granice obszaru zdegradowanego.

W rozdziale czwartym przedstawiono graficznie granice obszaru rewitalizacji na tle całej gminy. Ponadto zawarta została w tym miejscu syntetyczna informacja na temat analizowanych kryteriów delimitacji dla poszczególnych terytoriów gminy.

W rozdziale piątym dokonano szczegółowej diagnozy obszaru rewitalizacji. Przeprowadzono w tym miejscu analizę czynników i zjawisk kryzysowych. Ponadto określono

skalę i charakter potrzeb rewitalizacyjnych oraz lokalne potencjały występujące w poszczególnych miejscowościach objętych działaniami rewitalizacyjnymi.

W pozostałej części programu określona została wizja stanu obszaru rewitalizacji i cele rewitalizacji oraz zaproponowane zostały przedsięwzięcia rewitalizacyjne, których realizacja służyć będzie osiągnięciu zaplanowanych wcześniej celów.

Wszystkie dane, które zostały wykorzystane w poniższych analizach, zgodnie z zaleceniami Urzędu Marszałkowskiego, zostały zebrane przy pomocy Urzędu Gminy w Aleksandrowie Kujawskim, Gminnego Ośrodka Pomocy Społecznej w Aleksandrowie Kujawskim, Gminnego Zespołu Obsługi Szkół w Aleksandrowie Kujawski oraz strony internetowej Głównego Urzędu Statystycznego. Można, zatem uznać, że analizowane dane są mierzalne, wiarygodne i możliwe do pozyskania w przyszłości, podczas monitoringu i oceny realizacji Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski.

Rozdział 1. Opis powiązań Lokalnego Programu Rewitalizacji z dokumentami strategicznymi i planistycznymi

Niniejszy Lokalny Program Rewitalizacji odnosi się w swych założeniach do zidentyfikowanych problemów występujących na zdegradowanych obszarach gminy, uwzględniając kontekst europejskich, krajowych, regionalnych oraz lokalnych dokumentów strategicznych, regulujących działania w przedmiotowym obszarze. Komplementarność z celami zawartymi w tych dokumentach wykazano w Tabeli 1 i 2.

Tabela 1. Nawiązanie Lokalnego Programu Rewitalizacji do dokumentów strategiczno-programowych na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym.

Nazwa dokumentu	Zgodność z założeniami dokumentu
Strategia Rozwoju Kraju 2020	Obszar strategiczny II - Konkurencyjna gospodarka Cel II.4 - Rozwój kapitału ludzkiego II.4.2 - Poprawa jakości kapitału ludzkiego poprzez promowanie i wspieranie działań o charakterze prozdrowotnym i profilaktycznym w odniesieniu do chorób zawodowych i cywilizacyjnych II.6 - Bezpieczeństwo energetyczne i środowisko II.6.2 - Poprawa efektywności energetycznej poprzez wsparcie termomodernizacji budynków i modernizacji istniejących systemów ciepłowniczych z zastosowaniem dostępnych i sprawdzonych technologii II.6.4 - Poprawa stanu środowiska poprzez działania zmierzające do zmniejszenia emisji i zapewnienia lepszej kontroli nad substancjami wprowadzanymi do środowiska Obszar strategiczny III: Spójność społeczna i terytorialna III.1 - Integracja społeczna

	<p>III.1.2 - Zmniejszenie ubóstwa w grupach najbardziej nim zagrożonych poprzez tworzenie nowego systemu opieki nad osobami niesamodzielnymi i w podeszłym wieku - uszczelnienie i poprawa efektywności systemu</p> <p>III.3 - Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju oraz integracja przestrzenna dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych</p> <p>III.3.3 - Tworzenie warunków dla rozwoju ośrodków regionalnych, subregionalnych i lokalnych oraz wzmocnienia potencjału obszarów wiejskich poprzez m.in. wspieranie rozwoju ośrodków o znaczeniu lokalnym, w zakresie działań rewitalizacyjnych, rozbudowy infrastruktury, a także poprawy usług użyteczności publicznej i innych funkcji niezbędnych dla inicjowania procesów rozwojowych na poziomie lokalnym</p> <p>III.3.4 - Zwiększenie spójności terytorialnej m.in. poprzez skoncentrowane i zintegrowane działania (infrastruktura, zagadnienia społeczne i gospodarcze) w zakresie rewitalizacji obszarów tracących dotychczasowe funkcje</p>
<p>Narodowy Plan Rewitalizacji 2022</p>	<p>Cel tematyczny 4 - Wspieranie przejścia na gospodarkę niskoemisyjną we wszystkich sektorach</p> <p>Cel 4.3 - Wspieranie efektywności energetycznej, inteligentnego zarządzania energią i wykorzystywania odnawialnych źródeł energii w budynkach publicznych i w sektorze mieszkaniowym</p> <p>Cel tematyczny 9 - Wspieranie włączenia społecznego i walka z ubóstwem</p> <p>Cel 9.1 - Inwestycje w infrastrukturę zdrowotną i społeczną, które przyczyniają się do rozwoju krajowego, regionalnego i lokalnego, zmniejszenia nierówności w zakresie stanu zdrowia, promowanie włączenia społecznego poprzez lepszy dostęp do usług społecznych, kulturalnych i rekreacyjnych oraz przejścia z usług instytucjonalnych do usług na poziomie społeczności lokalnych</p> <p>Cel 9.2 - Wspieranie rewitalizacji fizycznej, gospodarczej i społecznej ubogich społeczności obszarów miejskich i wiejskich</p> <p>Cel 9.7 - Ułatwienie dostępu do niedrogich, trwałych oraz wysokiej jakości usług, w tym opieki zdrowotnej i usług społecznych świadczonych w interesie ogólnym</p> <p>Cel 9.8 - Wspieranie gospodarki społecznej i przedsiębiorstw społecznych</p>
<p>Polska 2030. Trzecia fala nowoczesności. Długookresowa Strategia Rozwoju Kraju</p>	<p>Cel 3 - Poprawa dostępności i jakości edukacji na wszystkich etapach oraz podniesienie konkurencyjności nauki</p> <p>Cel 6 - Rozwój kapitału ludzkiego poprzez wzrost zatrudnienia i stworzenie „workfare state”</p>

	<p>Cel 7 - Zapewnienie bezpieczeństwa energetycznego oraz ochrona i poprawa stanu środowiska</p> <p>Cel 8 - Wzmocnienie mechanizmów terytorialnego równoważenia rozwoju dla rozwijania i pełnego wykorzystania potencjałów regionalnych</p> <p>Cel 11 – Wzrost społecznego kapitału rozwoju</p>
<p>Strategia Rozwoju Kapitału Ludzkiego 2020</p>	<p>Cel szczegółowy 2 – Wydłużenie okresu aktywności zawodowej i zapewnienie lepszej jakości funkcjonowania osób starszych przez m.in. rozwój systemu usług adresowanych do osób niesamodzielnych i ich rodzin, w tym rozwój opieki długoterminowej</p> <p>Cel szczegółowy 4 - Poprawa zdrowia obywateli oraz efektywności systemu opieki zdrowotnej poprzez m.in. poprawę poziomu aktywności fizycznej społeczeństwa</p> <p>Cel szczegółowy 5 – Podniesienie poziomu kompetencji oraz kwalifikacji obywateli poprzez m.in. poprawę jakości wczesnej edukacji, w szczególności na terenach wiejskich; rozwijanie dodatkowych zajęć edukacyjnych uzupełniających edukację szkolną, rozwijających zainteresowania i uzdolnienia uczniów</p>
<p>Strategia zrównoważonego rozwoju wsi, rolnictwa i rybactwa na lata 2012-2020</p>	<p>Cel ogólny – Poprawa jakości życia na obszarach wiejskich oraz efektywne wykorzystanie ich zasobów i potencjałów, w tym rolnictwa i rybactwa, dla zrównoważonego rozwoju kraju</p> <p>Cel szczegółowy 1 – Wzrost jakości kapitału ludzkiego, społecznego, zatrudnienia i przedsiębiorczości na obszarach wiejskich</p> <p>Priorytet 1.1 – Podnoszenie umiejętności, poziomu wykształcenia oraz wzrost mobilności zawodowej mieszkańców obszarów wiejskich</p> <p>Priorytet 1.4 – Zapobieganie i ograniczanie wykluczenia społecznego oraz aktywizacja mieszkańców obszarów wiejskich</p> <p>Cel szczegółowy 2 – Poprawa warunków życia na obszarach wiejskich oraz poprawa ich dostępności przestrzennej</p> <p>Priorytet 2.4 – Rozwój infrastruktury społecznej zapewniającej mieszkańcom obszarów wiejskich dostęp do dóbr i usług publicznych</p> <p>Priorytet 2.5 – Rozwój infrastruktury bezpieczeństwa na obszarach wiejskich</p> <p>Cel szczegółowy 5 – Ochrona środowiska i adaptacja do zmian klimatu na obszarach wiejskich</p> <p>Priorytet 5.2 – Kształtowanie przestrzeni wiejskiej z uwzględnieniem ochrony krajobrazu i ładu przestrzennego</p>
<p>Krajowa Strategia Rozwoju Regionalnego 2010–2020: Regiony, Miasta, Obszary wiejskie</p>	<p>Cel strategiczny – Efektywne wykorzystywanie specyficznych regionalnych i innych terytorialnych potencjałów rozwojowych dla osiągnięcia celów rozwoju kraju – wzrostu, zatrudnienia i spójności w horyzoncie długookresowym</p>

	<p>Cel 2 – Budowanie spójności terytorialnej i przeciwdziałanie marginalizacji obszarów problemowych</p> <p>2.2 – Wspieranie obszarów wiejskich o najniższym poziomie dostępu mieszkańców do dóbr i usług warunkujących możliwości rozwojowe</p> <p>2.3 – Restrukturyzacja i rewitalizacja miast i innych obszarów tracących dotychczasowe funkcje społeczno-gospodarcze</p>
<p>Strategia Rozwoju Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020</p>	<p>Cel strategiczny - Aktywne społeczeństwo i sprawne usługi</p> <p>Kategorie interwencji - wysoki poziom kształcenia w szkołach podstawowych i gimnazjach, sieć lokalnych placówek rozwoju społecznego, rozwój sektora NGO i kreowanie lokalnych liderów, dostosowanie bazy usług publicznych do potrzeb starzejącego się społeczeństwa, baza dla sportu amatorskiego i rekreacji</p> <p>Cel strategiczny – Sprawne zarządzanie</p> <p>Kierunki działań – Rozwój organizacji pozarządowych, poprawa efektywności energetycznej</p> <p>Cel strategiczny – Tożsamość i dziedzictwo</p> <p>Kierunki działań – Zachowanie oraz promocja dziedzictwa kulturowego i przyrodniczego regionu</p>
<p>Strategia Polityki Społecznej Województwa Kujawsko-Pomorskiego do roku 2020</p>	<p>Cel strategiczny I – Wzrost poziomu samodzielności życiowej mieszkańców regionu</p> <p>Cel strategiczny II – Wzrost poziomu jakości życia mieszkańców regionu poprzez zwiększenie dostępności różnego rodzaju usług społecznych</p> <p>Cel strategiczny III –Wzrost poziomu aktywności w życiu społecznym</p> <p>Cel szczegółowy 1.2 – Tworzenie i rozwój systemu wsparcia dla osób i rodzin zagrożonych wykluczeniem społecznym</p> <p>Cel szczegółowy 3.2 – Wzmacnianie i rozwój partycypacji społecznej</p> <p>Cel szczegółowy 4.1 – Zwiększenie dostępu do usług społecznych dla osób starszych</p>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ww. dokumentów strategiczno-programowych.

Tabela 2. Nawiązanie Lokalnego Programu Rewitalizacji do dokumentów strategiczno-programowych na poziomie lokalnym.

Nazwa dokumentu	Zgodność z założeniami dokumentu
<p>Strategia Rozwoju Powiatu Aleksandrowskiego na lata 2011-2020</p>	<p>Kierunek priorytetowy: Kapitał ludzki i usługi publiczne</p> <p>Cel strategiczny II: Podnoszenie poziomu świadczonych usług publicznych</p> <p>Cele operacyjne:</p> <p>II.1 Zapewnienie wysokiej jakości usług edukacyjnych w szkołach powiatowych</p> <p>II.2 Rozwój kultury fizycznej i sportu</p>

	<p>II.4 Zapewnienie wysokiego poziomu bezpieczeństwa publicznego</p> <p>II.5 Promocja zdrowia i świadczenie wysokiej jakości usług zdrowotnych</p> <p>Kierunek priorytetowy: Gospodarka lokalna i infrastruktura techniczna</p> <p>Cel strategiczny III: Rozwój obszarów wiejskich i przedsiębiorczości rolniczej</p> <p>Cel operacyjny:</p> <p>III.1 Odnowa wsi</p> <p>Kierunek priorytetowy: Atrakcyjność turystyczna powiatu</p> <p>Cel strategiczny I: Wdrożenie profesjonalnej oferty turystycznej powiatu</p> <p>Cel operacyjny I.5 Intensyfikacja działalności kulturalnej, zachowanie tradycji lokalnych oraz ochrona dziedzictwa kulturowego</p>
<p>Strategia Rozwiązywania Problemów Społecznych w powiecie Aleksandrowskim na lata 2008-2018</p>	<p>Cel strategiczny nr 1: Zintegrowany system wsparcia rodziny ze szczególnym uwzględnieniem sytuacji dzieci i młodzieży</p> <p>Cel operacyjny:</p> <p>1.1 Rozwój systemu wspierającego wychowanie dzieci i młodzieży w rodzinie i środowisku pozarodzinnym</p> <p>Cel strategiczny nr 3: System rehabilitacji, aktywizacji i wsparcia osób niepełnosprawnych i starych</p> <p>Cel operacyjny:</p> <p>3.5 Zapewnienie opieki i pielęgnacji osobom niepełnosprawnym i starym</p>
<p>Strategia Rozwoju Gminy Aleksandrów Kujawski na lata 2008-2020</p>	<p>Cel strategiczny I: Stworzenie na terenie gminy korzystnych warunków do rozwoju przedsiębiorczości sprzyjającej powstaniu nowych miejsc pracy oraz wspieranie procesów restrukturyzacji rolnictwa</p> <p>Cel operacyjny:</p> <p>I.4 Uporządkowanie przestrzenne gminy</p> <p>Cel strategiczny II: Zapewnienie wysokiego standardu życia mieszkańców gminy</p> <p>Cel operacyjny:</p> <p>II.1: Zapewnienie szerokiej oferty edukacyjnej, kulturalnej oraz rekreacyjno-sportowej</p> <p>II.2 Pobudzenie aktywności społecznej</p>
<p>Lokalna Strategia Rozwoju (Lokalna Grupa Działania „Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej”)</p>	<p>Cel szczegółowy nr 1 – Poprawa sytuacji osób starszych, dzieci oraz młodzieży w kwestii dostępu do usług o charakterze aktywnej integracji środowiskowej, animacji i opieki</p> <p>Cel szczegółowy nr 4 – Zapewnienie prawidłowego funkcjonowania gospodarki i społeczeństwa poprzez intensyfikację działań służących poprawie infrastruktury społecznej, technicznej i transportowej</p>

Źródło: Opracowanie własne na podstawie ww. dokumentów strategiczno-programowych.

Niniejszy Lokalny Program Rewitalizacji wpisuje się w aktualnie obowiązującą „Strategię Rozwoju Gminy Aleksandrów Kujawski na lata 2008-2020”, która została przyjęta uchwałą Rady Gminy z dnia 25.07.2008 r. Program ten pozwoli na realizację wielu celów, wynikających ze strategii rozwoju gminy, ponieważ jest odpowiedzią na zidentyfikowane w tej strategii problemy.

Na temat rewitalizacji traktuje również pkt. 2.10.1 Strategii „Poprawa ładu przestrzennego i rewitalizacja gminy” (str. 18-19), który rewitalizację uznaje za ważną część myślenia o rozwoju gminy, szczególnie na obszarach problemowych. Zgodnie z zapisami w tym pkt., program rewitalizacji służy podniesieniu atrakcyjności danego obszaru dla aktualnych i obecnych podmiotów gospodarczych, mieszkańców, czy NGO, wsparciu rozwoju kapitału społecznego oraz podniesieniu jakości życia mieszkańców, a także restauracji zabytków. Wśród kierunków interwencji wymienia się rewitalizację obszarów zdegradowanych, ochronę krajobrazu i ładu przestrzennego na obszarach wiejskich, planowanie przestrzenne prowadzone z uwzględnieniem realizacji koncepcji osadnictwa zwarteo, w oparciu o miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, lokowanie nowych inwestycji, tworzenie i rozwój stref aktywności gospodarczej, rozwój oferty osadniczej oraz oferty przemysłów czasu wolnego w oparciu o turystykę kulturową, aktywną, rekreacyjną. Program przyczyni się do nadania przestrzeniom zdegradowanym m.in. nowych funkcji gospodarczych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, społecznych i kulturalnych.

Rewitalizacja wzmocni obszary objęte Lokalnym Programem Rewitalizacji, w tym m.in. poprzez rozwój aktywności społecznej, ożywienie gospodarcze, poprawę poziomu funkcjonalnego infrastruktury komunalnej, wzrost konkurencyjności obszaru rewitalizacji oraz zwiększenie zintegrowania inwestycji infrastrukturalnych skierowanych na rozwiązywanie problemów społecznych i przyczyniających się do ograniczenia koncentracji ubóstwa oraz wykluczenia społecznego.

Gmina Wiejska Aleksandrów Kujawski jest członkiem Lokalnej Grupy Działania Stowarzyszenie „Partnerstwo Dla Ziemi Kujawskiej”, w której skład od 2014 roku wchodzi wszystkie gminy Powiatu Aleksandrowskiego. Lokalna Grupa Działania, w ramach swojej działalności, podejmuje inicjatywy stymulujące rozwój gmin obszaru, zarówno w płaszczyźnie rozwoju gospodarczego, społecznego jak i kulturalnego. Dotyczy to również rozwoju turystyki oraz przedsiębiorczości. **Niniejszy Program wpisuje się w cel ogólny Lokalnej Strategii Rozwoju** „Stworzenie miejsca dostatniego życia wspólnoty ludzi przedsiębiorczych, skupionych wokół partnerskiej współpracy, posiadających wizję własnego rozwoju w oparciu o zasoby lokalne” oraz w wyznaczone cele strategiczne wraz z zespołem celów szczegółowych. Mają one charakter długofalowy oraz są zasadne z punktu widzenia rozwoju obszarów wiejskich. Wszelkie przedsięwzięcia rewitalizacyjne podjęte w dziedzinie rozwoju aktywności społecznej, poprawy stanu infrastruktury, wykorzystania zasobów naturalnych i kulturowych, a także turystyki spowodują poprawę warunków życia mieszkańców zamieszkujących obszary wiejskie objęte programem rewitalizacji.

Rozdział 2. Uproszczona diagnoza gminy z wnioskami

Lokalizacja

Gmina Aleksandrów Kujawski położona jest w centrum Polski, w województwie kujawsko-pomorskim, sąsiaduje z miastem powiatowym Aleksandrów Kujawski. Gmina charakteryzuje się korzystnym położeniem komunikacyjnym. Znajduje się przy drodze krajowej nr 91 relacji Łódź – Gdańsk, krzyżującej się w tym rejonie z drogą wojewódzką nr 266 Ciechocinek – Konin. Przez teren gminy przebiega także autostrada A1 z węzłem w miejscowości Odolion. Ponadto przez teren gminy przebiega zelektryfikowana linia kolejowa relacji Łódź – Bydgoszcz – Gdańsk, która od chwili jej uruchomienia stała się przyczyną rozwoju gminy. Przez teren gminy przebiega również wiele atrakcyjnych tras turystycznych województwa, powiatu i trasa dziedzictwa kulturowego Europy – Szlak Bursztynowy.

Tabela 3. Wybrane dane statystyczne dot. gminy Aleksandrów Kujawski.

2014	Liczba		miejsowości	
			sołectw	
	Powierzchnia w km ²			42
				28
				131
WYBRANE DANE STATYSTYCZNE	2012	2013	2014	Powiat 2014
Ludność	11576	11621	11624	55711
Ludność na km²	88	88	88	117
Ludność w wieku nieprodukcyjnym na 100 osób w wieku produkcyjnym	54	54,2	54,3	59,3
Dochody ogółem budżetu gminy na 1 mieszkańca w zł	3195	3596	3129	3342
Udział bezrobotnych zarejestrowanych w liczbie ludności w wieku produkcyjnym w %	15,2	15,4	14,2	13,1

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS.

Gmina wiejska Aleksandrów Kujawski pod względem powierzchni należy do średnich w województwie kujawsko-pomorskim, jest jednak zdecydowanie największą gminą powiatu aleksandrowskiego - zajmuje aż 27,7% powierzchni powiatu. Dzieli się na 28 sołectw obejmujących łącznie 42 miejscowości wiejskie. W strukturze użytkowania gruntów zdecydowanie dominują użytki rolne, które zajmują powierzchnię 9547 ha, co stanowi 72,5% obszaru gminy. Grunty orne zajmują 8223 ha (62,5%), sady 148 ha (1,1%), trwałe użytki zielone 1176 ha (8,9%). Lasy na obszarze gminy zajmują powierzchnię 2188 ha, co stanowi 16,6% obszaru gminy.

Demografia

Tabela 4. Wybrane dane demograficzne dotyczące gminy Aleksandrów Kujawski.

2014	Powiat	Gmina	Powiat=100
Ludność	55711	11624	20,9
w tym kobiety	28706	5887	20,5
przyrost naturalny	-166	-19	b/d
ludność w wieku przedprodukcyjnym	10012	2392	23,9
ludność w wieku produkcyjnym	34964	7535	21,6
ludność w wieku poprodukcyjnym	10735	1697	15,8

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS.

Gminę Aleksandrów Kujawski zamieszkują 11 624 osoby, z czego 50,6% stanowią kobiety. W latach 2002-2015 liczba mieszkańców gminy wzrosła o 12,8%. Średni wiek mieszkańców wynosi 37,3 lat i jest mniejszy od średniego wieku mieszkańców województwa kujawsko-pomorskiego oraz mniejszy od średniego wieku mieszkańców całej Polski. Gmina Aleksandrów Kujawski ma ujemny przyrost naturalny wynoszący -19. Odpowiada to przyrostowi naturalnemu -1,6 na 1000 mieszkańców gminy. Współczynnik dynamiki demograficznej, czyli stosunek liczby urodzeń żywych do liczby zgonów wynosi 0,74 i jest znacznie mniejszy od średniej dla województwa oraz znacznie mniejszy od współczynnika dynamiki demograficznej dla całego kraju. 64,8% mieszkańców gminy Aleksandrów Kujawski jest w wieku produkcyjnym, 20,6% w wieku przedprodukcyjnym, a 14,6% mieszkańców jest w wieku poprodukcyjnym.¹

Bezrobocie

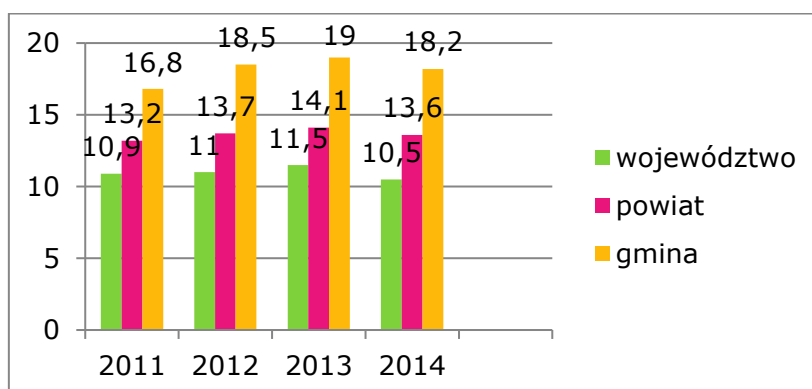
Bezrobocie w gminie Aleksandrów Kujawski wynosiło w 2014 roku 24,2% (26,3% wśród kobiet i 22,3% wśród mężczyzn). Przeciętne miesięczne wynagrodzenie brutto w gminie Aleksandrów Kujawski wynosi 2992,70 zł, co odpowiada 74,70% przeciętnego miesięcznego wynagrodzenia brutto w Polsce. 35,1% aktywnych zawodowo mieszkańców gminy Aleksandrów Kujawski pracuje w sektorze rolniczym (rolnictwo, leśnictwo, łowiectwo i rybactwo), 17,5% w przemyśle i budownictwie, a 9,7% w sektorze usługowym (handel, naprawa pojazdów, transport, zakwaterowanie i gastronomia, informacja i komunikacja) oraz 2,3% pracuje w sektorze finansowym (działalność finansowa i ubezpieczeniowa, obsługa rynku nieruchomości).

¹ Dane Głównego Urzędu Statystycznego (2014 rok)

Tabela 5. Zmiana liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w 2015 roku w porównaniu do roku 2008.

Nazwa gminy	Bezrobotni zarejestrowani 2008 r. (osoba)			Bezrobotni zarejestrowani 2015 r. (osoba)			Zmiana (osoba)
	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem	Kobiety	Mężczyźni	Ogółem	
Aleksandrów Kujawski	472	363	835	444	405	849	+14

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych Powiatowego Urzędu Pracy w Aleksandrowie Kujawskim.

Wykres 1. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych statystycznych GUS.

W Gminie Aleksandrów Kujawski odsetek osób korzystających z pomocy społecznej jest znacznie wyższy niż na terenie powiatu i województwa i do roku 2013 sukcesywnie wzrastał. W roku 2014 po raz pierwszy liczba osób korzystających z pomocy społecznej uległa zmniejszeniu zarówno w gminie, jak i na terenie powiatu i województwa. Rodziny, które korzystają ze wsparcia systemu pomocy społecznej, wykazują często przejawy bezradności w sprawach opiekuńczo-wychowawczych, bądź wymagają wsparcia w procesie wychowania dzieci, czy też pomocy finansowej na potrzeby bieżące. Na terenie gminy z różnych form wsparcia systemu pomocy społecznej korzystają 743 rodziny z dziećmi, żyje w nich łącznie 2161 osób.² Głównymi przyczynami korzystania z pomocy społecznej są: bezrobocie, ubóstwo, niepełnosprawność, długotrwała choroba, bezradność w sprawach opiekuńczo-wychowawczych. Zwalczanie ubóstwa powinno opierać się m.in. na inwestycjach w sferze edukacji, stwarzających możliwości wejścia na nowoczesny rynek pracy, ale także na wspieraniu godzenia życia rodzinnego i zawodowego. Dlatego też istotne jest wsparcie działań mających na celu zwiększenie szans mieszkańców gminy, będących zagrożonymi ubóstwem.

² Sprawozdanie MPiPS za 2014 r.

Edukacja

Według Narodowego Spisu Powszechnego z 2011 roku 10,8% ludności posiada wykształcenie wyższe, 3,5% wykształcenie policealne, 14,4% średnie ogólnokształcące, a 14,6% średnie zawodowe. Wykształceniem zasadniczym zawodowym legitymuje się 27,9% mieszkańców gminy Aleksandrów Kujawski, gimnazjalnym 5,3%, natomiast 22,2% podstawowym ukończonym. 1,4% mieszkańców zakończyło edukację przed ukończeniem szkoły podstawowej. W porównaniu do całego województwa kujawsko-pomorskiego mieszkańcy gminy Aleksandrów Kujawski mają nieznacznie niższy poziom wykształcenia. Wśród kobiet mieszkających w gminie Aleksandrów Kujawski największy odsetek ma wykształcenie podstawowe ukończone (23,8%) oraz zasadnicze zawodowe (21,3%). Mężczyźni najczęściej mają wykształcenie zasadnicze zawodowe (35,0%) oraz podstawowe ukończone (20,3%). Weryfikacja wyników edukacyjnych dzieci i młodzieży, w postaci egzaminów szóstoklasisty wskazuje na niską jakość nauczania w gminie. Ma to podłoże przede wszystkim w słabym dostępie do dobrej jakości infrastruktury edukacyjnej, oferty zajęć dodatkowych, pozalekcyjnych oraz poziomie kwalifikacji nauczycieli.

Infrastruktura

Dużym problemem gminy jest brak wystarczającej infrastruktury w zakresie kanalizacji. Wskaźnik skanalizowania gminy według danych GUS na koniec 2014 r. (40,35%) jest dużo niższy niż na obszarze województwa (69,28%) i całego kraju (69,7%). Niezadawalający poziom dostępu mieszkańców do kanalizacji sieciowej wynika głównie ze względów przestrzennych. Część terenu wykazuje bowiem duże rozproszenie gospodarstw domowych. W takim przypadku inwestycje w kanalizację sieciową są technicznie oraz finansowo nieopłacalne.

Tabela 6. Poziom zwodociągowania i skanalizowania gminy na tle województwa i kraju.

Nazwa	Wskaźnik zwodociągowania obszaru (%)			Wskaźnik skanalizowania obszaru (%)			
	Rok	2008	2013	2015	2008	2013	2015
Aleksandrów Kujawski – gmina wiejska		90,0	91,0	95,06	10,2	13,1	40,35
Województwo kujawsko - pomorskie		90,5	91,2	95,24	63,1	66,1	69,28
Polska		87,0	88,0	91,8	61,0	65,1	69,7

Źródło: Opracowanie własne na podstawie danych GUS.

W wyniku przeprowadzonej analizy sytuacji społeczno-gospodarczej w Gminie Aleksandrów Kujawski zidentyfikowano najważniejsze problemy gminy. W podziale na poszczególne sfery funkcjonowania, przedstawia je poniższa tabela.

Tabela 7. Zidentyfikowane problemy w Gminie Aleksandrów Kujawski.

ZIDENTYFIKOWANE PROBLEMY
SFERA SPOŁECZNA
duże uzależnienie mieszkańców od alkoholu
zagrożenia dla bezpieczeństwa publicznego, w tym przestępczością
nierównomierny rozwój i aktywność obywatelska
wzrost liczby klientów pomocy społecznej (przyjmowanie wzorców zachowań przez dorosłe już dzieci osób korzystających z pomocy)
wysokie bezrobocie, w tym długotrwałe
niskie wykształcenie osób bezrobotnych
niskie kwalifikacje osób bezrobotnych
niskie kwalifikacje kadry i odpływ kadr wykwalifikowanych
niska aktywność społeczna mieszkańców
rozwarstwienie ekonomiczne społeczeństwa
SFERA GOSPODARCZA
duże uzależnienie gospodarcze od rolnictwa, wynikające z rolniczego charakteru gminy
prawie 9% mieszkańców gminy stanowią osoby bezrobotne
znaczący udział kobiet i osób długotrwale bezrobotnych wśród ogółu osób bezrobotnych
niskie kwalifikacje pracowników
emigracja zarobkowa
rozdrobienie gospodarstw
niski poziom wynagrodzeń
PRZESTRZENNO – FUNKCJONALNE, ŚRODOWISKOWE I TECHNICZNE
brak rozwiniętej infrastruktury w zakresie kanalizacji
brak na terenie gminy oczyszczalni ścieków
zdecydowana większość kotłowni opalana jest na tradycyjne paliwa stałe, jak węgiel
zła jakość dużej części dróg
niedostateczna ilość chodników i ścieżek rowerowych
słaba komunikacja publiczna
mała ilość odnawialnych źródeł energii
niewystarczający dostęp do szerokopasmowego Internetu na terenach rzadziej zaludnionych
brak rozwiniętej sieci światłowodowej
mała ilość i zły stan techniczny mieszkań komunalnych oraz socjalnych
niewystarczająca i niedostosowana do potrzeb niektórych miejscowości infrastruktura społeczna, w tym szkolna, sportowa, kulturalna
brak infrastruktury pomocowej (dienne domy pobytu, jadłodajnie, noclegownie, świetlice wsparcia dzieci i młodzieży itp.

Źródło: Opracowanie własne na podstawie Strategii Rozwoju Gminy Aleksandrów Kujawski na lata 2008-2020.

Gmina Aleksandrów Kujawski jest gminą typową rolniczą. Na jej terenie dominują głównie drobne indywidualne gospodarstwa rolne o średniej powierzchni ok. 6 ha. Mała aktywność społeczno-gospodarcza oraz problemy wynikające z zapóźnień w rolnictwie to obecnie najistotniejszy problem gospodarczy, jak również społeczny, gminy. Wynika on z wysokiego poziomu bezrobocia oraz postępującego zjawiska ubożenia ludności. Zjawisko bezrobocia powszechne jest przede wszystkim wśród ludzi młodych, wchodzących na rynek pracy³.

Występujące na terenie Gminy Aleksandrów Kujawski bezrobocie pociągnęło za sobą lawinę skutków, które spowodowały znaczny procent ubożenia społeczeństwa oraz spadek aktywności społecznej licznej grupy społeczeństwa. Pojawiły się grupy szczególnego ryzyka, tj. grupy, które bez odpowiedniego systemu wsparcia nie będą mogły wejść na rynek pracy i powrócić do czynnego życia zawodowego.

W Gminie Aleksandrów Kujawski zauważalne jest zjawisko spadku liczby ludności w wieku przedprodukcyjnym oraz produkcyjnym oraz wzrostu liczby osób w wieku poprodukcyjnym. Powyższe zjawisko świadczy o postępującym procesie starzenia się społeczeństwa oraz zapowiada pojawienie się trudności na rynku pracy i ubezpieczeń społecznych. Według prognoz GUS opisane powyżej trendy utrzymają się co najmniej do 2035 roku. W gminie daje się również zauważyć niekorzystne zjawisko demograficzne polegające na spadku liczby ludności w wieku produkcyjnym przy jednoczesnym wzroście liczby osób bezrobotnych.⁴

Poważnym problemem społecznym w gminie jest także duże uzależnienie mieszkańców od alkoholu. Na terenie gminy zostało przeprowadzone w 2015 roku badanie diagnozujące, którego głównym celem było poznanie postaw uczniów szkół podstawowych i gimnazjalnych, względem wybranych problemów społecznych (problemu alkoholowego, nikotynowego, narkotykowego oraz przemocy). Wyniki pokazały, że spożywanie alkoholu według uczniów gminy stanowi poważne zagrożenie. Aż 70% uczniów gimnazjum twierdzi, że ich rówieśnicy spożywają alkohol. Z danych Komendy Powiatowej Policji wynika, że na terenie Gminy Aleksandrów Kujawski ujawniono w 2015 roku 64 kierowców będących pod wpływem alkoholu oraz zatrzymano 2 osoby posiadające narkotyki; do izby wytrzeźwień doprowadzono 8 mężczyzn i 1 kobietę; odnotowano na terenie gminy 10 interwencji domowych w związku z przemocą, gdzie ofiarą było 8 kobiet oraz 2 mężczyzn; ujawniono 2 przypadki zażywania alkoholu przez młodzież gimnazjalną.

Rozdział 3. Obszar zdegradowany gminy

Obszar zdegradowany to obszar, na którym zidentyfikowano stan kryzysowy. Obszar ten może być podzielony na podobszary, w tym podobszary nieposiadające ze sobą wspólnych

³ Strategia Rozwoju Gminy Aleksandrów Kujawski na lata 2008-2020

⁴ Lokalna Strategia Rozwoju Partnerstwo dla Ziemi Kujawskiej 2015

granic pod warunkiem stwierdzenia stanu kryzysowego na każdym z podobszarów.⁵ **Stan kryzysowy** to natomiast stan spowodowany koncentracją negatywnych zjawisk społecznych (w szczególności bezrobocia, ubóstwa, przestępczości, niskiego poziomu edukacji lub kapitału społecznego, niewystarczającego poziomu uczestnictwa w życiu publicznym i kulturalnym) współwystępujących z negatywnymi zjawiskami, w co najmniej jednej z następujących sfer: gospodarczej (w szczególności w zakresie niskiego stopnia przedsiębiorczości, słabej kondycji lokalnych przedsiębiorstw); środowiskowej (w szczególności w zakresie przekroczenia standardów jakości środowiska, obecności odpadów stwarzających zagrożenie dla życia, zdrowia, ludzi bądź stanu środowiska); przestrzenno-funkcjonalnej (w szczególności w zakresie niewystarczającego wyposażenia w infrastrukturę techniczną i społeczną, braku dostępu do podstawowych usług lub ich niskiej jakości, niedostosowania rozwiązań urbanistycznych do zmieniających się funkcji obszaru, niskiego poziomu obsługi komunikacyjnej, deficytu lub niskiej jakości terenów publicznych); technicznej (w szczególności w zakresie degradacji stanu technicznego obiektów budowlanych, w szczególności w zakresie energooszczędności i ochrony środowiska).⁶

Skalę negatywnych zjawisk odzwierciedlają **mierniki rozwoju** opisujące powyższe sfery, które wskazują na niski poziom rozwoju lub dokumentują silną dynamikę spadku poziomu rozwoju w odniesieniu do wartości całej gminy.

⁵ Definicja opracowana na podstawie art. 9 ustawy o rewitalizacji i Wytycznych MiR

⁶ Definicja opracowana na podstawie art. 9 ust. 1 ustawy o rewitalizacji i Wytycznych MiR.

Tabela 8. Wartości wskaźników opracowanych na podstawie diagnozy ilościowej dla poszczególnych miejscowości Gminy Aleksandrów Kujawski (Białe Błota, Otłoczynek, Chrusty, Stare Rożno, Goszczewo, Grabie, Łazieniec - stan na dzień 08.03.2016 r.).

Wskaźniki, które przyjmują w miejscowości wartości mniej korzystne od średniej ich wartości dla gminy											
Miejscowości znajdujące się na obszarze zdegradowanym											
Miejscowości znajdujące się na obszarze zdegradowanym i wchodzące w skład obszaru rewitalizacji											
Lp.	Sfera	Cecha szczególna wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Białe Błota	Otłoczynek	Chrusty	Stare Rożno	Goszczewo	Grabie	Łazieniec	GMINA
			I. gospodarstw/NIERUCHOMOŚCI	19	3	7	18	30	41	183	2681
			liczba ludności w miejscowości	84	14	38	72	133	317	743	12492
1	SPOŁ.	Zaawansowanie procesu starzenia się ludności	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze	10	2	7	18	32	40	120	2089
			(%)	11,90%	14,29%	18,42%	25,00%	24,06%	12,62%	16,15%	16,72%
2	SPOŁ.	Zaawansowanie procesu starzenia się ludności	Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze (%)	46	7	23	40	66	157	432	6923
			(%)	21,74%	28,57%	30,43%	45,00%	48,48%	25,48%	27,78%	30,17%
3	SPOŁ.	Problemy rynku pracy	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	11	2	4	5	9	5	47	889
			(%)	23,91%	28,57%	17,39%	12,50%	13,64%	3,18%	10,88%	12,84%
4	SPOŁ.	Problemy rynku pracy	Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	3	0	1	1	3	1	9	162
			(%)	6,52%	0,00%	4,35%	2,50%	4,55%	0,64%	2,08%	2,34%
5	SPOŁ.	Problemy rynku pracy	Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze	4	0	0	2	3	3	12	261
			(%)	36,36%	0,00%	0,00%	40,00%	33,33%	60,00%	25,53%	29,36%
6	SPOŁ.	Samowystarczalność ekonomiczna ludności i gospodarstw domowych	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze	28	8	bd	5	43	23	40	1421

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski do roku 2025

			(%)	33,33%	57,14%	brak danych	6,94%	32,33%	7,26%	5,38%	11,38%
7	SPOŁ.	Samowystarczalność ekonomiczna ludności i gospodarstw domowych	Udział gospodarstw domowych stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem na danym obszarze	7	2	5	13	22	28	84	1468
			(%) LICZONO NIERUCHOMOŚCI	37%	66,67%	71,43%	72,22%	73,33%	68,29%	45,90%	54,76%
8	SPOŁ.	Samowystarczalność ekonomiczna ludności i gospodarstw domowych	Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze	12	3	5	3	18	42	101	1794
			%	66,67%	75,00%	62,50%	42,86%	58,06%	75,00%	85,59%	75,25%
			ogólna liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze	18	4	8	7	31	56	118	2384
9	SPOŁ.	Skuteczność kształcenia dzieci na poziomie podstawowym Aktywność edukacyjna młodzieży w wieku 13-18 lat	Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia (wg kryterium szczegółowego)			Tak		Tak	Tak		
10	SPOŁ.	Bezpieczeństwo funkcjonowania rodzin, porządek publiczny	Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze		2		1			3	65
				0,00%	66,67%	0,00%	5,56%	0,00%	0,00%	1,64%	2,42%
11	SPOŁ.	Zagrożenie przestępczością, w tym wśród młodocianych	Wskaźnik przestępstw kryminalnych (popelnionych na danym obszarze) na 1000 mieszkańców	3			4	1	4	9	188
				0,028			0,018	0,133	0,079	0,083	0,066
12	SPOŁ.	Zagrożenie przestępczością, w tym wśród młodocianych	Stosunek wykroczeń (także przestępstw) młodzieży 13-18 lat odnotowanych przez służby porządkowe względem ogółu młodzieży w tym przedziale wieku na danym obszarze							3	19
				0		0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	6,52%	2,24%
			L. DZIECI W WIEKU 13-18 LAT	10	0	4	2	11	22	46	848

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski do roku 2025

13	SPOŁ.	Zagrożenie przestępczością, w tym wśród młodocianych	Liczba przestępstw młodocianych (popelnionych na danym obszarze) na 1000 mieszkańców								3
----	-------	--	--	--	--	--	--	--	--	--	---

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 9. Wartości wskaźników opracowanych na podstawie diagnozy ilościowej dla poszczególnych miejscowości Gminy Aleksandrów Kujawski (Nowy Ciechocinek, Kuczek, Wygoda, Odolion, Opoczki, Opoki, Ostrowąs - stan na dzień 08.03.2016 r.).

	Wskaźniki, które przyjmują w miejscowości wartości mniej korzystne od średniej ich wartości dla gminy
	Miejscowości znajdujące się na obszarze zdegradowanym
	Miejscowości znajdujące się na obszarze zdegradowanym i wchodzące w skład obszaru rewitalizacji

Lp.	Sfera	Cecha szczególna wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Nowy Ciechocinek	Kuczek	Wygoda	Odolion	Opoczki	Opoki	Ostrowąs	GMINA
			I. gospodarstw/NIERUCHOMOŚCI	70	32	12	210	35	57	87	2681
			liczba ludności w miejscowości	350	138	61	1026	166	264	432	12492
1	SPOŁ.	Zaawansowanie procesu starzenia się ludności	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze	47	24	7	130	27	46	75	2089
			(%)	13,43%	17,39%	11,48%	12,67%	16,27%	17,42%	17,36%	16,72%
2	SPOŁ.	Zaawansowanie procesu starzenia się ludności	Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze (%)	188	67	38	505	88	148	254	6923
			(%)	25,00%	35,82%	18,42%	25,74%	30,68%	31,08%	29,53%	30,17%
3	SPOŁ.	Problemy rynku pracy	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	18	13	7	58	4	19	29	889
			(%)	9,57%	19,40%	18,42%	11,49%	4,55%	12,84%	11,42%	12,84%
4	SPOŁ.	Problemy rynku pracy	Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	7	1	0	8	2	3	9	162
			(%)	3,72%	1,49%	0,00%	1,58%	2,27%	2,03%	3,54%	2,34%
5	SPOŁ.	Problemy rynku pracy	Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze	3	2	3	19	1	6	7	261
			(%)	16,67%	15,38%	42,86%	32,76%	25,00%	31,58%	24,14%	29,36%

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski do roku 2025

6	SPOŁ.	Samowystarczalność ekonomiczna ludności i gospodarstw domowych	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze	29	25	13	29	97	24	40	1421
			(%)	8,29%	18,12%	21,31%	2,83%	58,43%	9,09%	9,26%	11,38%
7	SPOŁ.	Samowystarczalność ekonomiczna ludności i gospodarstw domowych	Udział gospodarstw domowych-stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem na danym obszarze	33	17	5	91	19	32	53	1468
			(%) LICZONO NIERUCHOMOŚCI	47,14%	53,13%	41,67%	43,33%	54,29%	56,14%	60,92%	54,76%
8	SPOŁ.	Samowystarczalność ekonomiczna ludności i gospodarstw domowych	Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze	45	29	8	89	43	34	75	1794
			%	71,43%	96,67%	53,33%	51,45%	100,00%	61,82%	91,46%	75,25%
			ogólna liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze	63	30	15	173	43	55	82	2384
9	SPOŁ.	Skuteczność kształcenia dzieci na poziomie podstawowym Aktywność edukacyjna młodzieży w wieku 13-18 lat	Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia (wg kryterium szczegółowego)					Tak	Tak		
10	SPOŁ.	Bezpieczeństwo funkcjonowania rodzin, porządek publiczny	Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze	16	2	2	8		2	3	65
				22,86%	6,25%	16,67%	3,81%	0,00%	3,51%	3,45%	2,42%
11	SPOŁ.	Zagrożenie przestępczością, w tym wśród młodocianych	Wskaźnik przestępstw kryminalnych (popęlnionych na danym obszarze) na 1000 mieszkańców	14	5	4	12	4	6	5	188
				0,025	0,028	0,015	0,086	0,042	0,044	0,086	0,066
12	SPOŁ.	Zagrożenie przestępczością, w tym wśród młodocianych	Stosunek wykroczeń (także przestępstw) młodzieży 13-18 lat odnotowanych przez służby porządkowe względem ogółu	4			2				19

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski do roku 2025

			młodzieży w tym przedziale wieku na danym obszarze								
				20,00%	0,00%	0,00%	3,13%	0,00%	0,00%	0,00%	2,24%
			L. DZIECI W WIEKU 13-18 LAT	20	5	7	64	18	14	32	848
13	SPOŁ.	Zagrożenie przestępczością, w tym wśród młodocianych	Liczba przestępstw młodocianych (popelnionych na danym obszarze) na 1000 mieszkańców								3

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 10. Wartości wskaźników opracowanych na podstawie diagnozy ilościowej dla poszczególnych miejscowości Gminy Aleksandrów Kujawski (Ošno, Ošno Drugie, Otłoczyn, Plebanka, Poczałkowo, Pinino, Poczałkowo Kolonia - stan na dzień 08.03.2016 r.).

	Wskaźniki, które przyjmują w miejscowości wartości mniej korzystne od średniej ich wartości dla gminy
	Miejscowości znajdujące się na obszarze zdegradowanym
	Miejscowości znajdujące się na obszarze zdegradowanym i wchodzące w skład obszaru rewitalizacji

Lp.	Sfera	Cecha szczególna wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Ošno	Ošno Drugie	Otłoczyn	Plebanka	Poczałkowo	Pinino	Poczałkowo Kolonia	GMINA
			I. gospodarstw/NIERUCHOMOŚCI	98	47	83	45	24	5	24	2681
			liczba ludności w miejscowości	488	221	467	251	118	32	99	12492
1	SPOŁ.	Zaawansowanie procesu starzenia się ludności	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze	78	41	91	44	20	3	20	2089
			(%)	15,98%	18,55%	19,49%	17,53%	16,95%	9,38%	20,20%	16,72%
2	SPOŁ.	Zaawansowanie procesu starzenia się ludności	Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze (%)	270	119	259	143	67	18	51	6923
			(%)	28,89%	34,45%	35,14%	30,77%	29,85%	16,67%	39,22%	30,17%
3	SPOŁ.	Problemy rynku pracy	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	37	9	29	21	12	5	13	889
			(%)	13,70%	7,56%	11,20%	14,69%	17,91%	27,78%	25,49%	12,84%
4	SPOŁ.	Problemy rynku pracy	Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	8	1	3	3	4	3	4	162

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski do roku 2025

			(%)	2,96%	0,84%	1,16%	2,10%	5,97%	16,67%	7,84%	2,34%
5	SPOŁ.	Problemy rynku pracy	Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze	15	1	6	8	2	0	4	261
			(%)	40,54%	11,11%	20,69%	38,10%	16,67%	0,00%	30,77%	29,36%
6	SPOŁ.	Samowystarczalność ekonomiczna ludności i gospodarstw domowych	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze	57	12	32	30	44	18	21	1421
			(%)	11,68%	5,43%	6,85%	11,95%	37,29%	56,25%	21,21%	11,38%
7	SPOŁ.	Samowystarczalność ekonomiczna ludności i gospodarstw domowych	Udział gospodarstw domowych stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem na danym obszarze	55	29	64	31	14	2	14	1468
			(%) LICZONO NIERUCHOMOŚCI	56,12%	61,70%	77,11%	68,89%	58,33%	40,00%	58,33%	54,76%
8	SPOŁ.	Samowystarczalność ekonomiczna ludności i gospodarstw domowych	Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze	82	27	62	48	19	8	18	1794
			%	77,36%	52,94%	86,11%	92,31%	82,61%	72,73%	75,00%	75,25%
			ogólna liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze	106	51	72	52	23	11	24	2384
9	SPOŁ.	Skuteczność kształcenia dzieci na poziomie podstawowym Aktywność edukacyjna młodzieży w wieku 13-18 lat	Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia (wg kryterium szczegółowego)								
10	SPOŁ.	Bezpieczeństwo funkcjonowania rodzin, porządek publiczny	Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze			2		1			65
				0,00%	0,00%	2,41%	0,00%	4,17%	0,00%	0,00%	2,42%
11	SPOŁ.	Zagrożenie przestępczością, w tym wśród młodocianych	Wskaźnik przestępstw kryminalnych (popelnionych na danym obszarze) na 1000 mieszkańców	8	9	7	3	1		1	188
				0,061	0,025	0,067	0,084	0,118		0,099	0,066

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski do roku 2025

12	SPOŁ.	Zagrożenie przestępczością, w tym wśród młodocianych	Stosunek wykroczeń (także przestępstw) młodzieży 13-18 lat odnotowanych przez służby porządkowe względem ogółu młodzieży w tym przedziale wieku na danym obszarze			1					19
				0,00%	0,00%	3,57%	0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	2,24%
			L. DZIECI W WIEKU 13-18 LAT	27	15	28	17	5	5	8	848
13	SPOŁ.	Zagrożenie przestępczością, w tym wśród młodocianych	Liczba przestępstw młodocianych (popelnionych na danym obszarze) na 1000 mieszkańców								3

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 11. Wartości wskaźników opracowanych na podstawie diagnozy ilościowej dla poszczególnych miejscowości Gminy Aleksandrów Kujawski (Podgaj, Przybranowo, Przybranówek, Rożno-Parcele, Rudunki, Nowa Wieś, Stara Wieś - stan na dzień 08.03.2016 r.).

	Wskaźniki, które przyjmują w miejscowości wartości mniej korzystne od średniej ich wartości dla gminy
	Miejscowości znajdujące się na obszarze zdegradowanym
	Miejscowości znajdujące się na obszarze zdegradowanym i wchodzące w skład obszaru rewitalizacji

Lp.	Sfera	Cecha szczególna wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Podgaj	Przybranowo	Przybranówek	Rożno-Parcele	Rudunki	Nowa Wieś	Stara Wieś	GMINA
			I. gospodarstw/NIERUCHOMOŚCI	50	103	30	246	78	33	13	2681
			liczba ludności w miejscowości	210	636	149	1023	335	114	63	12492
1	SPOŁ.	Zaawansowanie procesu starzenia się ludności	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze	41	119	32	118	43	17	9	2089
			(%)	19,52%	18,71%	21,48%	11,53%	12,84%	14,91%	14,29%	16,72%
2	SPOŁ.	Zaawansowanie procesu starzenia się ludności	Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze (%)	116	358	81	612	199	67	39	6923
			(%)	35,34%	33,24%	39,51%	19,28%	21,61%	25,37%	23,08%	30,17%
3	SPOŁ.	Problemy rynku pracy	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	20	45	14	64	22	6	8	889
			(%)	17,24%	12,57%	17,28%	10,46%	11,06%	8,96%	20,51%	12,84%

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski do roku 2025

4	SPOŁ.	Problemy rynku pracy	Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	3	9	3	10	3	0	2	162
			(%)	2,59%	2,51%	3,70%	1,63%	1,51%	0,00%	5,13%	2,34%
5	SPOŁ.	Problemy rynku pracy	Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze	7	15	4	14	8	2	1	261
			(%)	35,00%	33,33%	28,57%	21,88%	36,36%	33,33%	12,50%	29,36%
6	SPOŁ.	Samowystarczalność ekonomiczna ludności i gospodarstw domowych	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze	71	70	21	95	27	7	12	1421
			(%)	33,81%	11,01%	14,09%	9,29%	8,06%	6,14%	19,05%	11,38%
7	SPOŁ.	Samowystarczalność ekonomiczna ludności i gospodarstw domowych	Udział gospodarstw domowych-stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem na danym obszarze	29	83	22	83	30	12	6	1468
			(%) LICZONO NIERUCHOMOŚCI	58,00%	80,58%	73,33%	33,74%	38,46%	36,36%	46,15%	54,76%
8	SPOŁ.	Samowystarczalność ekonomiczna ludności i gospodarstw domowych	Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze	38	117	25	182	48	15	5	1794
			%	95,00%	86,03%	83,33%	82,73%	72,73%	65,22%	41,67%	75,25%
			ogólna liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze	40	136	30	220	66	23	12	2384
9	SPOŁ.	Skuteczność kształcenia dzieci na poziomie podstawowym Aktywność edukacyjna młodzieży w wieku 13-18 lat	Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia (wg kryterium szczegółowego)	Tak	Tak	Tak	Tak	Tak			
10	SPOŁ.	Bezpieczeństwo funkcjonowania rodzin, porządek publiczny	Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze					3			65
				0,00%	0,00%	0,00%	0,00%	3,85%	0,00%	0,00%	2,42%

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski do roku 2025

11	SPOŁ.	Zagrożenie przestępczością, w tym wśród młodocianych	Wskaźnik przestępstw kryminalnych (popęlnionych na danym obszarze) na 1000 mieszkańców	2	10	3	18	3	5	2	188
				0,105	0,064	0,050	0,057	0,112	0,023	0,032	0,066
12	SPOŁ.	Zagrożenie przestępczością, w tym wśród młodocianych	Stosunek wykroczeń (także przestępstw) młodzieży 13-18 lat odnotowanych przez służby porządkowe względem ogółu młodzieży w tym przedziale wieku na danym obszarze		1		1				19
				0,00%	1,72%	0,00%	1,28%	0,00%	0,00%	0,00%	2,24%
			L. DZIECI W WIEKU 13-18 LAT	16	58	11	78	21	8	2	848
13	SPOŁ.	Zagrożenie przestępczością, w tym wśród młodocianych	Liczba przestępstw młodocianych (popęlnionych na danym obszarze) na 1000 mieszkańców								3

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 12. Wartości wskaźników opracowanych na podstawie diagnozy ilościowej dla poszczególnych miejscowości Gminy Aleksandrów Kujawski (Słomkowo, Słońsk Dolny, Służewo, Broniszewo, Służewo Pole, Stawki, Konradowo - stan na dzień 08.03.2016 r.).

	Wskaźniki, które przyjmują w miejscowości wartości mniej korzystne od średniej ich wartości dla gminy
	Miejscowości znajdujące się na obszarze zdegradowanym
	Miejscowości znajdujące się na obszarze zdegradowanym i wchodzące w skład obszaru rewitalizacji

Lp.	Sfera	Cecha szczególna wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Słomkowo	Słońsk Dolny	Służewo	Broniszewo	Służewo - Pole	Stawki	Konradowo	GMINA
			I. gospodarstw/NIERUCHOMOŚCI	65	71	252	37	23	177	34	2681
			liczba ludności w miejscowości	316	294	1213	140	104	739	151	12492
1	SPOŁ.	Zaawansowanie procesu starzenia się ludności	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze	53	67	245	22	11	98	19	2089
			(%)	16,77%	22,79%	20,20%	15,71%	10,58%	13,26%	12,58%	16,72%
2	SPOŁ.	Zaawansowanie procesu starzenia się ludności	Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze (%)	188	135	655	74	63	428	88	6923
			(%)	28,19%	49,63%	37,40%	29,73%	17,46%	22,90%	21,59%	30,17%

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski do roku 2025

3	SPOŁ.	Problemy rynku pracy	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	34	15	105	8	15	57	14	889
			(%)	18,09%	11,11%	16,03%	10,81%	23,81%	13,32%	15,91%	12,84%
4	SPOŁ.	Problemy rynku pracy	Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	8	2	17	2	1	13	1	162
			(%)	4,26%	1,48%	2,60%	2,70%	1,59%	3,04%	1,14%	2,34%
5	SPOŁ.	Problemy rynku pracy	Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze	8	4	35	3	1	12	7	261
			(%)	23,53%	26,67%	33,33%	37,50%	6,67%	21,05%	50,00%	29,36%
6	SPOŁ.	Samowystarczalność ekonomiczna ludności i gospodarstw domowych	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze	52	15	177	11	23	28	20	1421
			(%)	16,46%	5,10%	14,59%	7,86%	22,12%	3,79%	13,25%	11,38%
7	SPOŁ.	Samowystarczalność ekonomiczna ludności i gospodarstw domowych	Udział gospodarstw domowych-stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem na danym obszarze	37	47	172	15	8	69	13	1468
			(%) LICZONO NIERUCHOMOŚCI	56,92%	66,20%	68,25%	40,54%	34,78%	38,98%	38,24%	54,76%
8	SPOŁ.	Samowystarczalność ekonomiczna ludności i gospodarstw domowych	Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze	41	40	185	19	18	97	29	1794
			%	70,69%	78,43%	85,65%	65,52%	72,00%	62,18%	78,38%	75,25%
			ogólna liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze	58	51	216	29	25	156	37	2384
9	SPOŁ.	Skuteczność kształcenia dzieci na poziomie podstawowym Aktywność edukacyjna młodzieży w wieku 13-18 lat	Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia (wg kryterium szczegółowego)			Tak					

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski do roku 2025

10	SPOŁ.	Bezpieczeństwo funkcjonowania rodzin, porządek publiczny	Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze	1		4	2	1	6		65
				1,54%	0,00%	1,59%	5,41%	4,35%	3,39%	0,00%	2,42%
11	SPOŁ.	Zagrożenie przestępczością, w tym wśród młodocianych	Wskaźnik przestępstw kryminalnych (popęlnionych na danym obszarze) na 1000 mieszkańców	3	4	12	3	3	10	3	188
				0,105	0,074	0,101	0,047	0,035	0,074	0,050	0,066
12	SPOŁ.	Zagrożenie przestępczością, w tym wśród młodocianych	Stosunek wykroczeń (także przestępstw) młodzieży 13-18 lat odnotowanych przez służby porządkowe względem ogółu młodzieży w tym przedziale wieku na danym obszarze			3	1		2		19
				0,00%	0,00%	4,05%	20,00%	0,00%	2,90%	0,00%	2,24%
			L. DZIECI W WIEKU 13-18 LAT	14	19	74	5	6	69	7	848
13	SPOŁ.	Zagrożenie przestępczością, w tym wśród młodocianych	Liczba przestępstw młodocianych (popęlnionych na danym obszarze) na 1000 mieszkańców			2			1		3
						0,79%			0,56%		0,0135862

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 13. Wartości wskaźników opracowanych na podstawie diagnozy ilościowej dla poszczególnych miejscowości Gminy Aleksandrów Kujawski (Zgoda, Wilkostowo, Wołuszewo, Wólka, Zduny - stan na dzień 08.03.2016 r.).

	Wskaźniki, które przyjmują w miejscowości wartości mniej korzystne od średniej ich wartości dla gminy
	Miejscowości znajdujące się na obszarze zdegradowanym
	Miejscowości znajdujące się na obszarze zdegradowanym i wchodzące w skład obszaru rewitalizacji

Lp.	Sfera	Cecha szczególna wskaźnika	Nazwa wskaźnika	Zgoda	Wilkostowo	Wołuszewo	Wólka	Zduny	GINA
			I. gospodarstw/NIERUCHOMOŚCI	36	43	190	45	25	2681
			liczba ludności w miejscowości	181	215	769	194	132	12492
1	SPOŁ.	Zaawansowanie procesu starzenia się ludności	Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze	28	41	177	36	31	2089
			(%)	15,47%	19,07%	23,02%	18,56%	23,48%	16,72%
2	SPOŁ.	Zaawansowanie procesu starzenia się ludności	Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze (%)	100	129	424	113	68	6923
			(%)	28,00%	31,78%	41,75%	31,86%	45,59%	30,17%
3	SPOŁ.	Problemy rynku pracy	Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	17	15	41	13	19	889
			(%)	17,00%	11,63%	9,67%	11,50%	27,94%	12,84%
4	SPOŁ.	Problemy rynku pracy	Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze	1	3	5	1	4	162
			(%)	1,00%	2,33%	1,18%	0,88%	5,88%	2,34%
5	SPOŁ.	Problemy rynku pracy	Udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych na danym obszarze	9	7	10	6	7	261
			(%)	52,94%	46,67%	24,39%	46,15%	36,84%	29,36%
6	SPOŁ.	Samowystarczalność ekonomiczna ludności i gospodarstw domowych	Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze	30	44	51	23	26	1421
			(%)	16,57%	20,47%	6,63%	11,86%	19,70%	11,38%
7	SPOŁ.	Samowystarczalność ekonomiczna ludności i gospodarstw dom.	Udział gospodarstw domowych-stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem na danym obszarze	22	29	124	25	22	1468
			(%) LICZONO NIERUCHOMOŚCI	61,11%	67,44%	65,26%	55,56%	88,00%	54,76%

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski do roku 2025

8	SPOŁ.	Samowystarczalność ekonomiczna ludności i gospodarstw dom.	Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze	15	28	83	20	18	1794
			%	46,88%	73,68%	69,75%	68,97%	72,00%	75,25%
			ogólna liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze	32	38	119	29	25	2384
9	SPOŁ.	Skuteczność kształcenia dzieci na poziomie podstawowym Aktywność edukacyjna młodzieży w wieku 13-18 lat	Miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej lub gimnazjum o niskim poziomie kształcenia (wg kryterium szczegółowego)		Tak		Tak	Tak	
10	SPOŁ.	Bezpieczeństwo funkcjonowania rodzin, porządek publiczny	Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze	2		3		1	65
				5,56%	0,00%	1,58%	0,00%	4,00%	2,42%
11	SPOŁ.	Zagrożenie przestępczością, w tym wśród młodocianych	Wskaźnik przestępstw kryminalnych (popelnionych na danym obszarze) na 1000 mieszkańców	2	1	3	1		188
				0,091	0,215	0,256	0,194		0,066
12	SPOŁ.	Zagrożenie przestępczością, w tym wśród młodocianych	Stosunek wykroczeń (także przestępstw) młodzieży 13-18 lat odnotowanych przez służby porządkowe względem ogółu młodzieży w tym przedziale wieku na danym obszarze		1				19
				0,00%	7,69%	0,00%	0,00%	0,00%	2,24%
			L. DZIECI W WIEKU 13-18 LAT	14	13	49	11	13	848
13	SPOŁ.	Zagrożenie przestępczością, w tym wśród młodocianych	Liczba przestępstw młodocianych (popelnionych na danym obszarze) na 1000 mieszkańców						3

Źródło: Opracowanie własne.

Na podstawie danych zawartych w powyższych tabelach zidentyfikowano **obszar zdegradowany gminy Aleksandrów Kujawski**, w którego skład wchodzi następujące miejscowości: **Chrusty, Goszczewo, Opczki, Ośno, Plebanka, Słomkowo, Słońsk Dolny, Służewo, Wołuszewo, Zduny**. W powyższych miejscowościach skoncentrowana jest największa liczba problemów społecznych, gospodarczych i infrastrukturalnych na terenie gminy. W tych miejscowościach spełnione zostały jednocześnie poniższe kryteria:

- a) Na terenie miejscowości identyfikuje się co najmniej 2 problemy społeczne mierzone wskaźnikami, spośród tych, które określone zostały na liście wskaźników stanu kryzysowego na obszarach wiejskich w załączniku nr 3 do Zasad programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego na lata 2014-2020; jednocześnie wskaźniki te przyjmują w miejscowości wartości mniej korzystne od średniej ich wartości dla gminy.
- b) Na terenie miejscowości znajdują się przestrzenie zdegradowane lub gmina może zaproponować inne kryterium (negatywnego zjawisko) reprezentujące przynajmniej jedną ze sfer (gospodarczą, środowiskową, przestrzenno-funkcjonalną lub techniczną).

Miejscowości, w których stwierdzono występowanie stanu kryzysowego – obszar zdegradowany gminy:

1. **Chrusty** – miejscowość liczy 38 mieszkańców, co stanowi 0,3 % mieszkańców gminy.

Na terenie miejscowości Chrusty zidentyfikowano następujące **problemy społeczne**:

- wysoki udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem (18,42%),
- wysoki stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym (30,43%),
- wysoki udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym (17,39%),
- wysoki stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym (4,35%),
- wysoki udział gospodarstw domowych – stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem (71,43%),
- wysoki wskaźnik przestępstw kryminalnych na 1000 mieszkańców (133),
- miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej i gimnazjalnej o niskim poziomie kształcenia (Zespół Szkół im. Tadeusza Kościuszki w Służewie).

Na terenie miejscowości Chrusty zidentyfikowano następujące **problemy środowiskowe**:

- wysoki udział nieruchomości budowlanych zbierających ścieki sanitarne w zbiornikach wybieralnych względem ogółu nieruchomości (28,57%).

Na terenie miejscowości Chrusty zidentyfikowano następujące **problemy infrastrukturalne**:

- w odległości 1,5 km od zwyczajowo przyjętego centralnego punktu miejscowości, liczonej wzdłuż dróg publicznych i publicznych ciągów pieszych i pieszo-jezdnym brak jest publicznej infrastruktury sportu, rekreacji, publicznych placów zabaw, infrastruktury umożliwiającej prowadzenie zajęć aktywizujących.

Wszystkie powyższe wskaźniki przyjmują wartości mniej korzystne od średniej ich wartości dla gminy. Wartości wskaźników w miejscowości Chrusty wskazują na zaawansowanie procesu starzenia się ludności, na występowanie istotnych problemów rynku pracy, zagrożenie przestępczością oraz na brak samowystarczalności ekonomicznej ludności i gospodarstw domowych.

2. **Goszczewo** – Goszczewo to niewielka wieś typowo rolnicza z zabudową zagrodową. Większość zamieszkałych w niej osób to rolnicy prowadzący małe i średnie gospodarstwa rolne. Miejscowość liczy 133 mieszkańców, co stanowi 1,06% mieszkańców gminy. Na terenie miejscowości Goszczewo zidentyfikowano następujące **problemy społeczne**:

- wysoki udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem (24,06%),
- wysoki stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym (48,48%),
- wysoki udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym (13,64%),
- wysoki stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym (4,55%),
- wysoki udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych (33,33%),
- wysoki udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem (32,33%),
- wysoki udział gospodarstw domowych – stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem (73,33%),
- miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej i gimnazjalnej o niskim poziomie kształcenia (Zespół Szkół im. Tadeusza Kościuszki w Służewie).

Na terenie miejscowości Goszczewo zidentyfikowano następujące **problemy środowiskowe**:

- wysoki udział nieruchomości budowlanych zbierających ścieki sanitarne w zbiornikach wybieralnych względem ogółu nieruchomości (10%).

Na terenie miejscowości Goszczewo zidentyfikowano następujące **problemy infrastrukturalne**:

- w odległości 1,5 km od zwyczajowo przyjętego centralnego punktu miejscowości, liczonej wzdłuż dróg publicznych i publicznych ciągów pieszych i pieszo-jezdnym brak jest publicznej infrastruktury sportu, rekreacji, publicznych placów zabaw, infrastruktury umożliwiającej prowadzenie zajęć aktywizujących.

Wszystkie powyższe wskaźniki przyjmują wartości mniej korzystne od średniej ich wartości dla gminy. Wartości wskaźników w miejscowości Goszczewo wskazują na zaawansowanie procesu starzenia się ludności, na występowanie istotnych problemów rynku pracy oraz na brak samowystarczalności ekonomicznej ludności i gospodarstw domowych.

3. **Opoczki** – miejscowość liczy 166 mieszkańców, co stanowi 1,33% mieszkańców gminy. Na terenie miejscowości zidentyfikowano następujące **problemy społeczne**:

- wysoki stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym (30,68%),
- wysoki udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem (58,43%),
- wysoki udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłki rodzinne w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku (100%),
- wysoki wskaźnik przestępstw kryminalnych na 1000 mieszkańców (42),
- miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły gimnazjalnej o niskim poziomie kształcenia (Zespół Szkół im. Tadeusza Kościuszki w Służewie).

Na terenie miejscowości Opoczki zidentyfikowano następujące **problemy infrastrukturalne**:

- w odległości 1,5 km od zwyczajowo przyjętego centralnego punktu miejscowości, liczonej wzdłuż dróg publicznych i publicznych ciągów pieszych i pieszo-jezdnym brak jest publicznej infrastruktury sportu, rekreacji oraz publicznych placów zabaw.

Wszystkie powyższe wskaźniki przyjmują wartości mniej korzystne od średniej ich wartości dla gminy. Wartości wskaźników w miejscowości Opoczki wskazują na zaawansowanie procesu starzenia się ludności, zagrożenie przestępczością oraz na brak samowystarczalności ekonomicznej ludności i gospodarstw domowych.

4. **Ośno** – miejscowość graniczy z miastem Aleksandrów Kujawski, liczy 488 mieszkańców, co stanowi 3,9% mieszkańców gminy.

Na terenie miejscowości zidentyfikowano następujące **problemy społeczne**:

- wysoki udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym (13,70%),
- wysoki stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym (2,96%),
- wysoki udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych (40,54%),
- wysoki udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem (11,68%),
- wysoki udział gospodarstw domowych – stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem (56,12%),
- wysoki udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłki rodzinne w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku (77,36%).

Na terenie miejscowości Ośno zidentyfikowano następujące **problemy środowiskowe**:

- wysoki udział nieruchomości budowlanych zbierających ścieki sanitarne w zbiornikach wybieralnych względem ogółu nieruchomości (8,16%).

Na terenie miejscowości Ośno zidentyfikowano następujące **problemy infrastrukturalne**:

- liczba budynków, budowli, których stan konstrukcji ogranicza lub uniemożliwia ich użytkowanie względem ogółu tych obiektów (1,02%).

Wszystkie powyższe wskaźniki przyjmują wartości mniej korzystne od średniej ich wartości dla gminy. Wartości wskaźników w miejscowości Ośno wskazują na występowanie istotnych problemów rynku pracy oraz na brak samowystarczalności ekonomicznej ludności i gospodarstw domowych.

5. **Plebanka** – miejscowość liczy 251 mieszkańców, co stanowi 2% mieszkańców gminy.

Na terenie miejscowości zidentyfikowano następujące **problemy społeczne**:

- wysoki stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym (30,77%),
- wysoki udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym (14,69%),
- wysoki udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych (38,10%),
- wysoki udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem (11,95%),
- wysoki udział gospodarstw domowych – stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem (68,89%),
- wysoki udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłki rodzinne w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku (92,31%),
- wysoki udział rodzin formalnie uznanych za niezdolne do opieki nad dziećmi względem ogółu rodzin (4,44%),
- wysoki wskaźnik przestępstw kryminalnych na 1000 mieszkańców (11,95).

Na terenie miejscowości zidentyfikowano następujące **problemy gospodarcze**:

- niski wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym (2,10).

Na terenie miejscowości Plebanka zidentyfikowano następujące **problemy środowiskowe**:

- wysoki udział nieruchomości budowlanych zbierających ścieki sanitarne w zbiornikach wybieralnych względem ogółu nieruchomości (15,56%).

Na terenie miejscowości Plebanka zidentyfikowano następujące **problemy infrastrukturalne**:

- liczba budynków, budowli, których stan konstrukcji ogranicza lub uniemożliwia ich użytkowanie względem ogółu tych obiektów (4,44%).

Wszystkie powyższe wskaźniki przyjmują wartości mniej korzystne od średniej ich wartości dla gminy. Wartości wskaźników w miejscowości Plebanka wskazują na zaawansowanie procesów starzenia się ludności, występowanie istotnych problemów

rynku pracy, zagrożenie przestępczością, słabą aktywność gospodarczą oraz na brak samowystarczalności ekonomicznej ludności i gospodarstw domowych.

6. **Słomkowo** – miejscowość liczy 316 mieszkańców, co stanowi 2,53% mieszkańców gminy.

Na terenie miejscowości zidentyfikowano następujące **problemy społeczne**:

- wysoki udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem (16,77%),
- wysoki udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym (18,09%),
- wysoki stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym (4,26%),
- wysoki udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem (16,46%),
- wysoki udział gospodarstw domowych – stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem (56,92%),
- wysoki wskaźnik przestępstw kryminalnych na 1000 mieszkańców (9,49).

Na terenie miejscowości zidentyfikowano następujące **problemy gospodarcze**:

- niski wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym (3,72).

Na terenie miejscowości Słomkowo zidentyfikowano następujące **problemy środowiskowe**:

- wysoki udział nieruchomości budowlanych zbierających ścieki sanitarne w zbiornikach wybieralnych względem ogółu nieruchomości (4,62%).

Na terenie miejscowości Słomkowo zidentyfikowano następujące **problemy infrastrukturalne**:

- liczba budynków, budowli, których stan konstrukcji ogranicza lub uniemożliwia ich użytkowanie względem ogółu tych obiektów (1,54%).

Wszystkie powyższe wskaźniki przyjmują wartości mniej korzystne od średniej ich wartości dla gminy. Wartości wskaźników w miejscowości Słomkowo wskazują na zaawansowanie procesów starzenia się ludności, występowanie istotnych problemów rynku pracy, zagrożenie przestępczością, słabą aktywność gospodarczą oraz na brak samowystarczalności ekonomicznej ludności i gospodarstw domowych.

7. **Słońsk Dolny** – miejscowość liczy 294 mieszkańców, co stanowi 2,25% mieszkańców gminy.

Na terenie miejscowości zidentyfikowano następujące **problemy społeczne**:

- wysoki udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem (22,79%),
- wysoki stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym (49,63%),
- wysoki udział gospodarstw domowych – stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem (66,20%),
- wysoki udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłki rodzinne w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku (78,43%),

- wysoki udział rodzin formalnie uznanych za niezdolne do opieki nad dziećmi względem ogółu rodzin (2,82%),
- wysoki wskaźnik przestępstw kryminalnych na 1000 mieszkańców (13,60).

Na terenie miejscowości Słońsk Dolny zidentyfikowano następujące **problemy środowiskowe**:

- wysoki udział nieruchomości budowlanych zbierających ścieki sanitarne w zbiornikach wybieralnych względem ogółu nieruchomości (7,04%).

Wszystkie powyższe wskaźniki przyjmują wartości mniej korzystne od średniej ich wartości dla gminy. Wartości wskaźników w miejscowości Słońsk Dolny wskazują na zaawansowanie procesów starzenia się ludności, zagrożenie przestępczością oraz na brak samowystarczalności ekonomicznej ludności i gospodarstw domowych.

8. **Służewo** – miejscowość jest odległa o 5 km od miasta Aleksandrów Kujawski oraz o około 14 km od Uzdrowiska Ciechocinek. Służewo liczy 1213 mieszkańców, co stanowi 9,71% mieszkańców gminy. Na terenie miejscowości zidentyfikowano następujące **problemy społeczne**:

- wysoki udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem (20,20%),
- wysoki stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym (37,40%),
- wysoki udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym (16,03%),
- wysoki stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym (2,60%),
- wysoki udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych (33,33%),
- wysoki udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem (14,59%),
- wysoki udział gospodarstw domowych – stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem (68,25%),
- wysoki udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłki rodzinne w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku (85,65%),
- wysoki udział rodzin formalnie uznanych za niezdolne do opieki nad dziećmi względem ogółu rodzin (3,17%),
- miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły podstawowej i gimnazjalnej o niskim poziomie kształcenia (Zespół Szkół im. Tadeusza Kościuszki w Służewie),
- wysoki wskaźnik przestępstw kryminalnych na 1000 mieszkańców (9,89),
- wysoka liczba przestępstw młodocianych na 1000 mieszkańców (1,65),
- wysoki stosunek wykroczeń (także przestępstw) młodzieży 13-18 lat odnotowanych przez służby porządkowe względem ogółu młodzieży w tym przedziale wieku (4,05%),

Na terenie miejscowości Służewo zidentyfikowano następujące **problemy infrastrukturalne**:

- liczba budynków, budowli, których stan konstrukcji ogranicza lub uniemożliwia ich użytkowanie względem ogółu tych obiektów (0,40%).

Wszystkie powyższe wskaźniki przyjmują wartości mniej korzystne od średniej ich wartości dla gminy. Wartości wskaźników w miejscowości Służewo wskazują na zaawansowanie procesów starzenia się ludności, występowanie istotnych problemów rynku pracy, zagrożenie przestępczością oraz na brak samowystarczalności ekonomicznej ludności i gospodarstw domowych.

9. **Wołuszewo** – Wołuszewo położone jest w północno-wschodniej części Gminy Aleksandrów Kujawski, na Obszarze Chronionego Krajobrazu Niziny Ciechocińskiej w odległości około 15 km od centrum Torunia (na północ) i w bezpośrednim sąsiedztwie Ciechocinka (na południe). Na terenie Wołuszewa znajduje się Szkoła Podstawowa im. Wincentego Piotrkowskiego (jej założyciela), w której pobierają naukę dzieci z Wołuszewa, Otłoczyna, Słońska Dolnego, Wygody, Ciechocinka, Białych Błot oraz Aleksandrowa Kujawskiego. Wołuszewo liczy 769 mieszkańców, co stanowi 6,16% mieszkańców gminy.

Na terenie miejscowości zidentyfikowano następujące **problemy społeczne**:

- wysoki udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem (23,02%),
- wysoki udział gospodarstw domowych – stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem (65,26%),
- wysoki wskaźnik przestępstw kryminalnych na 1000 mieszkańców (3,90),
- wysoka liczba przestępstw młodocianych na 1000 mieszkańców (1,65).

Na terenie miejscowości Wołuszewo zidentyfikowano następujące **problemy środowiskowe**:

- wysoki udział nieruchomości budowlanych zbierających ścieki sanitarne w zbiornikach wybieralnych względem ogółu nieruchomości (6,32%).

Wszystkie powyższe wskaźniki przyjmują wartości mniej korzystne od średniej ich wartości dla gminy. Wartości wskaźników w miejscowości Wołuszewo wskazują na zaawansowanie procesów starzenia się ludności, zagrożenie przestępczością oraz na brak samowystarczalności ekonomicznej ludności i gospodarstw domowych.

10. **Zduny** – na terenie miejscowości Zduny znajdują się 22 gospodarstwa rolne mieszczące się w granicach od 1 do 33,40 ha, co stanowi 1,64% gospodarstw rolnych w gminie. Miejscowość liczy 132 mieszkańców, co stanowi 1,06% mieszkańców gminy.

Na terenie miejscowości zidentyfikowano następujące **problemy społeczne**:

- wysoki udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem (23,48%),
- wysoki udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym (27,94%),
- wysoki stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze (45,59%),

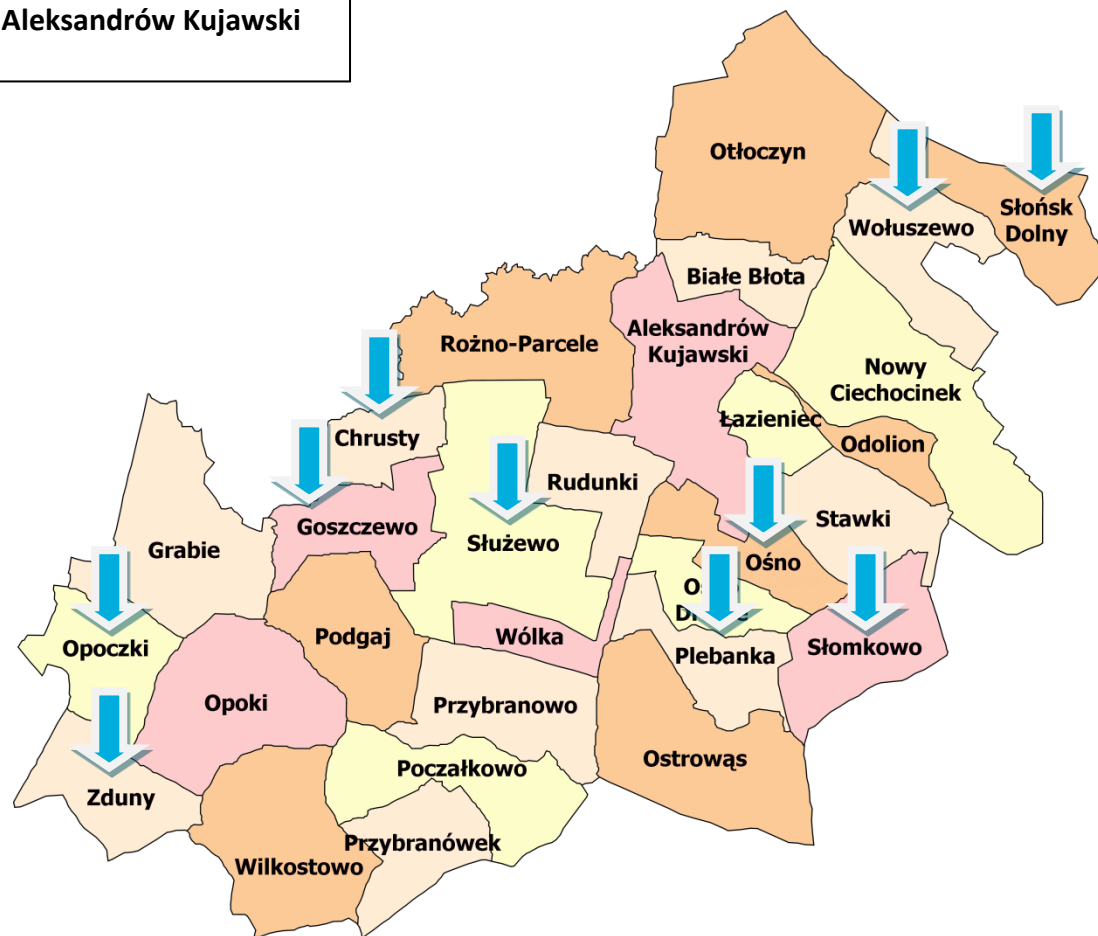
- wysoki stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym (5,88%),
- wysoki udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych (36,84%),
- wysoki udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem (19,70%),
- wysoki udział gospodarstw domowych – stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem (88%),
- wysoki udział rodzin formalnie uznanych za niezdolne do opieki nad dziećmi względem ogółu rodzin (8%),
- miejscowość należy do rejonu obsługi szkoły gimnazjalnej o niskim poziomie kształcenia (Zespół Szkół im. Tadeusza Kościuszki w Służewie),
- wysoki stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócenia miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych (4%),
- niski wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym (1,47).

Na terenie miejscowości Zduny zidentyfikowano następujące **problemy infrastrukturalne**:

- liczba budynków, budowli, których stan konstrukcji ogranicza lub uniemożliwia ich użytkowanie względem ogółu tych obiektów (4%).

Wszystkie powyższe wskaźniki przyjmują wartości mniej korzystne od średniej ich wartości dla gminy. Wartości wskaźników w miejscowości Zduny wskazują na zaawansowanie procesów starzenia się ludności, występowanie istotnych problemów rynku pracy, zagrożenie przestępczością, słabą aktywność gospodarczą mieszkańców oraz na brak samowystarczalności ekonomicznej ludności i gospodarstw domowych.

Obszar zdegradowany w Gminie Aleksandrów Kujawski

Miejscowości zaliczone do obszaru zdegradowanego gminy.

Rozdział 4. Obszar rewitalizacji Gminy Aleksandrów Kujawski

Po przeanalizowaniu wyników z przeprowadzonych analiz obecnej sytuacji w gminie, oczekiwań i potrzeb lokalnej społeczności wyodrębniono na terenie Gminy Aleksandrów Kujawski **obszar zdegradowany wybrany do rewitalizacji** (są to **miejsowości: Zduny, Służewo, Plebanka, Wołuszewo, Słońsk Dolny** – miejscowości te łącznie zajmują 17,33% powierzchni gminy i obejmują 21,29% mieszkańców gminy - stan na 08.03.2016 r.).

Tabela 14. Powierzchnia oraz ludność miejscowości wybranych do obszaru rewitalizacji.

Miejscowość	Zduny	Służewo	Plebanka	Wołuszewo	Słońsk Dolny	RAZEM
Powierzchnia miejscowości	3,45 km ²	7,71 km ²	3,24 km ²	4,93 km ²	3,89 km ²	23,22 km ²
% powierzchni gminy	2,58	5,75	2,42	3,68	2,90	17,33
Liczba ludności	132	1213	251	769	294	2659
% ludności ogółem w gminie	1,06	9,71	2,01	6,16	2,35	21,29

Źródło: Opracowanie własne na podstawie analizy wskaźnikowej.

Obszar ten cechuje się szczególną koncentracją negatywnych zjawisk w sferze społecznej, ale także gospodarczej, technicznej, środowiskowej i przestrzenno-funkcjonalnej. W celu wiarygodnego ustalenia zjawisk kryzysowych, kwalifikujących ww. miejscowości do uznania za obszar rewitalizacji, przeprowadzono analizę ich sytuacji poprzez wykorzystanie następujących metod badawczych:

- a) analiza źródeł wtórnych – analiza aktualnych baz danych, w tym wewnętrznych (posiadanych w gminie) i zewnętrznych (np. PUP, GOPS), dotyczących wybranych problemów z ww. 5 sfer. Na bazie tych danych przeprowadzono analizę wskaźnikową (sugerując się zapisami publikacji „Zasady programowania przedsięwzięć rewitalizacyjnych w celu ubiegania się o środki finansowe w ramach Regionalnego Programu Operacyjnego Województwa Kujawsko-Pomorskiego”),
- b) analiza źródeł pierwotnych:
 - wywiady z pracownikami urzędu gminy odpowiedzialnymi za aktywność gminy w zakresie 5 ww. sfer, a szczególnie społecznej,
 - wywiady z pracownikami GOPS,
 - wywiady z klientami GOPS (mieszkańcami gminy), a także z przedstawicielami sektora przedsiębiorstw i NGO w gminie.

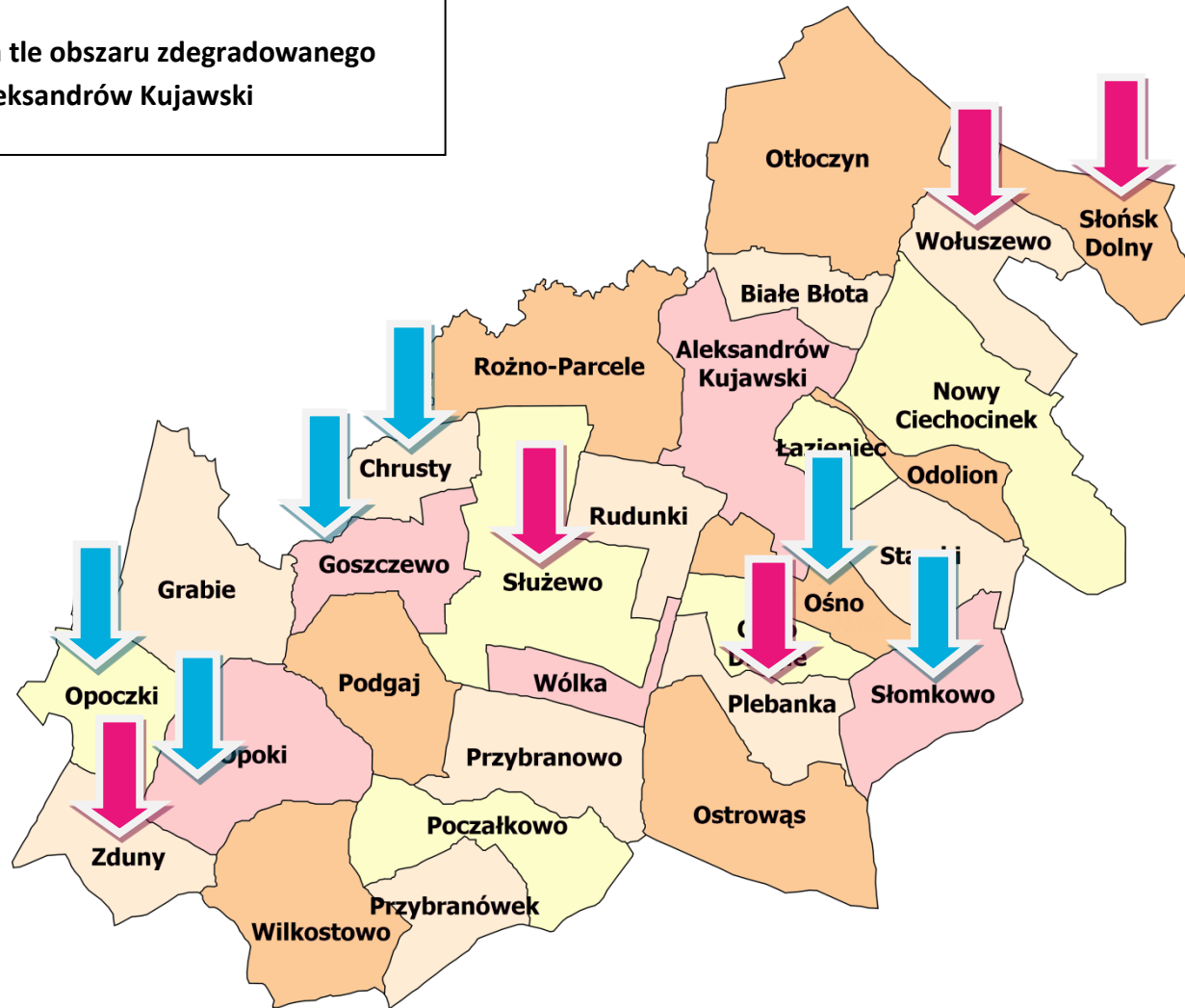
Na bazie ww. pomiarów zidentyfikowano główne zjawiska kryzysowe na tym obszarze:

- a) społeczne:
 - duża liczba osób korzystających z pomocy społecznej,

- brak form opieki nad dziećmi do lat 3,
 - brak infrastruktury pomocowej (dienne domy pobytu, jadłodajnie, noclegownie, świetlice wsparcia dzieci i młodzieży itp.), w tym dla osób starszych i niepełnosprawnych,
 - bezrobocie, ubóstwo, uzależnienia,
 - niski poziom edukacji w szkole podstawowej i gimnazjum (dotyczy to głównie miejscowości Zduny i Służewo, należących do terenu podlegającego pod Zespół Szkół im. Tadeusza Kościuszki w Służewie, gdzie w latach 2014-2015 realizowany był program naprawczy kuratorium oświaty).
- b) gospodarcze:
- słabe warunki dla rozwoju przedsiębiorczości,
 - mało dozbrojonych gruntów pod inwestycje,
 - mała liczba osób prowadzących i planujących otworzyć działalność gospodarczą.
- c) techniczne, środowiskowe, przestrzenno-funkcjonalne:
- słabo rozwinięta baza lokalowa dla kultury i wzrostu aktywności mieszkańców,
 - niedofinansowanie obiektów zabytkowych (parki, dwory, itp.),
 - niedostatecznie rozwinięta sieć kanalizacyjna,
 - brak sieci gazowej na terenie gminy,
 - zła jakość nawierzchni na wielu odcinkach dróg powiatowych i gminnych,
 - niedostateczna ilość chodników i ścieżek rowerowych,
 - mała ilość odnawialnych źródeł energii,
 - ponad 90% gospodarstw jest na tradycyjne piece na paliwa stałe,
 - niewystarczający dostęp do szerokopasmowego Internetu na terenach rzadziej zaludnionych,
 - przestarzała, zaniedbana sieć melioracyjna i za mała ilość punktów retencji wody,
 - zagrożenie powodzią na terenach położonych wzdłuż Wisły,
 - mała ilość i zły stan techniczny mieszkań komunalnych oraz socjalnych,
 - zbyt duży obszar objęty formami ochrony przyrody (Natura 2000, obszary chronionego krajobrazu).

Problemy wymieniane powyżej wykazują potrzebę stworzenia kompleksowego podejścia do kwestii trwałej rewitalizacji obszarów miejscowości poprzez działania inspirujące rozwój nowych funkcji obszarów problemowych oraz przywrócenie terenom zdegradowanym utraconych funkcji społeczno-gospodarczych.

Obszar rewitalizacji na tle obszaru zdegradowanego
w Gminie Aleksandrów Kujawski

Miejscowości zaliczone do obszaru zdegradowanego gminy.

Miejscowości zaliczone do obszaru zdegradowanego i rewitalizacji gminy.

Rozdział 5. Szczegółowa diagnoza obszaru rewitalizacji

Poniżej zaprezentowano szczegółowe dane z analizy wskaźnikowej, potwierdzające problemy opisane w rozdziale 4 (w nawiasach podano te wartości, które dla danej miejscowości są mniej korzystne niż średnio w gminie).

Udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem na danym obszarze (Plebanka 17,53%, Słońsk Dolny 22,79%, Służewo 20,20%, Wołuszewo 23,02%, Zduny 23,48%).

Stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze (Plebanka 30,77%, Słońsk Dolny 49,63%, Służewo 37,40%, Wołuszewo 41,75%, Zduny 45,59%).

Udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze (Plebanka 14,69%, Służewo 16,03%, Zduny 27,94%).

Stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze (Służewo 2,60%, Zduny 5,88%).

Udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem na danym obszarze (Plebanka 11,95%, Służewo 14,59%, Wołuszewo 6,63%, Zduny 19,70%).

Udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłek rodzinny w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku na danym obszarze (Plebanka 92,31%, Słońsk Dolny 78,43%, Służewo 85,65%).

Stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych na danym obszarze (Zduny 4,00%).

Wskaźnik przestępstw kryminalnych (popelnionych na danym obszarze) na 1000 mieszkańców (Plebanka 11,95, Słońsk Dolny 13,60, Służewo 9,89, Wołuszewo 3,90).

Wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym na danym obszarze (Plebanka 2,10, Zduny 1,47).

Udział nieruchomości budowlanych zbierających ścieki sanitarne w zbiornikach wybieralnych (inaczej w szambach) względem ogółu nieruchomości danego obszaru (Plebanka 15,56%, Słońsk Dolny 7,04%, Wołuszewo 6,32%).

Udział budynków, budowli, których stan konstrukcji ogranicza lub uniemożliwia ich użytkowanie względem ogółu tych obiektów danego obszaru (Plebanka 4,44%, Służewo 0,40%, Zduny 4,00%).

Poza ww. problemami, ww. obszar zdiagnozowany jako zdegradowany i wybrany do rewitalizacji posiada **duży potencjał**, który będzie wykorzystany w działaniach rewitalizacyjnych.

Są to choćby duże **walory przyrodniczo-geograficzne** i kulturowe. Ogromną rolę odgrywa rzeka Wisła i niecka rzeki Tążyny. Dolina rzeki Wisły z uwagi na walory mikroklimatyczne oraz nadwiślańskiego krajobrazu jest podstawą do utworzenia obszaru chronionego krajobrazu „Nizina Ciechocińska”.

O atrakcyjności regionu decydują też liczne **zabytki kultury i architektury**. Atrakcyjne walory przyrodniczo-krajobrazowe regionu zapewniają bardzo dobre **warunki turystyki i rekreacji**. Stwarzają możliwość uprawiania sportów wodnych, wędkarstwa, wycieczek pieszych i rowerowych, amatorskiej jazdy konnej itp. Warunkiem sprzyjającym dla wypoczynku w rejonie niecki rzeki Wisły i Tążyny jest sąsiedztwo lasu umożliwiającego dalsze i bliższe spacery oraz bliska odległość do miasta Aleksandrów Kujawski i Ciechocinka. Przebiega tu też wiele atrakcyjnych tras turystycznych województwa, powiatu i trasa szlaku dziedzictwa kulturowego Europy – Szlak Bursztynowy.

Opisany potencjał może być wykorzystany w kontekście rewitalizacji na potrzeby aktywizacji społecznej lub gospodarczej.

5.1 Służewo

Miejscowość położona jest w środkowej części Polski, na Równinie Inowrocławskiej, charakteryzuje się wysokimi walorami krajobrazowymi. Atrakcyjne położenie, walory krajobrazowe oraz ekologiczne cenne przyrodniczo w skali regionalnej zapewniają bardzo dobre warunki do rozwoju turystyki. Na terenie Służewa znajduje się jezioro, zabytkowy park oraz kościół, które tworzą osobliwy klimat miejscowości. W zabytkowym parku dworskim znajdują się liczne pomniki przyrody.

Fotografia 1. Jezioro Służewskie (4,71 ha).

Źródło: Inwentaryzacja zasobów sołectwa Służewo.

Fotografia 2. Zabytkowy park dworski w Służewie.

Źródło: Inwentaryzacja zasobów sołectwa Służewo.

Na terenie miejscowości występują słabe gleby (klasa III b – gleby orne średnio dobre, IVa – gleby orne średniej jakości, lepsze i IVb – gleby orne średniej jakości, gorsze), złoża piasków (wykorzystywane do budowy dróg) oraz pokłady gliny (obecnie niewykorzystywane).

Środowisko kulturowe:

W Służewie znajduje się zabytkowy, murowany kościół rzymsko-katolicki pod wezwaniem św. Jana Chrzciciela z 1560 roku, cmentarz rzymsko-katolicki założony na początku XIV wieku, zabytkowy park dworski, murowany młyn z początku XIX wieku, domy z przełomu XIX i XX wieku, ufundowany w 1947 r. głaz granitowy i płyta upamiętniające pobyt Fryderyka Chopina w Służewie.

Kościół parafialny rzymskokatolicki pw. św. Jana Chrzciciela w Służewie wybudowany w roku 1560 w cegle. Jego monumentalna bryła składa się z krótkiego korpusu i rozbudowanego prezbiterium oraz górującej wieży na planie kwadratu, do której prowadzą wyodrębnione klatki schodowe. Budowla łączy średniowieczne i nowożytny elementy stylowe: przypory, łuki ostre i architektoniczne szczyty i jest bardzo wartościowym zabytkiem ze względu na walory historyczne i artystyczne. Wokół świątyni zachowały się także: plebania, organistówka, ogrodzenie i starodrzew.

Park dworski w miejscowości pochodzi z pocz. XIX w., przekształcony w 2 poł. XIX w. i po II wojnie światowej. Park został wpisany do rejestru zabytków. Obecnie z dawnego założenia pałacowo-parkowego pozostał tylko park usytuowany w samym centrum wsi nad brzegiem jeziora od strony północno-wschodniej, z zachowanymi śladami powojennego zainwestowania na cele rekreacyjne. W 2016 roku wyremontowano muszlę znajdującą się w parku. Zadanie zrealizowane zostało w ramach funduszu sołectwiego miejscowości Służewo.

Fotografia 3. Wyremontowana parkowa muszla.

Źródło: <http://gmina-aleksandrowkujawski.pl>

Zagospodarowanie przestrzenne:

Miejscowość charakteryzuje się zabudową o charakterze miejskim z rozbudowaną siatką ulic. Budownictwo jednorodzinne oraz podstawowa infrastruktura techniczna (sieć kanalizacji sanitarnej, sieć wodociągowa z własnym ujęciem wody, sieć telefoniczna, kanalizacja deszczowa) są silnie skoncentrowane. Przeważa zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna, jedno- lub dwukondygnacyjna, która jest przeważnie murowana, występują nieliczne (pojedyncze) budynki drewniane. W miejscowości występuje duże nagromadzenie budynków o wysokich walorach architektonicznych, będących świadectwem dziedzictwa kulturowego regionu.

Miejscowa aktywność społeczna:

W Służewie działa m.in.: Gminna Orkiestra Dęta przy Ochotniczej Straży Pożarnej w Służewie, chór parafialny, koło teatralne ZAŁOGA B-612, Koło Emerytów, Rencistów i Inwalidów, Stowarzyszenie „Razem dla Służewa” (celem działania Stowarzyszenia jest budowanie aktywności i integrowanie mieszkańców sołectwa Służewo, propagowanie historii miejscowości i inne działania mające na celu rozwój sołectwa). Zauważalna jest działalność OSP w Służewie, Uczniowskiego Klubu Sportowego „Wietnamskie Sztuki Walki”, Uczniowskiego Klubu Sportowego „Reszka”, Stowarzyszenia Abstynenckiego „Bezpieczna Przystań” oraz Stowarzyszenia Mieszkańców Sąsiadujących ze Składowiskiem Odpadów w m. Służewo-Pole „Eko”.

Fotografia 4. Gminna Orkiestra Dęta przy Ochotniczej Straży Pożarnej.

Źródło: Inwentaryzacja zasobów sołectwa Służewo.

Miejscowe tradycje i obrzędy:

W miejscowości kultywowane są tradycje religijne np. droga krzyżowa, spotkania na Placu Jana Pawła II w rocznicę jego śmierci, nabożeństwa majowe przy figurach. W kościele odbywają się koncerty kolęd przy współudziale Orkiestry Dętej przy OSP. Ponadto w Służewie podtrzymywane i eksponowane są tradycje ludowe, np. Służewska Noc Świętojańska, dożynki.

Infrastruktura społeczna:

- Zespół Szkół im. Tadeusza Kościuszki w Służewie, w zespole tym mieści się Publiczna Szkoła Podstawowa oraz Publiczne Gimnazjum,
- Przedszkole Niepubliczne „Wyspa Malucha” prowadzone przez Stowarzyszenie „Partnerstwo Dla Ziemi Kujawskiej”,
- Niepubliczny Zakład Opieki Zdrowotnej,
- Gminna Biblioteka Publiczna (zgodnie z ustawą o organizowaniu i prowadzeniu działalności kulturalnej z dnia 25.10.1991 r. z późn. zmianami od 01.01.2007 r. prowadzi działalność jako instytucja kultury, której organem prowadzącym jest Gmina Aleksandrów Kujawski. Działa na podstawie statutu uchwalonego przez Radę Gminy w Aleksandrowie Kujawskim z dnia 20.09.2007 roku nr IX/100/07. W skład Gminnej Biblioteki Publicznej w Służewie wchodzi placówka główna w Służewie oraz 2 filie w Ośnie i Otłoczynie). Oprócz podstawowych zadań jakimi są: gromadzenie, opracowywanie i wypożyczanie książek i umożliwianie bezpłatnego dostępu do Internetu, Gminna Biblioteka Publiczna w Służewie prowadzi także działalność kulturalno-oświatową. W ramach takiej działalności organizuje spotkania dla dzieci, młodzieży i dorosłych,
- Gminny Międzyzakładowy Ludowy Klub Sportowy „Orzeł”.

Miejsca spotkań i rekreacji:

- tereny nad jeziorem,
- stadion sportowy,
- boisko do siatkówki,
- dom kultury,
- zespół szkół z placem zabaw dla dzieci,
- remiza strażacka,
- park dworski.

Na terenie Służewa brak jest działek ze wskazaniem w Studium Uwarunkowań i Kierunków Zagospodarowania Przestrzennego Gminy do adaptacji na potrzeby inwestycyjne o charakterze przemysłowym. Natomiast istnieją budynki gospodarcze, magazynowe i biurowe po byłym SKR i GS.

Tabela 15. Analiza SWOT.

MOCNE STRONY	SŁABE STRONY
<ul style="list-style-type: none"> - położenie, - korzystne warunki do wypoczynku i rozwoju agroturystyki, - dobry stan środowiska naturalnego, - atrakcyjne zasoby przyrodnicze i kulturowe 	<ul style="list-style-type: none"> - niekorzystna sytuacja demograficzna, - niedostatecznie rozwinięta działalność kulturalna, - słaby rozwój przedsiębiorczości działającej poza rolnictwem, - słabo rozwinięta infrastruktura turystyczna, - zły stan dróg i chodników, - wysoki udział bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym - duża liczba osób długotrwale bezrobotnych, - niskie kwalifikacje bezrobotnych, - wysoki odsetek osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej, - duży odsetek rodzin formalnie uznanych za niezdolne do opieki nad dziećmi, - wysoki wskaźnik przestępstw kryminalnych, - słaba jakość gleb, - mała aktywność rolników w poszukiwaniu alternatywnych źródeł dochodów, - niewielka liczba NGO, - brak przystosowania instytucji publicznych do potrzeb osób niepełnosprawnych

SZANSE	ZAGROŻENIA
<ul style="list-style-type: none"> - dostępność kapitału i środków pomocowych pochodzących z UE, - rosnący rynek zbytu na żywność ekologiczną, - sprzyjająca polityka regionalna (adresowana do rozwoju obszarów wiejskich), - entuzjazm młodego pokolenia do wprowadzania zmian 	<ul style="list-style-type: none"> - postępujące rozwarstwienie ekonomiczne społeczeństwa, - wysoki poziom bezrobocia, - niska opłacalność produkcji rolniczej, - odpływ wyspecjalizowanej kadry, - niestabilny i skomplikowany system prawny, szczególnie podatkowy

Źródło: Opracowanie własne.

5.2 Zduny

Krajobraz Zdun jest równinny, lekko pofałdowany. Ogólna powierzchnia obszaru miejscowości wynosi 345,59 ha. Miejscowość charakteryzuje się bardzo korzystnym położeniem komunikacyjnym. W miejscowości Zduny funkcjonują 22 gospodarstwa rolne mieszczące się w granicach od 1 do 33,40 ha, co stanowi 1,64 % gospodarstw rolnych w gminie.

Środowisko kulturowe:

Zespół dworsko-parkowy w miejscowości Zduny. Złożony z dworu z 4 ćw. XIX w. oraz parku dworskiego. Zespół został wpisany do rejestru zabytków pod numerem A/1210. Do czasów obecnych we względnie dobrym stanie zachowało się skrzydło dworu o funkcji mieszkalnej. Jest to piętrowy budynek wzniesiony na planie zbliżonym do kwadratu. Na skutek przebudowy i remontów budynek pozbawiony został cech stylowych.

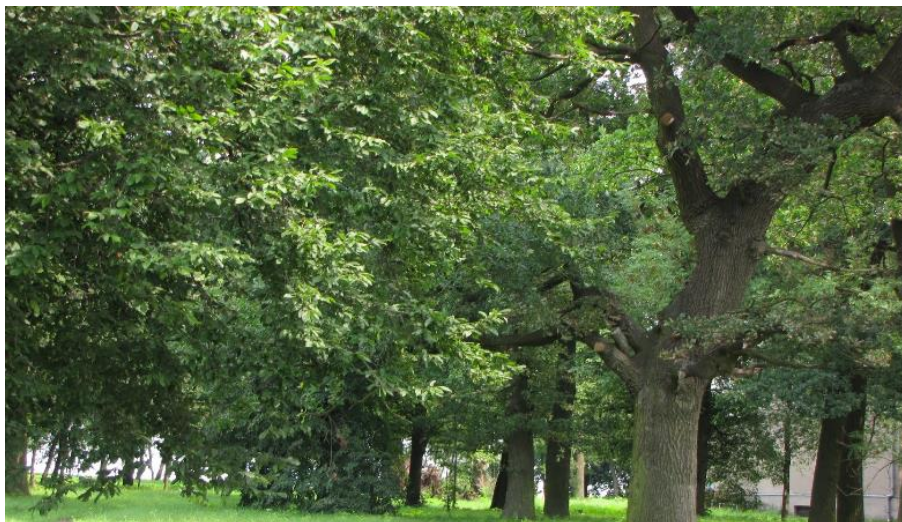
Fotografia 5. Dwór w Zdunach – 2015 rok.

Źródło: <http://www.polskiezabytki.pl/> (fot. Marek Kujawa)

Dookoła dworu rozciąga się park z alejami promieniście rozchodzącymi się od centralnie umieszczonego budynku. Pomimo braku ochrony drzewostanu i rozrostu samosiewów, układ kompozycyjny parku pozostaje widoczny.

Fotografia 6. Park dworski w Zdunach.

Źródło: <https://www.google.pl/maps>

Zagospodarowanie przestrzenne:

W miejscowości Zduny dominuje zabudowa rozproszona.

Fotografia 7. Zabudowa wsi Zduny.

Źródło: <https://www.google.pl/maps>

Infrastruktura społeczna:

- świetlica wiejska,
- plac zabaw.

Problemy:

- Miejscowość charakteryzuje się dużym udziałem osób w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem. Świadczy to o bardzo negatywnym zjawisku starzenia się populacji. Proces starzenia się populacji będzie miał daleko idące konsekwencje dla rynku pracy.
- Wysoki stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym na danym obszarze.
- Duży udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym.
- Wysoki stosunek osób bezrobotnych pozostających bez pracy 12 miesięcy i dłużej względem ludności w wieku produkcyjnym.
- Duży udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych.
- Duży udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem.
- Duży udział gospodarstw domowych – stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem.
- Duży udział rodzin formalnie uznanych za niezdolne do opieki nad dziećmi względem ogółu rodzin.
- Miejscowość należy do rejonu obsługi podlegającego pod Zespół Szkół im. T. Kościuszki w Służewie.
- Wysoki stosunek interwencji służb porządkowych (policji, straży) z powodu zakłócania miru domowego i porządku publicznego względem ogółu gospodarstw domowych.
- Niski wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym.

Wszystkie powyższe wskaźniki przyjmują wartości mniej korzystne od średniej ich wartości dla gminy. Wartości wskaźników w miejscowości Zduny wskazują na zaawansowanie procesów starzenia się ludności, występowanie istotnych problemów rynku pracy, zagrożenie przestępczością, słabą aktywność gospodarczą mieszkańców oraz na brak samowystarczalności ekonomicznej ludności i gospodarstw domowych.

5.3 Plebanka

Miejscowość położona w bliskim sąsiedztwie miejscowości Ostrowąs, liczy 251 mieszkańców, co stanowi 2,16 % mieszkańców gminy.

Na terenie miejscowości występują grunty rolne wysokich klas bonitacyjnych (grunty II i III klasy), które objęte są ochroną przed przeznaczeniem ich na cele nierolnicze.

Środowisko kulturowe:

W miejscowości Plebanka znajduje się zespół dworsko-parkowy, w którego skład wchodzi: murowany dwór z 1900 roku, rozbudowany w latach 20-tych XX wieku i wyremontowany w roku 1964 (obecnie zamieszkały) oraz park dworski z XIX wieku.

Park o układzie kompozycyjnym zniekształcony został redukcją starodrzewu oraz samosiewem drzew i krzewów. Założenia układu parkowego praktycznie nie istnieją.

Fotografia 8. Dwór w miejscowości Plebanka.

Źródło: <http://www.polskiezabytki.pl/>

Zagospodarowanie przestrzenne:

W miejscowości Plebanka dominuje zabudowa rozdrobniona.

Miejscowa aktywność społeczna:

- Koło Gospodyń Wiejskich Plebanka.

Infrastruktura społeczna:

- plac zabaw,
- świetlica wiejska.

Problemy:

- Wysoki stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym (30,77%).
- Wysoki udział osób bezrobotnych w ludności w wieku produkcyjnym (14,69%).
- Wysoki udział bezrobotnych pozostających bez pracy ponad 24 miesiące w ogóle bezrobotnych (38,10%).
- Wysoki udział osób w gospodarstwach domowych korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem (11,95%).
- Wysoki udział gospodarstw domowych – stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem (68,89%).
- Wysoki udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłki rodzinne w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku (92,31%).
- Wysoki udział rodzin formalnie uznanych za niezdolne do opieki nad dziećmi względem ogółu rodzin (4,44%).

- Wysoki wskaźnik przestępstw kryminalnych na 1000 mieszkańców (11,95).
- Niski wskaźnik liczby zarejestrowanych podmiotów gospodarczych osób fizycznych na 100 mieszkańców w wieku produkcyjnym (2,10).
- Wysoki udział nieruchomości budowlanych zbierających ścieki sanitarne w zbiornikach wybieralnych względem ogółu nieruchomości (15,56%).
- Duża liczba budynków, budowli, których stan konstrukcji ogranicza lub uniemożliwia ich użytkowanie względem ogółu tych obiektów (4,44%).

Wszystkie powyższe wskaźniki przyjmują wartości mniej korzystne od średniej ich wartości dla gminy. Wartości wskaźników w miejscowości Plebanka wskazują na zaawansowanie procesów starzenia się ludności, występowanie istotnych problemów rynku pracy, zagrożenie przestępczością, słabą aktywność gospodarczą oraz na brak samowystarczalności ekonomicznej ludności i gospodarstw domowych.

5.4 Wołuszewo

Miejscowość położona jest w północno-wschodniej części gminy, na Obszarze Chronionego Krajobrazu Niziny Ciechocińskiej w odległości około 15 km od centrum Torunia i w bezpośrednim sąsiedztwie Ciechocinka. Na terenie Wołuszewa funkcjonują gospodarstwa agroturystyczne, które korzystają z miejscowych bogactw naturalnych (na terenie sołectwa znajduje się część złoża wód leczniczych Ciehocinek S.A.) zapewniając turystom spokojny i ciekawy wypoczynek. Miejscowość liczy 769 mieszkańców, co stanowi 6,16 % mieszkańców gminy.

Środowisko kulturowe:

W Wołuszewie odkryto ślady jednego z najstarszych obozowisk ludności schyłkowego paleolitu.

Infrastruktura społeczna:

- Szkoła Podstawowa im. Wincentego Piotrkowskiego (jej założyciela). Budowę szkoły rozpoczęto w 1901 roku, a ukończono rok później (jest najstarszą szkołą w regionie). W 2003 roku oddano do użytku nowe skrzydło budynku z salami dydaktycznymi oraz salę gimnastyczną z zapleczem sanitarnym.
- boisko sportowe.

Miejscowa aktywność społeczna:

- Klub Kobiet Aktywnych,
- Jednostka Ochotniczej Straży Pożarnej,
- Koło Gospodyń Wiejskich. KGW w Wołuszewie istnieje od 1962 roku, a swoje działania koncentruje głównie na dziedzictwie kulinarnym Kujaw. Dzięki działalności Koła w 2008 roku na liście produktów regionalnych znalazł się trunek „Księżycówka z Kujaw” (wytwarzany z gruszek bergamotek).

**Fotografia 9. Członkinie Koła Gospodyń Wiejskich
na prezentacji stołów wigilijnych w Warszawie.**

Źródło: <http://kobietynawsi.pl/>

Zagospodarowanie przestrzenne:

Dla części miejscowości Wołuszewo uchwalony został Miejskowy Plan zagospodarowania przestrzennego (Uchwała Rady Gminy XXI/216/13 z dnia 12.02.2013 r.). Zabudowa mieszkaniowa wielorodzinna zlokalizowana jest przede wszystkim na terenach graniczących z Ciechocinkiem, a zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna oraz zagrodowa wzdłuż dróg gminnych: 160244C, 1602214C i drogi powiatowej 2601C. Budynki mieszkalne przy granicy z Ciechocinkiem są dwukondygnacyjne, natomiast pozostałe jedнокondygnacyjne. W miejscowości Wołuszewo występują grunty o niekorzystnych warunkach budowlanych. Miejscowość leży w dolinie Tążyny, gdzie występuje duże zagęszczenie cieków oraz lokalne obniżenia terenu, w których zwierciadło wody gruntowej znajduje się na głębokości mniejszej niż 2 m p.p.t.). W strefie zagrożenia powodzią znajduje się jedno gospodarstwo.

Problemy:

- Wysoki udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem (23,02%).
- Wysoki udział gospodarstw domowych – stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem (65,26%).
- Wysoki wskaźnik przestępstw kryminalnych na 1000 mieszkańców (3,90).
- Wysoka liczba przestępstw młodocianych na 1000 mieszkańców (1,65).
- Wysoki udział nieruchomości budowlanych zbierających ścieki sanitarne w zbiornikach wybieralnych względem ogółu nieruchomości (6,32%).

Wszystkie powyższe wskaźniki przyjmują wartości mniej korzystne od średniej ich wartości dla gminy. Wartości wskaźników w miejscowości Wołuszewo wskazują

na zaawansowanie procesów starzenia się ludności, zagrożenie przestępczością oraz na brak samowystarczalności ekonomicznej ludności i gospodarstw domowych.

W granicach gminy Aleksandrów Kujawski położone są dwa obszary Natura 2000: obszar Dolina Dolnej Wisły (PLB040003), który zajmuje ok. 4,5% przestrzeni gminy oraz obszar „Nieszawska Dolina Wisły” (PLH04002). Obydwa te obszary zlokalizowane są na terenie gmin Otłoczyn, Wołuszewo i Słońsk Dolny.

5.5 Słońsk Dolny

Miejscowość Słońsk Dolny położona jest na terenie równinnym, chronionym wałem przeciwpowodziowym. Ogólna powierzchnia miejscowości wynosi 389,25 ha. Ze względu na bliskość drogi krajowej nr 01 oraz krzyżującej się z nią drogi wojewódzkiej nr 266 charakteryzuje się korzystnym położeniem komunikacyjnym, a sąsiedztwo Ciechocinka zapewnia dostęp do komunikacji kolejowej oraz autobusowej. Miejscowość liczy 294 mieszkańców, co stanowi 2,25% mieszkańców gminy.

Funkcjonujące w Słońsku Dolnym gospodarstwa rolne mieszczą się w granicach od 1 do 20 ha. Bardzo rozdrobnione gospodarstwa rolne nie pozwalają na prowadzenie produkcji rolnej mogącej być źródłem utrzymania. W związku z powyższym część mieszkańców zdecydowała się na podjęcie działalności gospodarczej. Większość z zarejestrowanych podmiotów gospodarczych prowadzi działalność usługową (nie ma w tej grupie zakładów produkcyjnych). Tylko nieliczne z tych podmiotów zatrudniają pracowników.

Środowisko przyrodnicze:

Teren Słońska Dolnego leży na obszarze Natura 2000 (Dolina Dolnej Wisły), a także objęty jest ochroną „Kopalni Ciechocinek” w celu ochrony rzadkich gatunków roślinności halofitowej. Na terenie miejscowości występują najwięcej gleb klasy IV.

Środowisko kulturowe:

Słońsk Dolny wzmiankowany był już w 1043 r. Zamieszkująca te tereny ludność obok obsługi brodu, trudniła się warzeniem soli. W celach obronnych w XI w. zbudowano w Słońsku drewniany zameczek w 1185 r. przekazany przez księcia mazowieckiego Leszka, kanonikom włocławskim. Kruchość materiału, jakim jest drewno, i częste wylewy Wisły zniszczyły i zatarty ślad zarówno po zamczku, jak po najstarszych obiektach Słońska. Tragiczny pożar, który wybuchł w 1654 r. ostatecznie zniszczył wieś. Pod koniec XVII w. brzegi Wisły zaczęli zasiedlać koloniści z Niderlandów, zwani olendrami, bądź menonitami. W Słońsku Dolnym warto zobaczyć drewnianą chałupę z budynkiem inwentarskim.

Infrastruktura społeczna:

- W Słońsku Dolnym nie jest zlokalizowana żadna szkoła. Z tego względu zaspokojenie potrzeb oświatowych wymaga korzystania z placówek oświatowych w miejscowościach ościennych. Administracyjnie miejscowość należy do rejonu Szkoły Podstawowej w Wołuszewie oraz Gimnazjum Publicznego w Stawkach. Młodzież ponadgimnazjalna korzysta głównie ze szkół w Ciechocinku oraz Toruniu.

- Siłownia zewnętrzna.

Infrastruktura techniczna:

- Słońsk Dolny nie posiada kanalizacji sanitarnej. W miejscowości znajdują się oczyszczalnie przydomowe, a pozostałe gospodarstwa mają szamba.
- Wszystkie gospodarstwa rolne zaopatrzone są w energię elektryczną. Na głównych ulicach miejscowości oraz w miejscach o dużym nasileniu posesji funkcjonuje oświetlenie uliczne.
- Brak szerokopasmowego przyłącza do Internetu.

Zagospodarowanie przestrzenne:

- budownictwo jednorodzinne nieskoncentrowane, wkomponowane w układ krajobrazu na bazie dwóch ciągów osadniczych,
- zróżnicowany krajobraz z dużym udziałem roślinności i zadrzewień; większość terenu zabudowanego na terenie płaskim,
- typ zabudowy: domy murowane charakterystyczne dla XIX wieku. Kilka budynków z połowy XX wieku – architektura typowa dla PRL.

Zabudowę w miejscowości zabezpiecza przed rzeką Wisłą wał przeciwpowodziowy.

W północno-zachodniej części miejscowości zabudowa jest rozproszona, położona wśród gruntów ornych. Reszta zabudowy zlokalizowana jest przy wale i po dwóch stronach dróg gminnych: 160204C i 160230C. Przeważa zabudowa mieszkaniowa jednorodzinna.

Problemy:

- Wysoki udział ludności w wieku poprodukcyjnym w ludności ogółem (22,79%).
- Wysoki stosunek ludności w wieku poprodukcyjnym względem ludności w wieku produkcyjnym (49,63%).
- Wysoki udział gospodarstw domowych – stałych beneficjentów środowiskowej pomocy społecznej w liczbie gospodarstw domowych ogółem (66,20%).
- Wysoki udział dzieci do lat 17, na które rodzice otrzymują zasiłki rodzinne w ogólnej liczbie dzieci w tym wieku (78,43%).
- Wysoki udział rodzin formalnie uznanych za niezdolne do opieki nad dziećmi względem ogółu rodzin (2,82%).
- Wysoki wskaźnik przestępstw kryminalnych na 1000 mieszkańców (13,60).
- Wysoki udział nieruchomości budowlanych zbierających ścieki sanitarne w zbiornikach wybieralnych względem ogółu nieruchomości (7,04%).

Wszystkie powyższe wskaźniki przyjmują wartości mniej korzystne od średniej ich wartości dla gminy. Wartości wskaźników w miejscowości Słońsk Dolny wskazują na zaawansowanie procesów starzenia się ludności, zagrożenie przestępczością oraz na brak samowystarczalności ekonomicznej ludności i gospodarstw domowych.

Rozdział 6. Wizja stanu obszaru rewitalizacji po przeprowadzeniu rewitalizacji

Wizja stanowi opis oczekiwanego efektu rewitalizacji na obszarze rewitalizacji – w wyniku przeprowadzonej interwencji. W niniejszym rozdziale wskazano w jaki sposób przeprowadzona interwencja wpłynie na poprawę w zakresie poszczególnych zagadnień kryzysowych i jakiego docelowego stanu można się spodziewać.

Obszar gminy Aleksandrów Kujawski, który został objęty Lokalnym Programem Rewitalizacji, po przeprowadzeniu przedsięwzięć rewitalizacyjnych jest obszarem rozwiniętym i ożywionym społecznie, gospodarczo, kulturowo oraz przestrzennie. Rozwój ten odbył się z poszanowaniem walorów przyrodniczych oraz zasady zrównoważonego rozwoju. Obszar rewitalizacji został przede wszystkim zaktywizowany i zintegrowany społecznie. Ponadto nastąpił rozwój przedsiębiorczości, w tym samozatrudnienia, więcej ludzi podejmuje pracę, a dzięki temu mniej mieszkańców uzależnionych jest od pomocy społecznej.

Na obszarze rewitalizacji w roku 2023 obserwuje się większą troskę młodszych pokoleń o osoby w wieku poprodukcyjnym, a także wykorzystuje się ich potencjał. Wzrósł poziom nauczania, a tym samym wzrosły szanse uczniów na rozwój osobisty i zdobycie dobrej pracy. Nastąpiło złagodzenie nierówności w zagospodarowaniu tego obszaru oraz poprawie uległ stan środowiska naturalnego. Wykorzystany został potencjał, w tym zabytków, w rozwoju turystyki, a także na cele gospodarcze.

Lokalny Program Rewitalizacji przyczynił się do nadania przestrzeniom zdegradowanym nowych funkcji m.in. gospodarczych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, społecznych i kulturalnych. Dzięki działaniom rewitalizacyjnym przestrzeń publiczną ożywiła się i stała się przyjazna dla lokalnej społeczności. W miejscowościach objętych rewitalizacją pojawiły się nowe miejsca odpoczynku i rekreacji, poprawiło się bezpieczeństwo oraz oferta edukacyjna i kulturalna. Zniwelowane zostało wykluczenie społeczne oraz ubóstwo. Nastąpiła poprawa aktywności społecznej i gospodarczej mieszkańców oraz zwiększenie ilości inicjatyw lokalnych. Na terenie rewitalizacji poprawiła się jakość życia, a tym samym obszar ten stał się również atrakcyjny dla nowych mieszkańców, inwestorów i turystów.

Rozdział 7. Cele rewitalizacji oraz odpowiadające im kierunki działań służące eliminacji lub ograniczeniu negatywnych zjawisk.

Cele rewitalizacji odpowiadają na problemy zidentyfikowane na etapie diagnozy oraz stanowią pochodną wizji określającej stan końcowy procesu rewitalizacji. Ponadto cele te ukierunkowane są na osiągnięcie efektów procesów rewitalizacji w województwie kujawsko-pomorskim:

- wzrost aktywności społecznej, ożywienie społeczne,

- zmniejszenie poziomu ubóstwa i wykluczenia społecznego (związanego m.in. z oddaleniem od rynku pracy, degradacją obszarów, niewystarczającym dostępem do dobrej jakości, niedrogich usług społecznych), w tym poprzez poprawę warunków uczestnictwa osób w trudnej sytuacji w życiu społecznym i gospodarczym.

Wszystkie podejmowane w ramach rewitalizacji działania (także infrastrukturalne) ukierunkowane będą na zniwelowanie negatywnych zjawisk społecznych, a tym samym wywarcie pozytywnego efektu społecznego rewitalizacji.

Tabela 16. Cele rewitalizacji w poszczególnych miejscowościach.

MIEJSCOWOŚĆ	CEL REWITALIZACJI	CELE SZCZEGÓŁOWE
Służewo	Rozwój społeczny dzieci i młodzieży w rejonach o niskim poziomie kształcenia w szkołach podstawowych i gimnazjalnych	<ul style="list-style-type: none"> - podniesienie umiejętności efektywnego uczenia uczniów szkół podstawowych, - kreowanie zdrowego i bezpiecznego stylu życia, - poprawa jakości przestrzeni publicznych umożliwiających integrację mieszkańców i umocnienie spójności społecznej, - poprawa standardu życia poprzez rozszerzenie oferty kulturowej oraz pobudzenie aktywności społecznej, - rozwój tożsamości społeczności wiejskiej i zachowanie dziedzictwa kulturowego, - podniesienie atrakcyjności turystycznej - wzrost atrakcyjności inwestycyjnej - łagodzenie zmian klimatu poprzez zwiększenie efektywności energetycznej oświetlenia drogowego, - poprawa jakości powietrza oraz zwiększenie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych
Zduny	Rozwój społeczny dzieci i młodzieży w rejonach o niskim poziomie kształcenia w szkołach podstawowych i gimnazjalnych	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa jakości życia poprzez rozszerzenie oferty kulturowej oraz pobudzenie aktywności społecznej, - kreowanie zdrowego i bezpiecznego stylu życia, - poprawa jakości przestrzeni publicznych umożliwiających integrację mieszkańców i umocnienie spójności społecznej, - promocja i rozwijanie wśród młodzieży i dorosłych kultury fizycznej,

		<ul style="list-style-type: none"> - łagodzenie zmian klimatu poprzez zwiększenie efektywności energetycznej oświetlenia drogowego, - poprawa jakości powietrza oraz zwiększenie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych
Plebanka	Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa jakości przestrzeni publicznych umożliwiających integrację mieszkańców i umocnienie spójności społecznej, - poprawa jakości powietrza oraz zwiększenie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych, - łagodzenie zmian klimatu poprzez zwiększenie efektywności energetycznej oświetlenia drogowego
Wołuszewo	Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej	<ul style="list-style-type: none"> - polepszenie dostępu mieszkańców do usług z zakresu opieki społecznej, - kreowanie zdrowego i bezpiecznego stylu życia, - wzrost ruchu turystycznego na terenie wsi, - łagodzenie zmian klimatu poprzez zwiększenie efektywności energetycznej oświetlenia drogowego, - poprawa jakości powietrza oraz zwiększenie wykorzystania energii ze źródeł odnawialnych
Słońsk Dolny	Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej	<ul style="list-style-type: none"> - poprawa standardu życia mieszkańców poprzez stymulację rozwoju społecznego i gospodarczego, - kreowanie zdrowego i bezpiecznego stylu życia, - poprawa estetyki wsi i terenów wzdłuż tras tranzytowych, - wykorzystanie walorów środowiska naturalnego i dziedzictwa kulturowego dla potrzeb rozwoju turystyki i rekreacji, - promocja i rozwijanie wśród młodzieży i dorosłych kultury fizycznej, - rozwój różnorodnych form życia kulturalnego, - polepszenie dostępu mieszkańców do usług z zakresu opieki społecznej, - łagodzenie zmian klimatu poprzez zwiększenie efektywności energetycznej oświetlenia drogowego,

- poprawa jakości powietrza
oraz zwiększenie wykorzystania energii
ze źródeł odnawialnych

Źródło: Opracowanie własne.

Rewitalizacja wybranych miejscowości gminy Aleksandrów Kujawski służyć będzie podniesieniu atrakcyjności obszaru rewitalizacji dla aktualnych i obecnych podmiotów gospodarczych, mieszkańców czy NGO, wsparciu rozwoju kapitału społecznego oraz podniesieniu jakości życia mieszkańców, a także restauracji zabytków.

Wśród kierunków interwencji przewiduje się rewitalizację obszarów zdegradowanych, ochronę krajobrazu i ładu przestrzennego na obszarach wiejskich, planowanie przestrzenne prowadzone z uwzględnieniem realizacji koncepcji osadnictwa zwarteo, w oparciu o miejscowe plany zagospodarowania przestrzennego, lokowanie nowych inwestycji, tworzenie i rozwój stref aktywności gospodarczej, rozwój oferty osadniczej oraz oferty spędzania czasu wolnego w oparciu o turystykę kulturową, aktywną, rekreacyjną. Program przyczyni się do nadania m.in. nowych funkcji gospodarczych, edukacyjnych, turystycznych, rekreacyjnych, społecznych i kulturalnych przestrzeniom zdegradowanym.

Kluczowa koncepcja Lokalnego Programu Rewitalizacji bazuje na realizacji głównie **celów o charakterze społecznym** na obszarze zdegradowanym wybranym do realizacji. Wynika to z faktu nawarstwiania na tym obszarze opisanych problemów społecznych.

Zaplanowane w LPR działania rewitalizacyjne będą przynosiły efekt synergii, tj. posłużą do aktywizacji społecznej całej gminy Aleksandrów Kujawski. Zaplanowane działania będą miały także **wymiar gospodarczy, techniczny, środowiskowy i przestrzenno-funkcjonalny**.

Planowane jest realizowanie przedsięwzięć zarówno inwestycyjnych ("twardych"), jak i "miękkich" (w tym dofinansowanych z EFS w okresie programowania UE 2014-2020). Wszystkie zaplanowane działania posłużą do osiągnięcia następujących celów ogólnych na obszarze rewitalizacji, a także pośrednio całej gminy:

- aktywizacja i integracja społeczna mieszkańców,
- aktywizacja zawodowa mieszkańców,
- wzrost aktywności gospodarczej, w tym samozatrudnienia,
- zwiększenie solidarności międzypokoleniowej,
- wzrost poziomu edukacji,
- poprawa stanu infrastruktury technicznej,
- poprawa ochrony środowiska naturalnego,
- rozwój turystyki.

Wszystkie te cele i wizja rozwoju wpisują się w charakter działań rewitalizacyjnych. Przedsięwzięcia rewitalizacyjne będą realizowane jako kompleksowe działania, dotyczące wszystkich z ww. aspektów wpływających na sytuację kryzysową obszaru rewitalizacji. Realizowane będą w pierwszej kolejności główne (kluczowe) przedsięwzięcia rewitalizacyjne, które wynikają z zapisów LPR, a następnie przedsięwzięcia dodatkowe (uzupełniające)

zapisane w LPR. Dzięki temu rewitalizacja będzie miała spójny i zaplanowany charakter, co zwiększy skuteczność i efektywność działań.

Poniżej przedstawione zostały wskaźniki, które zostaną osiągnięte w wyniku realizacji projektu.

Tabela 17. Wskaźniki do osiągnięcia w wyniku realizacji projektu.

Wskaźniki do osiągnięcia w wyniku realizacji projektu	Wartość bazowa	Wartość docelowa
Adaptacja istniejącego obiektu na utworzenie Klubu Seniora w Wołuszewie		
Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych poprzez zatrudnienie odpowiedniej kadry pracowników	0	8
Zwiększenie liczby osób starszych objętych pomocą	0	20
Liczba stworzonych miejsc świadczących usługi dla osób starszych	0	20
Liczba osób korzystających z aktywnej integracji o charakterze środowiskowym, animacji i usług opiekuńczych	0	20
Liczba doposażonych obiektów infrastruktury społecznej	0	1
Wzrost liczby mieszkańców oceniających, iż znacznie poprawiły się warunki pozwalające na dostatnie życie	0	20 osób
Doposażenie biblioteki w Służewie w sprzęt multimedialny w celu zaspokojenia potrzeb społeczności lokalnej		
Wzrost liczby osób włączonych w działania społeczne skupione wokół Biblioteki	0	80
Poprawa jakości i wzrost standardu życia mieszkańców	0	80 osób
Liczba osób korzystających ze sprzętu multimedialnego zaspokajającego potrzeby społeczne, edukacyjne i kulturalne	0	80
Liczba obiektów objętych wsparciem w ramach dziedzictwa kulturowego	0	1
Rewitalizacja zabytkowych parków w Zdunach i Służewie		
Liczba wyposażonych miejsc pełniących funkcje społeczne (obiektów)	0	2
Liczba zmodernizowanych i zrewaloryzowanych obiektów zabytkowych	0	2
Liczba obiektów objętych wsparciem w ramach dziedzictwa kulturowego	0	2

Rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, w tym sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych oraz organizowanie wypoczynku dla dzieci i młodzieży		
Liczba zrealizowanych przedsięwzięć aktywizujących i integrujących dzieci i młodzież	0	4 miejscowości/6 programów
Wyposażenie podopiecznych w wiedzę na temat szkodliwości substancji psychoaktywnych	0	100 osób
Poprawa sprawności fizycznej wśród dzieci i młodzieży	0	100 osób
Poprawa relacji z rówieśnikami	0	100 osób
Zwiększenie kultury osobistej w środowiskach szkolnych i pozaszkolnych	0	100 osób
Nabywanie przez uczestników programu umiejętności samodzielnego organizowania czasu wolnego	0	100 osób
Utworzenie grup wsparcia dla młodzieży	0	4
Rozszerzenie oferty, modernizacja i poprawa funkcjonowania bazy sportowo-rekreacyjnej	0	4
Liczba zrealizowanych przedsięwzięć promujących walory przyrodnicze, kulturowe i tradycyjne regionu	0	4 miejscowości/6 programów
Organizacja przedsięwzięć integrujących i aktywizujących lokalną społeczność z Gminy Aleksandrów Kujawski		
Liczba osób objętych wsparciem	0	100
Liczba osób, które wezmą udział w zajęciach edukacyjnych	0	100
Liczba osób, wezmą udział w zajęciach zdrowotnych	0	30
Liczba osób, które wezmą udział w wyjazdach kulturalno-turystycznych	0	40
Utworzenie ścieżek dydaktycznych w zabytkowych gminnych parkach		
Liczba utworzonych ścieżek	0	2
Liczba osób zaangażowanych do projektu	0	50
Klub seniora w Wołuszewie		
Liczba osób objętych wsparciem	0	30
Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób starszych	0	1
Liczba osób, które wezmą udział w zajęciach edukacyjnych	0	30
Zindywidualizowane i kompleksowe działania umożliwiające aktywne włącznie społeczne skierowane do organizacji społecznych		
Liczba osób objętych wsparciem	0	30

Źródło: Opracowanie własne.

Rozdział 8. Lista planowanych projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych

W celu wdrożenia Lokalnego Programu Rewitalizacji dla gminy Aleksandrów Kujawski oraz osiągnięcia założonych w nim celów zaplanowano szereg przedsięwzięć. Realizacja poszczególnych projektów ma za zadanie stopniowe wprowadzanie zmian, które w okresie do 2025 roku przyczynią się do realizacji wizji rewitalizacji. Planowane przedsięwzięcia zostały podzielone na główne oraz uzupełniające. Na liście głównej zostały umieszczone projekty, bez których realizacja celów programu rewitalizacji nie jest możliwa i nie rozwiąże zdiagnozowanych sytuacji problemowych.

Tabela 18. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Obszar rewitalizacji (nr, nazwa)	Przedsięwzięcie (nr, nazwa)	Projekt (nr, nazwa)	Typ projektu	Opis projektu						
				Podmiot/y realizujący/e projekt	Zakres realizowanych zadań	Lokalizacja (miejsce przeprowadzenia danego projektu)	Szacowana wartość projektu (zł)	Prognozowane rezultaty	Sposób oceny i zmierzenia rezultatów w odniesieniu do celów rewitalizacji	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	
Obszar rewitalizacji: Służewo	CEL REWITALIZACJI: Rozwój społeczny dzieci i młodzieży w rejonach o niskim poziomie kształcenia w szkołach podstawowych i gimnazjalnych.									
	Kierunek działań: Rozwój oferty edukacyjnej oraz oferty spędzania czasu wolnego. Kierunek działań: Poprawa jakości przestrzeni publicznej. Kierunek działań: Rozwój usług opiekuńczych i społecznych. Kierunek działań: Rozwój infrastruktury kulturalnej i rekreacyjnej. Kierunek działań: Aktywizacja społeczna osób starszych.									
	1. Rewitalizacja zabytkowych parków w Zdunach i Służewie.	-	Przestrzennie - funkcjonalny	Gmina Aleksandrów Kujawski	Przebudowa układu alejek parkowych, nowe nasadzenia drzew, krzewów i bylin, utworzenie małej architektury, wymiana oświetlenia parku, budowa instalacji nawadniania, budowa nowych ciągów pieszych, instalacja oświetlenia dekoracyjnego i inne.	Służewo, Zduny	1 000 000,00	Liczba wyposażonych miejsc pełniących funkcje społeczne – 2, Liczba zmodernizowanych i zrewaloryzowanych obiektów zabytkowych – 2, Liczba obiektów objętych wsparciem w ramach dziedzictwa kulturowego – 2	Protokół odbioru robót. Liczba osób korzystających z rewitalizowanych parków.	
	2. Utworzenie ścieżek dydaktycznych w zabytkowych gminnych parkach.	-	Społeczny	Gmina Aleksandrów Kujawski we współpracy ze Szkołami z terenu Gminy	Zaprojektowanie i stworzenie przez uczniów mapy trasy, stworzenie ulotek i plakatów promocyjnych z opisem przebiegu ścieżki, nakręcenie filmu prezentującego miejsca na trasie ścieżki, gra terenowa po trasie, rajd rowerowy po trasie, piknik i wieczorny spacer z lampionami po trasie.	Zduny, Służewo	70 000,00	Liczba utworzonych ścieżek – 2, Liczba osób zaangażowanych do projektu – 100	Liczba osób, w tym dzieci i młodzieży ze szkół podstawowych i gimnazjalnych o niskim poziomie kształcenia, uczestniczących w projekcie.	
3. Rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, w tym sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych oraz organizowanie wypoczynku dla dzieci i młodzieży.	-	Społeczny	Gmina Aleksandrów Kujawski	Zajęcia sportowe i ogólnorozwojowe, konkursy sprawnościowe, turnieje międzyszkolne w grupach rówieśniczych, konkursy plastyczne, pogadanki i prelekcje, warsztaty profilaktyczne kształtujące zdrowy styl życia i właściwie	Służewo, Zduny, Wołuszewo, Słońsk Dolny,	300 000,00	Liczba zrealizowanych przedsięwzięć aktywizujących i integrujących dzieci i młodzieży – 6 programów, Wyposażenie podopiecznych w wiedzę na temat szkodliwości substancji psychoaktywnych	Liczba dzieci i młodzieży uczestniczących w projekcie.		

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski do roku 2025

					postawy wobec trudności wieku młodzieńczego, wsparcie psychologiczne i inne.			– 100 osób, Poprawa sprawności fizycznej wśród dzieci i młodzieży – 100 osób, Poprawa relacji z rówieśnikami – 100 osób, Zwiększenie kultury osobistej w środowiskach szkolnych i pozaszkolnych – 100 osób, Nabycie przez uczestników umiejętności samodzielnego organizowania czasu wolnego – 100 osób, Utworzenie grup wsparcia dla młodzieży – 4	
4. Dopuszaenie biblioteki w Służewie w sprzęt multimedialny w celu zaspokojenia potrzeb społeczności lokalnej.	-	Przestrzenno – funkcjonalny	Gmina Aleksandrów Kujawski	Dopuszaenie sali widowiskowej w bibliotece w sprzęt multimedialny: profesjonalny rzutnik oraz ekran kinowy.	Służewo	40 000,00	Wzrost liczny osób włączonych w działania społeczne skupione wokół Biblioteki – 80 osób, Poprawa jakości i wzrost standardu życia mieszkańców – 80 osób, Liczba osób korzystających ze sprzętu multimedialnego zaspokajającego potrzeby społeczne, edukacyjne i kulturalne – 80 osób, Liczba obiektów objętych wsparciem w ramach dziedzictwa kulturowego – 1	Protokół zdawczo-odbiorczy. Liczba osób, w tym dzieci i młodzieży ze szkół podstawowych i gimnazjalnych o niskim poziomie kształcenia, korzystających z zakupionego wyposażenia.	
5. Organizacja przedsięwzięć integrujących i aktywizujących lokalną społeczność z Gminy Aleksandrów Kujawski.	-	Społeczny	Gmina Aleksandrów Kujawski	Organizacja warsztatów, kursów, szkoleń indywidualnych i grupowych, które służą przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu seniorów; Organizacja zajęć dla dzieci i młodzieży, które zamieszkują na terenach wskazanych do rewitalizacji, mające na celu wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów oraz rozwijanie ich zainteresowań; Aktywizacja społeczna osób starszych poprzez organizację zajęć	Słońsk Dolny, Wołuszewo, Zduny, Plebanka, Służewo	200 000,00	Liczba osób objętych wsparciem – 100, Liczba osób, które wezmą udział w zajęciach edukacyjnych – 100, Liczba osób, które wezmą udział w zajęciach zdrowotnych – 30, Liczba osób, które wezmą udział w wyjazdach kulturalno-turystycznych – 40	Liczba osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem społecznym (w tym dzieci, młodzież i seniorzy), które wezmą udział w projekcie.	

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski do roku 2025

					<p>edukacyjnych oraz kulturalnych; Pomoc zdrowotna dla osób starszych poprzez spotkania z dietetykiem, zajęcia w zakresie rehabilitacji ogólnozdrowotnej; Wyjazdy kulturalne i turystyczne; Utworzenie stanowisk komputerowych w świetlicy wiejskiej w Plebance i Zdunach oraz prowadzenie zajęć informatycznych przez animatorów w tych świetlicach.</p>				
	<p>6. Indywidualizowane i kompleksowe działania umożliwiające aktywne włączenie społeczne skierowane do organizacji społecznych.</p>	-	Społeczny	Gmina Aleksandrów Kujawski	<p>Szkolenia w formie e-learningu podnoszące wiedzę i umiejętności w zakresie zakładania oraz prowadzenia działalności gospodarczej w sektorze ES, zarządzania przedsiębiorstwem społecznym, pozyskiwanie wiedzy na temat możliwości dywersyfikacji źródeł finansowania, bezpłatne porady prawne, marketingowe, księgowe dla podmiotów ekonomii społecznej oraz doradztwo indywidualne i grupowe dla osób zainteresowanych działalnością w sektorze ES.</p>	<p>Słońsk Dolny, Wołuszewo, Zduny, Plebanka, Służewo</p>	300 000,00	<p>Liczba osób objętych wsparciem – 30</p>	<p>Liczba osób zainteresowanych działalnością w sektorze ES, które wzięły udział w projekcie.</p>
Obszar rewitalizacji: Zduny	<p>CEL REWITALIZACJI: Rozwój społeczny dzieci i młodzieży w rejonach o niskim poziomie kształcenia w szkołach podstawowych i gimnazjalnych.</p>								
	<p>Kierunek działań: Rozwój oferty edukacyjnej oraz oferty spędzania czasu wolnego. Kierunek działań: Poprawa jakości przestrzeni publicznej. Kierunek działań: Rozwój infrastruktury kulturalnej i rekreacyjnej. Kierunek działań: Aktywizacja społeczna osób starszych.</p>								
	<p>1. Rewitalizacja zabytkowych parków w Zdunach i Służewie</p>	-	Przestrzenno – funkcjonalny	Gmina Aleksandrów Kujawski	<p>Przebudowa układu alejek parkowych, nowe nasadzenia drzew, krzewów i bylin, utworzenie małej architektury, wymiana oświetlenia parku, budowa instalacji nawadniania, budowa nowych ciągów</p>	<p>Zduny, Służewo</p>	1 000 000,00	<p>Liczba wyposażonych miejsc pełniących funkcje społeczne – 2, Liczba zmodernizowanych i zrewaloryzowanych obiektów zabytkowych – 2, Liczba obiektów objętych</p>	<p>Protokół odbioru robót. Liczba osób korzystających z rewitalizowanych parków.</p>

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski do roku 2025

					pieszych, instalacja oświetlenia dekoracyjnego i inne.			wsparcie w ramach dziedzictwa kulturowego – 2	
2.	Utworzenie ścieżek dydaktycznych w zabytkowych gminnych parkach.	-	Społeczny	Gmina Aleksandrów Kujawski we współpracy ze Szkołami z terenu Gminy	Zaprojektowanie i stworzenie przez uczniów mapę trasy, stworzenie ulotek i plakatów promocyjnych z opisem przebiegu ścieżki, nakręcenie filmu prezentującego miejsca na trasie ścieżki, gra terenowa po trasie, rajd rowerowy po trasie, piknik i wieczorny spacer z lampionami po trasie.	Zduny, Służewo	70 000,00	Liczba utworzonych ścieżek – 2, Liczba osób zaangażowanych do projektu – 100	Liczba osób, w tym dzieci i młodzieży ze szkół podstawowych i gimnazjalnych o niskim poziomie kształcenia, uczestniczących w projekcie.
3.	Rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, w tym sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych oraz organizowanie wypoczynku dla dzieci i młodzieży.	-	Społeczny	Gmina Aleksandrów Kujawski	Zajęcia sportowe i ogólnorozwojowe, konkursy sprawnościowe, turnieje międzyskolne w grupach rówieśniczych, konkursy plastyczne, pogadanki i prelekcje, warsztaty profilaktyczne kształtujące zdrowy styl życia i właściwie postawy wobec trudności wieku młodzieńczego, wsparcie psychologiczne i inne.	Służewo, Zduny, Wołuszewo, Słońsk Dolny,	300 000,00	Liczba zrealizowanych przedsięwzięć aktywizujących i integrujących dzieci i młodzież – 6 programów, Wyposażenie podopiecznych w wiedzę na temat szkodliwości substancji psychoaktywnych – 100 osób, Poprawa sprawności fizycznej wśród dzieci i młodzieży – 100 osób, Poprawa relacji z rówieśnikami – 100 osób, Zwiększenie kultury osobistej w środowiskach szkolnych i pozaszkolnych – 100 osób, Nabycie przez uczestników umiejętności samodzielnego organizowania czasu wolnego – 100 osób, Utworzenie grup wsparcia dla młodzieży – 4	Liczba dzieci i młodzieży uczestniczącej w projekcie.
4.	Zindywidualizowane i kompleksowe działania umożliwiające aktywne włączenie społeczne skierowane do organizacji społecznych.	-	Społeczny	Gmina Aleksandrów Kujawski	Szkolenia w formie e-learningu podnoszące wiedzę i umiejętności w zakresie zakładania oraz prowadzenia działalności gospodarczej w sektorze ES, zarządzania przedsiębiorstwem	Służewo, Zduny, Wołuszewo, Słońsk Dolny, Plebanka	300 000,00	Liczba osób objętych wsparciem – 30	Liczba osób zainteresowanych działalnością w sektorze ES, które wzięły udział w projekcie.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski do roku 2025

					społecznym, pozyskiwanie wiedzy na temat możliwości dywersyfikacji źródeł finansowania, bezpłatne porady prawne, marketingowe, księgowe dla podmiotów ekonomii społecznej oraz doradztwo indywidualne i grupowe dla osób zainteresowanych działalnością w sektorze ES.				
	5. Organizacja przedsięwzięć integrujących i aktywizujących lokalną społeczność z Gminy Aleksandrów Kujawski.	-	Społeczny	Gmina Aleksandrów Kujawski	Organizacja warsztatów, kursów, szkoleń indywidualnych i grupowych, które służą przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu seniorów; Organizacja zajęć dla dzieci i młodzieży, które zamieszkują na terenach wskazanych do rewitalizacji, mające na celu wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów oraz rozwijanie ich zainteresowań; Aktywizacja społeczna osób starszych poprzez organizację zajęć edukacyjnych oraz kulturalnych; Pomoc zdrowotna dla osób starszych poprzez spotkania z dietetykiem, zajęcia w zakresie rehabilitacji ogólnozdrowotnej; Wyjazdy kulturalne i turystyczne; Utworzenie stanowisk komputerowych w świetlicy wiejskiej w Plebance i Zdunach oraz prowadzenie zajęć informatycznych przez animatorów w tych świetlicach.	Służewo, Zduny, Wołuszewo, Słońsk Dolny, Plebanka	200 000,00	Liczba osób objętych wsparciem – 100, Liczba osób, które wezmą udział w zajęciach edukacyjnych – 100, Liczba osób, które wezmą udział w zajęciach zdrowotnych – 30, Liczba osób, które wezmą udział w wyjazdach kulturalno-turystycznych – 40	Liczba osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem społecznym (w tym dzieci, młodzież i seniorzy), które wezmą udział w projekcie.
O bs za r re	CEL REWITALIZACJI: Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej. Kierunek działań: Rozwój oferty edukacyjnej oraz oferty spędzania czasu wolnego. Kierunek działań: Aktywizacja społeczna osób starszych.								

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski do roku 2025

1.	Organizacja przedsięwzięć integrujących i aktywizujących lokalną społeczność z Gminy Aleksandrów Kujawski.	-	Społeczny	Gmina Aleksandrów Kujawski	Organizacja warsztatów, kursów, szkoleń indywidualnych i grupowych, które służą przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu seniorów; Organizacja zajęć dla dzieci i młodzieży, które zamieszkują na terenach wskazanych do rewitalizacji, mające na celu wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów oraz rozwijanie ich zainteresowań; Aktywizacja społeczna osób starszych poprzez organizację zajęć edukacyjnych oraz kulturalnych; Pomoc zdrowotna dla osób starszych poprzez spotkania z dietetykiem, zajęcia w zakresie rehabilitacji ogólnozdrowotnej; Wyjazdy kulturalne i turystyczne; Utworzenie stanowisk komputerowych w świetlicy wiejskiej w Plebance i Zdunach oraz prowadzenie zajęć informatycznych przez animatorów w tych świetlicach.	Służewo, Zduny, Wołuszewo, Słońsk Dolny, Plebanka	200 000,00	Liczba osób objętych wsparciem – 100, Liczba osób, które wezmą udział w zajęciach edukacyjnych – 100, Liczba osób, które wezmą udział w zajęciach zdrowotnych – 30, Liczba osób, które wezmą udział w wyjazdach kulturalno-turystycznych – 40	Liczba osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem społecznym (w tym dzieci, młodzież i seniorzy), które wezmą udział w projekcie.
2.	Zindywidualizowane i kompleksowe działania umożliwiające aktywne włączenie społeczne skierowane do organizacji społecznych.	-	Społeczny	Gmina Aleksandrów Kujawski	Szkolenia w formie e-learningu podnoszące wiedzę i umiejętności w zakresie zakładania oraz prowadzenia działalności gospodarczej w sektorze ES, zarządzania przedsiębiorstwem społecznym, pozyskiwanie wiedzy na temat możliwości dywersyfikacji źródeł finansowania, bezpłatne porady prawne, marketingowe, księgowe dla podmiotów ekonomii społecznej oraz doradztwo indywidualne i grupowe dla osób	Służewo, Zduny, Wołuszewo, Słońsk Dolny, Plebanka	300 000,00	Liczba osób objętych wsparciem – 30	Liczba osób zainteresowanych działalnością w sektorze ES, które wzięły udział w projekcie.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski do roku 2025

					zainteresowanych działalnością w sektorze ES.				
--	--	--	--	--	--	--	--	--	--

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski do roku 2025

CEL REWITALIZACJI: Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej.									
Kierunek działań: Rozwój oferty edukacyjnej oraz oferty spędzania czasu wolnego. Kierunek działań: Aktywizacja społeczna osób starszych.									
Obszar rewitalizacji: Wołuszewo	1. Adaptacja istniejącego obiektu na utworzenie Klubu Seniora w Wołuszewie.	-	Techniczny	Gmina Aleksandrów Kujawski	W ramach zadania planuje się przeprowadzenie małego remontu pomieszczeń poprzez odświeżenie malowaniem pomieszczeń, montaż prysznic, założenie paneli fotowoltaicznych celem zmniejszenia kosztów energii elektrycznej, pomieszczenia mają być przystosowane do wspólnych spotkań, ćwiczeń i relaksu (z biblioteką), sprawna komunikacja wewnętrzna, dostęp do poszczególnych pomieszczeń oraz sprzętu, przestronność, odpowiednie doświetlenie, dostosowanie powierzchni do potencjalnych zmian w wymaganiach dot. tego typu infrastruktury, zakup wyposażenia Klubu Seniora (mebli, gier towarzyskich, komputer z dostępem do Internetu, projektor, ekspres do kawy, odtwarzacz CD/DVD itp.).	Wołuszewo	200 000,00	Zmniejszenie liczby osób bezrobotnych poprzez zatrudnienie odpowiedniej kadry pracowników – 8 osób, Zwiększenie liczby osób starszych objętych pomocą, Liczba stworzonych miejsc świadczących usługi dla osób starszych – 20 osób, Liczba osób korzystających z aktywnej integracji o charakterze środowiskowym, animacji i usług opiekuńczych – 20 osób, Liczba doposażonych obiektów infrastruktury społecznej – 1, Wzrost liczby mieszkańców oceniających, iż znacznie poprawiły się warunki pozwalające na dostatnie życie – 20 osób	Protokół odbioru robót. Liczba osób korzystających z zaadaptowanego obiektu.
	2. Klub Seniora w Wołuszewie.	-	Społeczny	Gmina Aleksandrów Kujawski	Imprezy okolicznościowe, zabawy taneczne, wycieczki krajoznawcze, wypoczynkowe, pielgrzymkowe, wieczorki wspomnień, itp. - zajęcia sportowe.	Wołuszewo	200 000,00	Liczba osób objętych wsparciem – 30, Liczba obiektów dostosowanych do potrzeb osób starszych – 1, Liczba osób, które wezmą udział w zajęciach edukacyjnych – 30	Liczba osób starszych, które wezmą udział w projekcie.
	3. Rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, w tym sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych oraz organizowanie wypoczynku dla dzieci i młodzieży.	-	Społeczny	Gmina Aleksandrów Kujawski	Zajęcia sportowe i ogólnorozwojowe, konkursy sprawnościowe, turnieje międzyszkolne w grupach rówieśniczych, konkursy plastyczne, pogadanki i prelekcje, warsztaty profilaktyczne kształtujące zdrowy styl życia i właściwie postawy wobec trudności	Służewo, Zduny, Wołuszewo, Słońsk Dolny,	300 000,00	Liczba zrealizowanych przedsięwzięć aktywizujących i integrujących dzieci i młodzież – 6 programów, Wyposażenie podopiecznych w wiedzę na temat szkodliwości substancji psychoaktywnych – 100 osób, Poprawa sprawności fizycznej wśród dzieci i młodzieży – 100	Liczba dzieci i młodzieży uczestniczącej w projekcie.

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski do roku 2025

					wieku młodzieńczego, wsparcie psychologiczne i inne.			osób, Poprawa relacji z rówieśnikami – 100 osób, Zwiększenie kultury osobistej w środowiskach szkolnych i pozaszkolnych – 100 osób, Nabycie przez uczestników umiejętności samodzielnego organizowania czasu wolnego – 100 osób, Utworzenie grup wsparcia dla młodzieży – 4	
4. Organizacja przedsięwzięć integrujących i aktywizujących lokalną społeczność z Gminy Aleksandrów Kujawski.	-	Społeczny	Gmina Aleksandrów Kujawski	Organizacja warsztatów, kursów, szkoleń indywidualnych i grupowych, które służą przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu seniorów; Organizacja zajęć dla dzieci i młodzieży, które zamieszkują na terenach wskazanych do rewitalizacji, mające na celu wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów oraz rozwijanie ich zainteresowań; Aktywizacja społeczna osób starszych poprzez organizację zajęć edukacyjnych oraz kulturalnych; Pomoc zdrowotna dla osób starszych poprzez spotkania z dietetykiem, zajęcia w zakresie rehabilitacji ogólnozdrowotnej; Wyjazdy kulturalne i turystyczne; Utworzenie stanowisk komputerowych w świetlicy wiejskiej w Plebance i Zdunach oraz prowadzenie zajęć informatycznych przez animatorów w tych świetlicach.	Służewo, Zduny, Wołuszewo, Słońsk Dolny, Plebanka	200 000,00	Liczba osób objętych wsparciem – 100, Liczba osób, które wezmą udział w zajęciach edukacyjnych – 100, Liczba osób, które wezmą udział w zajęciach zdrowotnych – 30, Liczba osób, które wezmą udział w wyjazdach kulturalno-turystycznych – 40	Liczba osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem społecznym (w tym dzieci, młodzież i seniorzy), które wezmą udział w projekcie.	
5. Indywidualizowane i kompleksowe działania umożliwiające aktywne włącznie społeczne skierowane do organizacji społecznych.	-	Społeczny	Gmina Aleksandrów Kujawski	Szkolenia w formie e-learningu podnoszące wiedzę i umiejętności w zakresie zakładania oraz prowadzenia działalności gospodarczej w sektorze ES, zarządzania	Służewo, Zduny, Wołuszewo, Słońsk Dolny, Plebanka	300 000,00	Liczba osób objętych wsparciem – 30	Liczba osób zainteresowanych działalnością w sektorze ES, które wzięły udział w projekcie.	

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski do roku 2025

					przedsiębiorstwem społecznym, pozyskiwanie wiedzy na temat możliwości dywersyfikacji źródeł finansowania, bezpłatne porady prawne, marketingowe, księgowe dla podmiotów ekonomii społecznej oraz doradztwo indywidualne i grupowe dla osób zainteresowanych działalnością w sektorze ES.					
Obszar rewitalizacji Słońsk Dolny	CEL REWITALIZACJI: Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej.									
	Kierunek działań: Rozwój oferty edukacyjnej oraz oferty spędzania czasu wolnego. Kierunek działań: Aktywizacja społeczna osób starszych.									
	1. Rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, w tym sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych oraz organizowanie wypoczynku dla dzieci i młodzieży.	-	Społeczny	Gmina Aleksandrów Kujawski	Zajęcia sportowe i ogólnorozwojowe, konkursy sprawnościowe, turnieje międzyszkolne w grupach rówieśniczych, konkursy plastyczne, pogadanki i prelekcje, warsztaty profilaktyczne kształtujące zdrowy styl życia i właściwe postawy wobec trudności wieku młodzieńczego, wsparcie psychologiczne i inne.	Służewo, Zduny, Wołuszewo, Słońsk Dolny,	300 000,00	Liczba zrealizowanych przedsięwzięć aktywizujących i integrujących dzieci i młodzież – 6 programów, Wyposażenie podopiecznych w wiedzę na temat szkodliwości substancji psychoaktywnych – 100 osób, Poprawa sprawności fizycznej wśród dzieci i młodzieży – 100 osób, Poprawa relacji z rówieśnikami – 100 osób, Zwiększenie kultury osobistej w środowiskach szkolnych i pozaszkolnych – 100 osób, Nabycie przez uczestników umiejętności samodzielnego organizowania czasu wolnego – 100 osób, Utworzenie grup wsparcia dla młodzieży – 4	Liczba dzieci i młodzieży uczestniczącej w projekcie.	
2. Organizacja przedsięwzięć integrujących i aktywizujących lokalną społeczność z Gminy Aleksandrów Kujawski.	-	Społeczny	Gmina Aleksandrów Kujawski	Organizacja warsztatów, kursów, szkoleń indywidualnych i grupowych, które służą przeciwdziałaniu wykluczeniu społecznemu seniorów; Organizacja zajęć dla dzieci i młodzieży, które zamieszkują na terenach wskazanych do rewitalizacji, mające na celu wyrównywanie szans edukacyjnych uczniów	Służewo, Zduny, Wołuszewo, Słońsk Dolny, Plebanka	200 000,00	Liczba osób objętych wsparciem – 100, Liczba osób, które wezmą udział w zajęciach edukacyjnych – 100, Liczba osób, które wezmą udział w zajęciach zdrowotnych – 30, Liczba osób, które wezmą udział w wyjazdach kulturalno-turystycznych – 40	Liczba osób wykluczonych społecznie lub zagrożonych wykluczeniem społecznym (w tym dzieci, młodzież i seniorzy), które wezmą udział w projekcie.		

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski do roku 2025

					<p>oraz rozwijanie ich zainteresowań; Aktywizacja społeczna osób starszych poprzez organizację zajęć edukacyjnych oraz kulturalnych; Pomoc zdrowotna dla osób starszych poprzez spotkania z dietetykiem, zajęcia w zakresie rehabilitacji ogólnozdrowotnej; Wyjazdy kulturalne i turystyczne; Utworzenie stanowisk komputerowych w świetlicy wiejskiej w Plebance i Zdunach oraz prowadzenie zajęć informatycznych przez animatorów w tych świetlicach.</p>				
3.	Zindywidualizowane i kompleksowe działania umożliwiające aktywne włączenie społeczne skierowane do organizacji społecznych.	-	Społeczny	Gmina Aleksandrów Kujawski	<p>Szkolenia w formie e-learningu podnoszące wiedzę i umiejętności w zakresie zakładania oraz prowadzenia działalności gospodarczej w sektorze ES, zarządzania przedsiębiorstwem społecznym, pozyskiwanie wiedzy na temat możliwości dywersyfikacji źródeł finansowania, bezpłatne porady prawne, marketingowe, księgowe dla podmiotów ekonomii społecznej oraz doradztwo indywidualne i grupowe dla osób zainteresowanych działalnością w sektorze ES.</p>	Służewo, Zduny, Wołuszewo, Słońsk Dolny, Plebanka	300 000,00	Liczba osób objętych wsparciem – 30	Liczba osób zainteresowanych działalnością w sektorze ES, które wzięły udział w projekcie.

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 19. Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne.

Obszar rewitalizacji	Lp.	Typ przedsięwzięcia	Uzupełniające przedsięwzięcie rewitalizacyjne
1	2	3	4
Obszar rewitalizacji: Służewo	CEL REWITALIZACJI: Rozwój społeczny dzieci i młodzieży w rejonach o niskim poziomie kształcenia w szkołach podstawowych i gimnazjalnych.		
	Kierunek działań: Rozwój oferty edukacyjnej oraz oferty spędzania czasu wolnego. Poprawa jakości przestrzeni publicznej. Rozwój infrastruktury kulturalnej i rekreacyjnej.		
	1	społeczne	Folk inaczej
	2	społeczne	Promocja kultury w Gminie Aleksandrów Kujawski
	3	społeczne	Bezpieczna Gmina – organizacja spotkań, warsztatów, prowadzenie zajęć
	4	środowiskowe	Wymiana oświetlenia na energooszczędne w parku w Służewie i Zdunach
	5	techniczne	Adaptacja budynku na utworzenie Centrum Rozwoju Lokalnego na potrzeby inkubatora organizacji społecznych w Służewie
	6	przestrzenno - funkcjonalne	Budynek socjalny – kompleks mieszkań socjalnych
	7	przestrzenno - funkcjonalne	Klub Malucha – zapewnienie opieki dla najmłodszych na terenie gminy Aleksandrów Kujawski
	8	techniczne	Modernizacja oświetlenia drogowego i ulicznego w gminie wiejskiej Aleksandrów Kujawski
9	społeczne	Upowszechnianie informacji o modernizacji oświetlenia drogowego i ulicznego	

Obszar rewitalizacji: Zduny	CEL REWITALIZACJI: Rozwój społeczny dzieci i młodzieży w rejonach o niskim poziomie kształcenia w szkołach podstawowych i gimnazjalnych.		
	Kierunek działań: Rozwój oferty edukacyjnej oraz oferty spędzania czasu wolnego. Poprawa jakości przestrzeni publicznej. Rozwój infrastruktury kulturalnej i rekreacyjnej.		
	1	społeczne	Folk inaczej
	2	społeczne	Promocja kultury w Gminie Aleksandrów Kujawski
	3	społeczne	Bezpieczna Gmina – organizacja spotkań, warsztatów, prowadzenie zajęć
	4	środowiskowe	Wymiana oświetlenia na energooszczędne w parku w Służewie i Zdunach
	5	techniczne	Świetlice wiejskie miejscami lokalnego rozwoju
	6	przestrzenno - funkcjonalne	„Odпочnijmy razem” – kształtowanie obszarów o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców w miejscowości Wołuszewo, Zduny, zagospodarowanie Skateparku
	7	przestrzenno - funkcjonalne	Budynek socjalny – kompleks mieszkań socjalnych
	8	przestrzenno - funkcjonalne	Klub Malucha – zapewnienie opieki dla najmłodszych na terenie gminy Aleksandrów Kujawski
	9	techniczne	Modernizacja oświetlenia drogowego i ulicznego w gminie wiejskiej Aleksandrów Kujawski
10	społeczne	Upowszechnianie informacji o modernizacji oświetlenia drogowego i ulicznego	
Obszar rewitalizacji: Plebanka	CEL REWITALIZACJI: Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej.		
	Kierunek działań: Rozwój oferty edukacyjnej oraz oferty spędzania czasu wolnego. Rozwój usług opiekuńczych i społecznych. Rozwój infrastruktury kulturalnej i rekreacyjnej. Aktywizacja społeczna osób starszych.		
	1	społeczne	Folk inaczej
2	społeczne	Promocja kultury w Gminie Aleksandrów Kujawski	

	3	społeczne	Bezpieczna Gmina – organizacja spotkań, warsztatów, prowadzenie zajęć	
	4	społeczne	Aktywizacja społeczna i zawodowa osób bezrobotnych z Gminy	
	5	społeczne	Aktywna integracja osób nieaktywnych zawodowo oraz innych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym	
	6	społeczne	Aktywizacja społeczna osób starszych z terenu Gminy Aleksandrów kujawski	
	7	społeczne	Mobilna stołówka	
	8	techniczne	Świetlice wiejskie miejscami lokalnego rozwoju	
	9	społeczne	Kultywowanie tradycji poprzez zakup stroju ludowego dla Kół Gospodyń Wiejskich	
	10	przestrzenno - funkcjonalne	Budynek socjalny – kompleks mieszkań socjalnych	
	11	przestrzenno - funkcjonalne	Klub Malucha – zapewnienie opieki dla najmłodszych na terenie gminy Aleksandrów Kujawski	
	12	techniczne	Modernizacja oświetlenia drogowego i ulicznego w gminie wiejskiej Aleksandrów Kujawski	
	13	społeczne	Upowszechnianie informacji o modernizacji oświetlenia drogowego i ulicznego	
	Obszar rewitalizacji: Wotuszewo	CEL REWITALIZACJI: Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej.		
		Kierunek działań: Rozwój oferty edukacyjnej oraz oferty spędzania czasu wolnego. Poprawa jakości przestrzeni publicznej. Rozwój usług opiekuńczych i społecznych. Rozwój infrastruktury kulturalnej i rekreacyjnej. Aktywizacja społeczna osób starszych.		
1		społeczne	Folk inaczej	
2		społeczne	Promocja kultury w Gminie Aleksandrów Kujawski	
	3	społeczne	Bezpieczna Gmina – organizacja spotkań, warsztatów, prowadzenie zajęć	

	4	społeczne	Aktywizacja społeczna i zawodowa osób bezrobotnych z Gminy	
	5	społeczne	Aktywna integracja osób nieaktywnych zawodowo oraz innych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym	
	6	społeczne	Aktywizacja społeczna osób starszych z terenu Gminy Aleksandrów kujawski	
	7	przestrzenno - funkcjonalne	"Mały Oksford" - upowszechnienie edukacji przedszkolnej i zmniejszenie różnic w dostępie do wychowania przedszkolnego poprzez utworzenie dodatkowych oddziałów przedszkolnych	
	8	społeczne	Mobilna stołówka	
	9	gospodarcze	Powstanie spółdzielni socjalnych	
	10	techniczne	Świetlice wiejskie miejscami lokalnego rozwoju	
	11	przestrzenno - funkcjonalne	„Odpocznijmy razem” – kształtowanie obszarów o szczególnym znaczeniu dla zaspokojenia potrzeb mieszkańców w miejscowości Wołuszewo, Zduny, zagospodarowanie Skateparku	
	12	społeczne	Kultywowanie tradycji poprzez zakup stroju ludowego dla Kół Gospodyń Wiejskich	
	13	przestrzenno - funkcjonalne	Budynek socjalny – kompleks mieszkań socjalnych	
	14	przestrzenno - funkcjonalne	Klub Malucha – zapewnienie opieki dla najmłodszych na terenie gminy Aleksandrów Kujawski	
	15	techniczne	Modernizacja oświetlenia drogowego i ulicznego w gminie wiejskiej Aleksandrów Kujawski	
	16	społeczne	Upowszechnianie informacji o modernizacji oświetlenia drogowego i ulicznego	
	Ob sza r re wit aliz acji : Sto ńsk	CEL REWITALIZACJI: Zwiększenie partycypacji w życiu społecznym dla społeczności w rejonach o wysokim uzależnieniu od świadczeń pomocy społecznej.		

	Kierunek działań: Rozwój oferty edukacyjnej oraz oferty spędzania czasu wolnego. Poprawa jakości przestrzeni publicznej. Rozwój usług opiekuńczych i społecznych.		
	1	społeczne	Folk inaczej
	2	społeczne	Promocja kultury w Gminie Aleksandrów Kujawski
	3	społeczne	Bezpieczna Gmina – organizacja spotkań, warsztatów, prowadzenie zajęć
	4	społeczne	Aktywizacja społeczna i zawodowa osób bezrobotnych z Gminy
	5	społeczne	Aktywna integracja osób nieaktywnych zawodowo oraz innych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym
	6	społeczne	Aktywizacja społeczna osób starszych z terenu Gminy Aleksandrów kujawski
	7	społeczne	Mobilna stołówka
	8	przestrzenno - funkcjonalne	Budowa Dziennego Domu Pobytu dla osób starszych w Stońsku Dolnym
	9	przestrzenno - funkcjonalne	Budynek socjalny – kompleks mieszkań socjalnych
	10	przestrzenno - funkcjonalne	Klub Malucha – zapewnienie opieki dla najmłodszych na terenie gminy Aleksandrów Kujawski
	11	techniczne	Modernizacja oświetlenia drogowego i ulicznego w gminie wiejskiej Aleksandrów Kujawski
12	społeczne	Upowszechnianie informacji o modernizacji oświetlenia drogowego i ulicznego	

Źródło: Opracowanie własne.

Rozdział 9. Mechanizmy zapewnienia komplementarności między poszczególnymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym PR

W ramach zapewnienia komplementarności między poszczególnymi przedsięwzięciami rewitalizacyjnymi oraz pomiędzy działaniami różnych podmiotów i funduszy na obszarze objętym programem rewitalizacji już podczas planowania projektów rewitalizacyjnych starano się zachować ich komplementarność przede wszystkim w wymiarze przestrzennym, problemowym, proceduralno – instytucjonalnym, międzyokresowym i źródeł finansowania.

Zachowanie komplementarności podejmowanych działań wpłynie na zminimalizowanie problemów zdiagnozowanych na terenie gminy Aleksandrów Kujawski.

- ✓ **Komplementarność przestrzenna** – Wszystkie projekty przewidziane w programie rewitalizacji zostaną zrealizowane na obszarze rewitalizacji, który został wyznaczony przy zachowaniu zasad delimitacji. Pozytywne oddziaływanie jakie będzie się wiązało z ich realizacją wpłynie natomiast na poprawę warunków życia mieszkańców na całym obszarze gminy.
- ✓ **Komplementarność problemowa** – Wybór projektów rewitalizacyjnych został przeprowadzony w oparciu o diagnozę obszarów rewitalizacji z uwzględnieniem sfery społecznej, środowiskowej, przestrzenno-funkcjonalnej, technicznej oraz gospodarczej. Projekty wybrane do realizacji mają na celu zminimalizowanie bądź zniwelowanie zdiagnozowanych problemów mieszkańców gminy. Ponadto niniejszy program rewitalizacji jest zgodny z dokumentami strategicznymi zarówno na poziomie lokalnym jak i ponadlokalnym, a więc już na etapie sporządzania programu rewitalizacji została zapewniona komplementarność problemowa.
- ✓ **Komplementarność proceduralno-instytucjonalna** – Zgodność proceduralno-instytucjonalna została szerzej opisana w rozdziale 13. *System zarządzania realizacją programu rewitalizacji*. W celu nadzoru realizacji założeń niniejszego programu zostanie powołany zespół ds. realizacji programu rewitalizacji. Powołany zespół będzie czuwał nad zachowaniem pełnej partycypacji wszystkich beneficjentów programu (m.in. samorządu gminnego, organizacji pozarządowych, przedsiębiorców i mieszkańców).
- ✓ **Komplementarność finansowa** – Komplementarność źródeł finansowania została opisana w rozdziale 12. *Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych*. Projekty rewitalizacyjne planuje się finansować głównie z Europejskiego Funduszu Społecznego, Europejskiego Funduszu Rozwoju Regionalnego oraz środków własnych Gminy Aleksandrów Kujawski. Plan finansowania został skonstruowany w taki sposób aby jak najefektywniej zrealizować cele programu rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski.

Rozdział 10. Mechanizmy włączenia mieszkańców, przedsiębiorców oraz innych podmiotów i grup aktywnych na terenie gminy w proces rewitalizacji

Program rewitalizacji został wypracowany przez samorząd gminny i poddany dyskusji w oparciu o diagnozę lokalnych problemów: społecznych, gospodarczych, przestrzenno-funkcjonalnych, technicznych i środowiskowych. Prace nad przygotowaniem programu oparte były na współpracy ze wszystkimi grupami interesariuszy, w tym należy wymienić w szczególności społeczność.

Podczas opracowania LPR dla gminy Aleksandrów Kujawski zapewniono wiele różnorodnych form partycypacji społecznej m.in. poprzez wykorzystanie wielu technik i narzędzi aktywizacji i włączenia społeczności na każdym etapie pracy nad LPR. Narzędzia/techniki badawcze miały charakter ilościowy i jakościowy oraz pośredni i bezpośredni, co pozwoliło na pomiar różnych opinii, ale także dogłębne poznanie przyczyn i źródeł występujących na obszarze rewitalizacji problemów. Na tym etapie miały miejsce również dojrzałe formy partycypacji: współdecydowanie, uczestnictwo i kontrola obywatelska. Dzięki tym działaniom udział grup interesariuszy na każdym etapie pracy nad LPR był optymalny z punktu widzenia założeń LPR i charakteru tego opracowania.

Działania partycypacyjne objęły następujące grupy interesariuszy: mieszkańcy obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji, właściciele, użytkownicy wieczyści i zarządzający nieruchomościami z OZ i OR, podmioty prowadzące/planujące działalność gospodarczą i społeczną (NGO), JST i organy władzy publicznej.

W celu zwiększenia skuteczności i efektywności partycypacji społecznej, powołany został gminny Zespół ds. Opracowania LPR (ZOLPR), który m.in. nadzorował partycypację społeczną.

Na każdym etapie działań prowadzono szeroką kampanię informacyjną (działania te będą kontynuowane podczas realizacji LPR), która obejmowała m.in.:

- umieszczenie informacji na utworzonej specjalnie podstronie internetowej poświęconej rewitalizacji (na stronie gminy i BIP) – dzięki temu wszystkie dokumenty związane z procesem przygotowania i realizacji LPR były zlokalizowane w tym samym miejscu,
- plakaty w urzędzie gminy i głównych punktach gminy,
- informacje w zwyczajowej dla gminy formie,
- informacje w prasie lokalnej i inne.

W trakcie konsultacji prowadzono również ocenę/ewaluację samego procesu konsultacji (każdy miał możliwość wypełnienia kwestionariusza i wyrażenia opinii na temat prowadzonych działań w zakresie partycypacji społecznej).

Partycypacja społeczna realizowana była na głównych etapach pracy nad LPR, jak:

- I. **diagnozowanie i wyznaczanie OZ i propozycji OR** – na tym etapie partycypacja społeczna nastąpiła przez upublicznienie (w wersji elektronicznej na www gminy i wydruk w UG) wstępnej diagnozy społecznej ww. obszarów (w tym omówione zostały problemy społeczne, gospodarcze, przestrzenno-funkcjonalne, techniczne

i środowiskowe, potencjał, wyniki analizy wskaźnikowej, etc.), uzasadnienie wyznaczonego OZ i OR i ich wizualizację. Następnie przez 21 dni zbierano uwagi pochodzące od grup interesariuszy. Partycypacją społeczną były objęte na tym etapie wszystkie grupy interesariuszy. Przeprowadzono:

- ankietę bezpośrednią (papierową),
- 1 wywiad grupowy pogłębiony (fokus) połączony z warsztatami roboczymi (miejsce spotkania dostosowane było do potrzeb osób starszych, niepełnosprawnych; odbyło się w godzinach, terminie i miejscu umożliwiającym udział m.in. osób pracujących, z całej gminy, wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym).

Dodatkowo w trakcie ww. badań na tym etapie były ustalane potrzeby grup interesariuszy w zakresie projektów/działań do realizacji na OR, a także problemy, z którymi interesariusze się spotykają i potencjał obszaru, także z wykorzystaniem analizy SWOT.

- II. **opracowanie LPR (programowanie)** – upubliczniono (w formie, jak na etapie I) wstępną wersję LPR i zbierano przez 21 dni od publikacji uwagi/sugestie (od wszystkich grup interesariuszy).

Wszystkie wyniki konsultacji z ww. etapów były analizowane przez Zespół ds. rewitalizacji i następnie uwzględniane w LPR bądź odrzucane (każdorazowo z podaniem uzasadnienia decyzji).

Na etapie realizacji LPR również przewiduje się partycypację społeczną. Będzie ona realizowana m.in. poprzez:

- III. **ustalenie zasad powołania i funkcjonowania Zespołu ds. realizacji LPR (ZRLPR)** (forma kontroli obywatelskiej nad PR) – powołanie nastąpi najpóźniej 2 miesiące od uchwalenia LPR w drodze rozporządzenia wójta (zapewni się udział w ZPR przedstawicieli różnych z ww. grup interesariuszy). Nastąpi upublicznienie (w formie, jak na etapie I) wstępnej wersji ww. uchwały i zbieranie uwag/sugestii min. 21 dni od wszystkich grup interesariuszy z wykorzystaniem:
- ankiety internetowej (elektroniczna),
 - ankiety bezpośredniej (papierowa).

Członków ZPR wybierze się spośród zgłoszonych kandydatów, spełniających określone wymogi, wybieranych większością głosów na zapowiedzianym spotkaniu elekcyjnym (zapewni się współdecydowanie).

- IV. realizacja/wdrażanie LPR i jego monitorowanie (bieżące)/ewaluacja (nie rzadziej niż raz na 2 lata) – na tym etapie zapewni się udział grup interesariuszy (w tym osób/podmiotów korzystających ze wsparcia/projektów w ramach PR), w tym udział:

- 1) pośredni przez przygotowywane i opiniowanie przez ZPR raporty z monitoringu/ewaluacji wdrażania LPR (w tym analiza założeń i realizacji wskaźników, budżetu, celów, projektów/działań) i udział ZPR w wypracowywaniu optymalnych działań naprawczych/usprawniających wdrażanie LPR,

2) bezpośredni przez:

- a) aktywny udział w realizowanych projektach w ramach LPR,
- b) udział w badaniach na temat wdrażania PR (w tym zidentyfikowanych problemów):
 - badania ciągłe: formularz oceny wdrażania PR dostępny dla chętnych cały czas na WWW gminy i w urzędzie gminy,
 - badania okresowe (min. raz na 2 lata): ankieta internetowa/bezpośrednia, min. 1 wywiad fokusowy (miejsce spotkania dostosowane do potrzeb osób starszych, niepełnosprawnych; w godzinach, terminach i miejscu umożliwiającym udział m.in. osób pracujących, z całej gminy, wykluczonych i zagrożonych wykluczeniem społecznym).

V. aktualizacja LPR – nastąpi jedynie w uzasadnionych przypadkach, w tym na bazie wyników monitoringu/ewaluacji LPR. Decyzję o przystąpieniu do aktualizacji LPR podejmuje wójt na uzasadniony wniosek:

- samego wójta,
- min. 2/3 członków ZPR,
- min. 250 przedstawicieli grup interesariuszy z OR (gwarantuje to współdecydowanie, co jest dojrzałą formą partycypacji).

Aktualizacja LPR może nastąpić szczególnie w sytuacji: zdezaktualizowania się danych, w tym danych do ustalenia wartości wskaźników, służących do wyznaczenia OZ i OR; realizacji wszystkich przewidzianych w LPR przedsięwzięć; pojawienie się nowych problemów, uzasadniających zmiany w LPR w zakresie rodzaju/harmonogramu/budżetu działań; pojawienie się nowych, potencjalnych przedsięwzięć rewitalizacyjnych; i innych.

Opis I etapu konsultacji społecznych.

W dniach od 12 lipca do 1 sierpnia 2016 r. odbył się I etap konsultacji społecznych dotyczących opracowania Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski do roku 2025. W tym czasie każdy mógł zgłosić swoje pomysły do powyższego dokumentu. W czasie trwania konsultacji, dnia 12 lipca 2016 r., odbyły się spotkania konsultacyjne, mające na celu przekazanie osobom zainteresowanym informacji, czym jest rewitalizacja oraz w jaki sposób wyznacza się obszary zdegradowane (wymagające wsparcia), a spośród nich te obszary, na których możliwe jest przeprowadzenie procesu rewitalizacji. Informacje te zostały również opublikowane na stronach internetowych gminy Aleksandrów Kujawski.

Kwestionariusz konsultacyjny podzielony był na 3 części. Pierwsza dotyczyła analizy gminy Aleksandrów Kujawski pod kątem jej silnych i słabych stron oraz szans i zagrożeń dla jej rozwoju. W każdym z tych działów należało wybrać maksymalnie 5 odpowiedzi. W drugiej części można było zgłaszać propozycje projektów infrastrukturalnych („twardych”) z krótkim uzasadnieniem. Można było też podać pomysły na działania służące niwelacji występujących problemów społecznych (projekty „miękkie”). Ostatnia część służyła scharakteryzowaniu osoby wypełniającej ankietę. Dane jakich wymagano to grupa, do jakiej

należy ankietowany (mieszkaniec, właściciel nieruchomości w gminie, osoba prowadząca działalność gospodarczą w gminie itd.), płeć i wiek. Mieszkańcy byli też proszeni o podanie miejscowości zamieszkania. Dodatkowo ankietowani mieli możliwość zaznaczenia, skąd chcieliby czerpać informacje na temat działań związanych z opracowaniem programu rewitalizacji i jak oceniają prowadzone konsultacje społeczne.

W ramach I etapu konsultacji społecznych do Urzędu Gminy Aleksandrów Kujawski wpłynęło 27 wypełnionych kwestionariuszy. Wzięło w nich udział 15 kobiet i 12 mężczyzn.

Pierwszy etap konsultacji został dobrze oceniony przez ankietowanych.

Opis II i III etapu konsultacji.

Konsultacje społeczne w formie zebrania z mieszkańcami odbyły się w terminie:

- 3 października 2016 r. godz. 15 – Świetlica wiejska w Wołuszewie (dla mieszkańców sołectwa Słońsk Dolny i Wołuszewo),
- 3 października 2016 r. godz. 18:00 – Gminny Ośrodek Kultury w Służewie (dla mieszkańców sołectwa Służewo, Plebanka i Zduny).

W ramach II i III etapu konsultacji społecznych do Urzędu Gminy Aleksandrów Kujawski wpłynęło 18 wypełnionych kwestionariuszy.

Formularz konsultacyjny wraz z prezentacją został zamieszczony na stronie internetowej Urzędu Gminy Aleksandrów Kujawski. Ponadto formularz został rozdstrybuowany w miejscach ogólnie dostępnych dla mieszkańców takich jak np. Urząd Gminy Aleksandrów Kujawski. Wypełniony formularz konsultacyjny można było odesłać korespondencją listową na adres Urząd Gminy Aleksandrów Kujawski, 87-700 Aleksandrów Kujawski, ul. Słowackiego 12, bądź dostarczyć osobiście. Wypełniony formularz można było także wysłać drogą mailową na adres poczty elektronicznej: rewitalizacja@gmina-aleksandrowkujawski.pl. W tym czasie każdy mógł zgłosić swoje pomysły do powyższego dokumentu.

W czasie trwania spotkań konsultacyjnych przekazano osobom zainteresowanym informacje, czym jest rewitalizacja oraz w jaki sposób wyznaczono dla gminy obszary zdegradowane, omówiono zasady programowania rewitalizacji. W ramach spotkań została omówiona także metodologia tworzenia Programu, zasady wypełniania kwestionariuszy ankietowych oraz omówiono propozycje zadań do LPR dla Gminy Aleksandrów Kujawski dla każdej miejscowości objętej LPR. Podczas spotkań mieszkańcy mieli możliwość zapoznania się ze znaczeniem procesu rewitalizacji w rozwoju gminy, a także możliwościami i zasadami pozyskania dofinansowania na przedsięwzięcia rewitalizacyjne w latach 2014-2020. W spotkaniu, które odbyło się w formie warsztatów wzięło udział 20 osób. Prowadzący szczegółowo udzielili uczestnikom spotkania odpowiedzi na pytania dotyczące zaprezentowanego podziału gminy, jak również wyboru obszarów zdegradowanych i obszarów rewitalizacji. Uczestnicy spotkań nie wnieśli uwag i propozycji zmian w zakresie Projektu dokumentu.

W dniach od 3 do 24 października 2016 r. można było składać pisemnie wnioski i uwagi na adres Urzędu Gminy Aleksandrów Kujawski, ustnie do protokołu w siedzibie Urzędu i za pomocą środków komunikacji elektronicznej.

Większość ankietowanych osób stwierdziła, że członkowie Zespołu ds. Realizacji Programu Rewitalizacji powinny być wybierani na spotkaniu elekcyjnym, a w jego skład wchodzić 7-8 osób. Kadencja Zespołu według osób, które wypełniły ankietę powinna trwać 4 lata.

Spotkania przyczyniły się do aktywizacji interesariuszy rewitalizacji. Ponownie możliwe było wykorzystanie pozytywnych efektów pracy grupowej, a także wypracowywanie konsensusu uwzględniającego punkty widzenia różnych grup. Na spotkaniach diagnozowano kluczowe problemy, projektowano główne założenia i rozwiązania.

W spotkaniach brali udział pracownicy Urzędu Gminy Aleksandrów Kujawski, jednostek organizacyjnych Gminy, przedstawiciele sektora gospodarczego i społecznego oraz mieszkańcy.

Rozdział 11. Szacunkowe ramy finansowe w odniesieniu do głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych

W niniejszym rozdziale przedstawione zostały indykatywne ramy finansowe dla głównych i uzupełniających projektów/przedsięwzięć rewitalizacyjnych wraz z szacowanymi wielkościami środków finansowych przeznaczonych na ich realizację.

Tabela 20. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne - harmonogram i szacunkowe ramy finansowe.

Obszar rewitalizacji	Termin realizacji projektu	Projekt	Typ projektu	Przedsięwzięcie	Podmiot realizujący projekt	Szacowana wartość projektu (zł)	Poziom dofinansowania		Źródło finansowania			
							%	zł	Środki publiczne		Środki prywatne	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Służewo, Zduny	2017-2019	-	Przestrzenno-funkcjonalny	Rewitalizacja zabytkowych parków w Zdunach i Służewie.	Gmina Aleksandrów Kujawski	1 000 000,00	85	2 550 000,00	EFRR	JST	x	x
Służewo, Zduny	2019	-	Społeczny	Utworzenie ścieżek dydaktycznych w zabytkowych gminnych parkach.	Gmina Aleksandrów Kujawski we współpracy ze szkołami z terenu gminy	70 000,00	85	59 500,00	EFS	JST	x	x
Służewo Zduny, Wołuszewo, Słońsk Dolny	2018-2019	-	Społeczny	Rozszerzenie oferty zajęć pozalekcyjnych i pozaszkolnych, w tym sportowo-rekreacyjnych i kulturalnych oraz organizowanie wypoczynku dla dzieci i młodzieży.	Gmina Aleksandrów Kujawski	300 000,00	85	255 000,00	EFS/EFRR	JST	x	x
Służewo	2017	-	Przestrzenno-funkcjonalny	Doposażenie biblioteki w Służewie w sprzęt	Gmina Aleksandrów Kujawski	40 000,00	85	34 000,00	EFS	JST	x	x

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski do roku 2025

				multimedialny w celu zaspokojenia potrzeb społeczności lokalnej.								
Słońsk Dolny, Wołuszewo, Zduny, Plebanka, Służewo		-	Społeczny	Organizacja przedsięwzięć integrujących i aktywizujących lokalną społeczność z Gminy Aleksandrów Kujawski.	Gmina Aleksandrów Kujawski	200 000,00	85	170 000,00	EFS	JST	x	x
Słońsk Dolny, Wołuszewo, Zduny, Plebanka, Służewo	2016-2018	-	Społeczny	Zindywidualizowane i kompleksowe działania umożliwiające aktywne włącznie społeczne skierowane do organizacji społecznych.	Gmina Aleksandrów Kujawski	300 000,00	85	255 000,00	EFS	JST	x	x
Wołuszewo	2016-2018	-	Techniczny	Adaptacja istniejącego obiektu na utworzenie Klubu Seniora w Wołuszewie.	Gmina Aleksandrów Kujawski	200 000,00	85	170 000,00	EFRR	JST	x	x
Wołuszewo	2016-2018	-	Społeczny	Klub Seniora w Wołuszewie.	Gmina Aleksandrów Kujawski	200 000,00	85	170 000,00	EFS	JST	x	x

Źródło: Opracowanie własne.

Tabela 21. Uzupelniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe.

Obszar rewitalizacji	Lp.	Typ przedsięwzięcia	Uzupelniające przedsięwzięcie rewitalizacyjne	Szacowana wartość przedsięwzięcia (zł)	Źródło finansowania			
					Środki publiczne			Środki prywatne
1	2	3	4	5	6	7	8	9
Służewo, Zduny, Plebanka, Wołuszewo, Słońsk Dolny	1	społeczne	Folk inaczej	380 000,00	PROW	-	-	-
Służewo, Zduny, Plebanka, Wołuszewo, Słońsk Dolny	2	społeczne	Promocja kultury w Gminie Aleksandrów Kujawski	100 000,00	RPO, PROW, POWER	-	-	-
Służewo, Zduny, Plebanka, Wołuszewo, Słońsk Dolny	3	społeczne	Bezpieczna Gmina – organizacja spotkań, warsztatów, prowadzenie zajęć	85 000,00	RPO, PROW	-	-	-
Służewo, Zduny	4	środowiskowe	Wymiana oświetlenia na energooszczędne w parku w Służewie i Zdunach	1 850 000,00	RPO	-	-	-
Służewo	5	techniczne	Adaptacja budynku na utworzenie Centrum Rozwoju Lokalnego na potrzeby inkubatora organizacji społecznych w Służewie	600 000,00	RPO	-	-	-
Zduny, Plebanka, Wołuszewo	6	techniczne	Świetlice wiejskie miejscami lokalnego rozwoju	200 000,00	RPO	-	-	-

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski do roku 2025

Zduny, Wołuszewo	7	przestrzenno – funkcjonalne	„Odpocznijmy razem” – kształtowanie obszarów o szczególnym znaczeniu dla zaspokajania potrzeb mieszkańców w miejscowości Wołuszewo, Zduny, zagospodarowanie Skateparku	1 176 470,59	PROW	-	-	-
Plebanka, Wołuszewo, Słońsk Dolny	8	społeczne	Aktywizacja społeczna i zawodowa osób bezrobotnych z Gminy	800 000,00	RPO	-	-	-
Plebanka, Wołuszewo, Słońsk Dolny	9	społeczne	Aktywna integracja osób nieaktywnych zawodowo oraz innych grup zagrożonych wykluczeniem społecznym	400 000,00	RPO	-	-	-
Plebanka, Wołuszewo, Słońsk Dolny	10	społeczne	Aktywizacja społeczna osób starszych z terenu Gminy Aleksandrów Kujawski	400 000,00	RPO	-	-	-
Plebanka, Wołuszewo, Słońsk Dolny	11	społeczne	Mobilna stołówka	200 000,00	RPO, POWER	-	-	-
Plebanka, Wołuszewo	12	społeczne	Kultywowanie tradycji poprzez zakup stroju ludowego dla Kół Gospodyń Wiejskich	200 000,00	PROW	-	-	-
Słońsk Dolny	13	przestrzenno - funkcjonalne	Budowa Dziennego Domu Pobytu dla osób	1 000 000,00	RPO	-	-	-

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski do roku 2025

			starszych w Słońsku Dolnym					
Wołuszewo	14	przestrzenno - funkcjonalne	„Mały Oxford” upowszechnienie edukacji przedszkolnej i zmniejszenie różnic w dostępie do wychowania przedszkolnego poprzez utworzenia dodatkowych oddziałów przedszkolnych	4 210 526, 32	RPO	-	-	-
Wołuszewo	15	gospodarcze	Powstanie spółdzielni socjalnych	500 000,00	RPO	-	-	-
Słońsk Dolny	16	przestrzenno - funkcjonalne	Budowa Domu Pomocy Społecznej wraz z niezbędnymi instalacjami wewnętrznymi i infrastrukturą techniczną oraz wyposażeniem	6 000 000, 00	RPO	-	-	-
Służewo, Zduny, Plebanka, Wołuszewo, Słońsk Dolny	17	przestrzenno - funkcjonalne	Budynek socjalny – kompleks mieszkań socjalnych	2 000 000,00	RPO	-	-	-
Służewo, Zduny, Plebanka, Wołuszewo, Słońsk Dolny	18	przestrzenno - funkcjonalne	Klub Malucha – zapewnienie opieki dla najmłodszych na terenie gminy	1 031 578,95	RPO	-	-	-

Lokalny Program Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski do roku 2025

			Aleksandrów Kujawski					
Służewo, Zduny, Plebanka, Wołuszewo, Słońsk Dolny	19	techniczne	Modernizacja oświetlenia drogowego i ulicznego w gminie wiejskiej Aleksandrów Kujawski	5 882 352,94	RPO	-	-	-
Służewo, Zduny, Plebanka, Wołuszewo, Słońsk Dolny	20	społeczne	Upowszechnianie informacji o modernizacji oświetlenia drogowego i ulicznego	100 000,00	RPO	-	-	-

Źródło: Opracowanie własne.

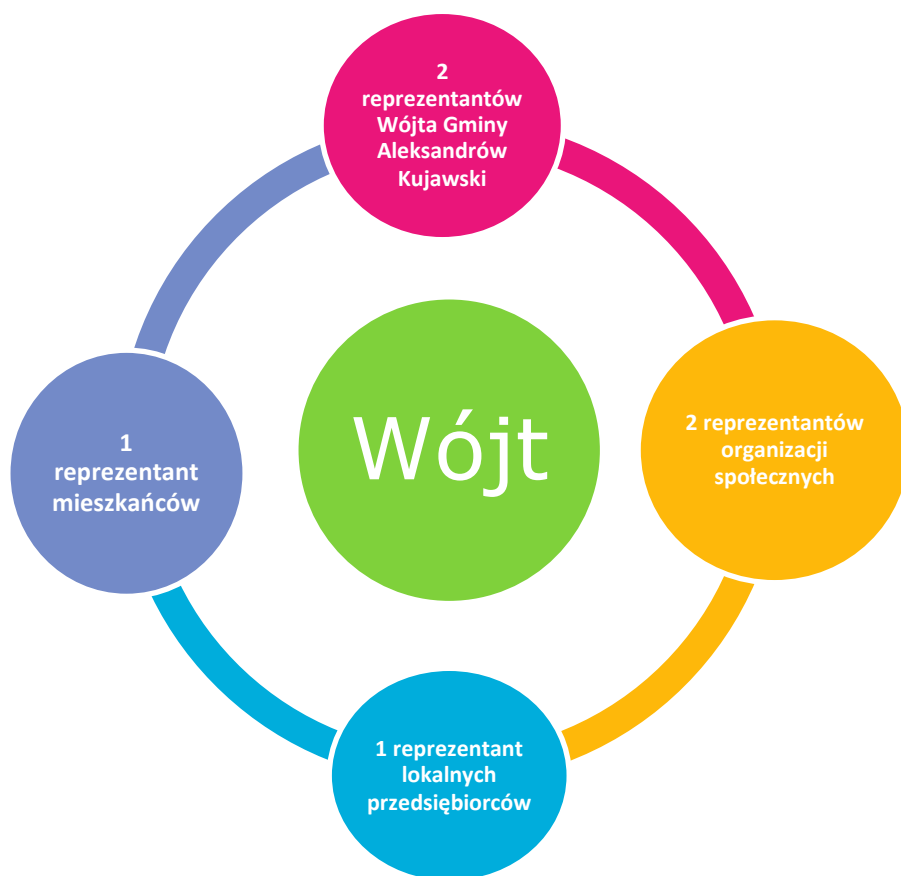
Rozdział 12. System zarządzania realizacją programu rewitalizacji

Rewitalizacja jest procesem złożonym i wymaga szczególnych działań logistycznych związanych z nadzorowaniem realizacji zapisów Programu. W związku z tym Władze Gminy Aleksandrów Kujawski, tworząc program rewitalizacji zadbały o efektywny sposób wprowadzania w życie zapisów Programu Rewitalizacji, określając odpowiednie narzędzia zarządzania.

Dlatego też na początkowych etapach tworzenia Lokalnego Programu Rewitalizacji Gminy Aleksandrów Kujawski do 2025 r., powołano do życia Zespół do spraw opracowania Programu Rewitalizacji (ZOPR). Koordynatorem zespołu był Kierownik Wydziału Planowania Urzędu Gminy w Aleksandrowie Kujawskim, który zarządzał, monitorował oraz korygował na bieżąco działanie zespołu.

Po uchwaleniu Lokalnego Programu Rewitalizacji zarządzanie realizacją Programu powierzone zostanie wójtowi Gminy Aleksandrów Kujawski (byłemu koordynatorowi ZOPR), asystentowi w projekcie przy wsparciu ZRLPR (ciało doradcze i opiniujące) oraz odpowiednim pracownikom Urzędu Gminy.

Rysunek 1. Schemat zarządzania realizacją Programu Rewitalizacji.

Źródło: Opracowanie własne.

Z chwilą uchwalenia Lokalnego Programu Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski do roku 2025 Zespół do spraw Opracowanie Programu Rewitalizacji zostanie rozwiązany, a w

jego miejsce zostanie powołany Zespół ds. Realizacja Programu Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski. Głównym koordynatorem będzie Wójt Gminy Aleksandrów Kujawski, do którego obowiązków będzie należało:

- ✓ Nadzorowanie wszelkich działań przyczyniających się do realizacji celów Programu Rewitalizacji, w tym nadzór bieżącej pracy pozostałych członków zespołu oraz nadzorowanie harmonogramu czasowego oraz finansowego.
- ✓ Raportowanie w zakresie wskaźników stanu kryzysowego (wraz z podaniem wartości aktualnej, wartości bazowej oraz wyjaśnieniami w przypadku niskiej efektywności prowadzonych działań rewitalizacyjnych) – co najmniej raz na 2 lata.
- ✓ Koordynowanie prac wdrożeniowych związanych z realizacją zaplanowanych przedsięwzięć rewitalizacyjnych – co najmniej raz na 2 lata.
- ✓ Aktualizowanie Programu Rewitalizacji w przypadku braku efektów związanych z realizacją przedsięwzięć rewitalizacyjnych lub w związku ze zmianą sytuacji na terenie Gminy Aleksandrów Kujawski.
- ✓ Współpraca z beneficjentami Programu w celu zapewnienia partycypacji społecznej na etapie realizacji procesu rewitalizacji na obszarze Gminy Aleksandrów Kujawski.

Wsparciem dla Wójta Gminy Aleksandrów Kujawski będzie asystent w postaci pracownika Urzędu Gminy zajmujący stanowisko dotyczące pozyskiwania funduszy z Unii Europejskiej. Zakres jego obowiązków będzie obejmował m. in.:

- ✓ Pozyskiwanie danych potrzebnych do Sprawozdań oraz bieżącego monitoringu potwierdzających efekty realizacji Programu Rewitalizacji.
- ✓ Udział w pracach związanych z konstruowaniem co najmniej raz na dwa lata sprawozdań oceniających stopień realizacji założeń Programu Rewitalizacji.
- ✓ Udział w spotkaniach partycypacyjnych z beneficjentami Programu Rewitalizacji podczas jego realizacji.

W celu zapewnienia pełnej partycypacji społecznej już po przyjęciu programu Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski w skład zespołu wejdą również mieszkańcy, przedsiębiorcy i inne podmioty działające na terenie Gminy. Wybór kandydatów pozostałych członków Zespołu ds. realizacji programu rewitalizacji zostanie poprzedzony zbieraniem kandydatur przez minimum 21 dni. Ogłoszenie dotyczące naboru zostanie zamieszczone na stronie internetowej Gminy Aleksandrów Kujawski oraz stron Biuletynu Informacji Publicznej Gminy. Wybór nastąpi w z góry określonym terminie w miejscu do tego przeznaczonym, a kandydaci zostaną wybrani większością głosów na wyżej opisanym spotkaniu elekcyjnym. Poza wyżej wymienionymi działaczą będą pozostali członkowie Zespołu Realizacji Programu Rewitalizacji oraz pracownicy odpowiednich referatów Urzędu Gminy w Aleksandrowie Kujawskim. Pozostali członkowie ZRPR będą prowadzić działalność doradczą i opiniotwórczą w odniesieniu do prac głównego koordynatora.

Rozdział 13. System monitoringu i oceny skuteczności działań oraz system wprowadzania modyfikacji w reakcji na zmiany w otoczeniu PR

System monitoringu i oceny skuteczności działań jest kluczowym elementem w fazie realizacji Programu Rewitalizacji. W niniejszym rozdziale zostanie omówiony sam proces kontroli oraz nadzoru postępu prac związanych z realizacją Programu Rewitalizacji dla Gminy Aleksandrów Kujawski.

Podmiotem odpowiedzialnym za przeprowadzenie monitoringu oraz ocenę będzie Zespół ds. Realizacji Programu Rewitalizacji, który szerzej został opisany w rozdziale 12. W skład ZPRR wchodzić będą władze samorządowe Gminy Aleksandrów Kujawski wraz z wydelegowanymi pracownikami Gminy oraz wybranymi podczas spotkania elekcyjnego mieszkańcami, przedsiębiorcami i innymi podmiotami funkcjonującymi na terenie Gminy Aleksandrów Kujawski. Schemat postępowania w przypadku monitoringu został przedstawiony na poniższym rysunku.

Rysunek 2. Schemat monitoringu i oceny Lokalnego Programu Rewitalizacji.

Źródło: Opracowanie własne.

Spis tabel:

Tabela 1. Nawiązanie Lokalnego Programu Rewitalizacji do dokumentów strategiczno-programowych na poziomie europejskim, krajowym i regionalnym.	5
Tabela 2. Nawiązanie Lokalnego Programu Rewitalizacji do dokumentów strategiczno-programowych na poziomie lokalnym.	8
Tabela 3. Wybrane dane statystyczne dot. gminy Aleksandrów Kujawski.	11
Tabela 4. Wybrane dane demograficzne dotyczące gminy Aleksandrów Kujawski.	12
Tabela 5. Zmiana liczby osób bezrobotnych zarejestrowanych w 2015 roku w porównaniu do roku 2008.	13
Tabela 6. Poziom zwodociągowania i skanalizowania gminy na tle województwa i kraju.	14
Tabela 7. Zidentyfikowane problemy w Gminie Aleksandrów Kujawski.	15
Tabela 8. Wartości wskaźników opracowanych na podstawie diagnozy ilościowej dla poszczególnych miejscowości Gminy Aleksandrów Kujawski (Białe Błota, Otłoczynek, Chrusty, Stare Rożno, Goszczewo, Grabie, Łazieniec - stan na dzień 08.03.2016 r.).	18
Tabela 9. Wartości wskaźników opracowanych na podstawie diagnozy ilościowej dla poszczególnych miejscowości Gminy Aleksandrów Kujawski (Nowy Ciechocinek, Kuczek, Wygoda, Odolion, Opoczki, Opoki, Ostrowąs - stan na dzień 08.03.2016 r.).	20
Tabela 10. Wartości wskaźników opracowanych na podstawie diagnozy ilościowej dla poszczególnych miejscowości Gminy Aleksandrów Kujawski (Ośno, Ośno Drugie, Otłoczyn, Plebanka, Początkowo, Pinino, Początkowo Kolonia - stan na dzień 08.03.2016 r.).	22
Tabela 11. Wartości wskaźników opracowanych na podstawie diagnozy ilościowej dla poszczególnych miejscowości Gminy Aleksandrów Kujawski (Podgaj, Przybranowo, Przybranówek, Rożno-Parcele, Rudunki, Nowa Wieś, Stara Wieś - stan na dzień 08.03.2016 r.).	24
Tabela 12. Wartości wskaźników opracowanych na podstawie diagnozy ilościowej dla poszczególnych miejscowości Gminy Aleksandrów Kujawski (Słomkowo, Słońsk Dolny, Służewo, Broniszewo, Służewo Pole, Stawki, Konradowo - stan na dzień 08.03.2016 r.).	26
Tabela 13. Wartości wskaźników opracowanych na podstawie diagnozy ilościowej dla poszczególnych miejscowości Gminy Aleksandrów Kujawski (Zgoda, Wilkostowo, Wołuszewo, Wólka, Zduny - stan na dzień 08.03.2016 r.).	29
Tabela 14. Powierzchnia oraz ludność miejscowości wybranych do obszaru rewitalizacji.	40
Tabela 15. Analiza SWOT.	48
Tabela 16. Cele rewitalizacji w poszczególnych miejscowościach.	58
Tabela 17. Wskaźniki do osiągnięcia w wyniku realizacji projektu.	61
Tabela 18. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne.	64
Tabela 19. Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne.	75
Tabela 20. Główne projekty/przedsięwzięcia rewitalizacyjne - harmonogram i szacunkowe ramy finansowe. ...	86
Tabela 21. Uzupełniające przedsięwzięcia rewitalizacyjne – harmonogram i szacunkowe ramy finansowe.	88

Spis fotografii:

Fotografia 1. Jezioro Służewskie (4,71 ha).	44
Fotografia 2. Zabytkowy park dworski w Służewie.	44
Fotografia 3. Wyremontowana parkowa muszla.	45
Fotografia 4. Gminna Orkiestra Dęta przy Ochotniczej Straży Pożarnej.	46
Fotografia 5. Dwór w Zdunach – 2015 rok.	49
Fotografia 6. Park dworski w Zdunach.	50
Fotografia 7. Zabudowa wsi Zduny.	50
Fotografia 8. Dwór w miejscowości Plebanka.	52
Fotografia 9. Członkinie Koła Gospodyń Wiejskich na prezentacji stołów wigilijnych w Warszawie.	54

Spis wykresów:

Wykres 1. Udział osób korzystających ze środowiskowej pomocy społecznej w ludności ogółem. 13

Spis rysunków:

Rysunek 1. Schemat zarządzania realizacją Programu Rewitalizacji..... 92
Rysunek 2. Schemat monitoringu i oceny Lokalnego Programu Rewitalizacji. 94